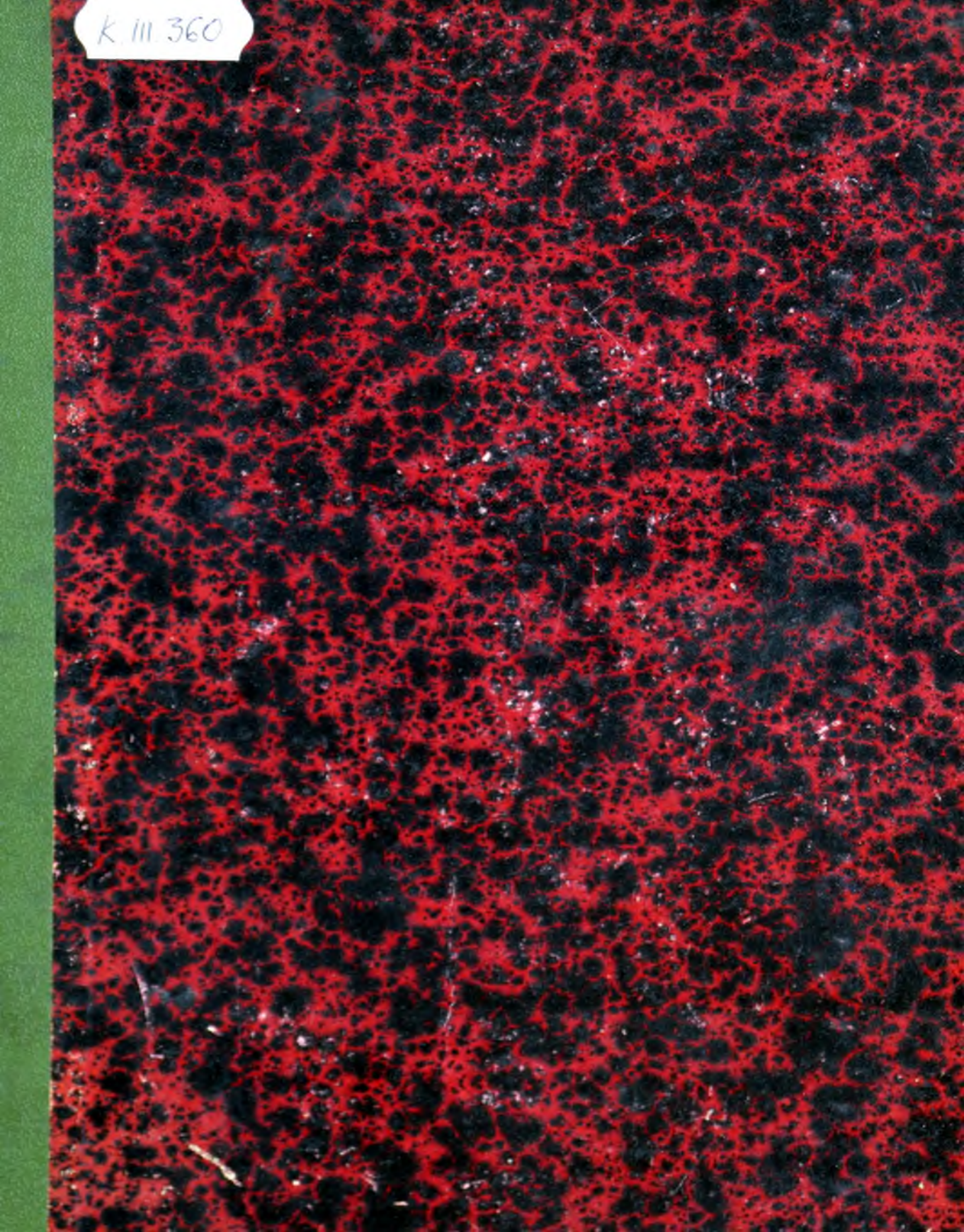

K III 360

The image shows the front cover of a book. The cover is decorated with a dense, intricate marbled pattern in shades of red and black. The pattern consists of irregular, vein-like shapes that create a complex, organic texture. On the left side of the image, a vertical strip of solid green material represents the book's spine. In the upper-left corner of the cover, there is a small, white, rectangular label with rounded corners. The label contains the handwritten text "K III 360" in a dark ink.

4p

Nu se împru-
mută acasă.

316 .
~~1620~~

BIBLIOTECA
DOCUMENTARA
ORAȘUL PIATRA NEAMȚ

8R (084)

Eu.

Major Const. Gh. Lupașcu

MIHAIL EMINESCU

Născut la 15 Ianuarie 1850 în Botosani, primind prima învățătură în gimnaziul din Cernăuți, părăsind la 1864 școala pentru a se lua după trupa de teatru a d-nei Fanni Tardini prin România și prin Transilvania, părăsind și această trupă pentru a se arunca cu cea mai mare încordare în studii felurite la Viena, susținut acolo și la Berlin în parte prin contribuțiile unor amici literari, numit între 1874 și 1876 revizor școlar și bibliotecar la Iași, destituit și dat în judecată de guvernul liberal, însărcinat apoi cu redacția ziarului „Timpul”, încălzit din vreme, dar mai intermitent, de farmecele unor femei, dela care au rămas în poeziile lui câteva urme de păr bălai, de ochi întunecați, de mâni reci, de „un nu știu ce și nu știu cum”, lovit în Iunie 1883 de izbucnirea nebuniei, al cărei germen era din naștere, îndreptat într-o călărie la începutul anului 1884, dar degenerat în forma lui etică și intelectuală, apucat din nou de nemiloasa fatalitate ereditară, Eminescu moare la 15 Iunie 1889 într-un institut de alienați.

T. M.

Lu Eminescu.

Tot mai citesc noastra - ti carte,
Desi tu o sta putnafero -
Parca urmasii sîrui de slove
Ca tale gînduri sîndu-se,

Mă duc tot mai afund cu mintea
În lăptu de frumuseți,
Ce-au răcorit - etern - lucruri -
Să neptea tristă tale vîrte,

Si te apleci, te simt aprins, -
Cu-acum, sufocată 'a fată,
Cu ochii gînditor și gales,
Să-l de trăsura, și vîrta.

A, nu mă mîr că tu se vede
O zăre atît de tristă,
Că, strîmăt de-atîtea patimi,
Răcorit pe cu ce nu există,

Si că pot să te negre gînduri
Să strîng și tu se stat din frate:
Te vei întunecești toturi
Sănt frate vîrful de munte!

O, dacă genul ce scoase,
Că din atîrca unei mîri,
Să fîndul inimii ^{răcorit} ~~frate~~
Comoara asta de căntări,

Nu te ai fi ars - zăcorit și tîmpu
De flăcări, năbucite
Ca și lumina de gînduri
Îngîrăți, atîrmați -

Si de-as fi fost lăsat, prin lume
Să treci ca orice om de răd, -
Că lăsa ai fi pus frate durera
Si răcoritului tău gînd!

Si că de fără de gînduri
Ai fi grîvit atîrca la toate
Răcorit 'a care lume
Urșita și gîrura să noate!

Dar tu o fost dat să fî de asagra
Acetor inimă sece și atîrma,
Si tu să nău toate durera,
Te care lumea și o mîr simte.

Să plîngi tu plînsul tuturor
Să zăcorit atîrca lăptu
Să simți fulgerătoare vîruri,
Băcorit din lăptu te rădte.

Să aprins tu bella vîrma atîrca,
Să zăcorit tristă tu gînd ...
Vîrma! Că o să, par lume
Că tu te mîrta lăcorit?

A. Vlahuță

Alexandru Vlahuță

Ceeace caracterizează mai întâi de toate personalitatea lui Eminescu, este o așă de covârșitoare inteligență, ajutată de o memorie, căreia nimic din cele ce și întipărise vreodată nu-i mai scăpă (nici chiar în epoca alianței declarate), încât lumea, în care trăia el după firea lui și fără nici o silă, eră aproape exclusiv lumea ideilor generale ce și le însușise și le avea pururea la îndemână. În aceeaș proporție tot ce eră caz individual, întâmplare externă, convenție socială, avere sau ne-avere, rang sau nivelare obștească, și chiar soarta externă a persoanei sale ca persoană, îi erau indiferente. A vorbi de mizeria materială a lui Eminescu însemnează a întrebuiță o expresie nepotrivită cu individualitatea lui și pe care el cel dintâi ar fi respins-o. Cât i-a trebuit lui Eminescu ca să trăiască în accepțiunea materială a cuvântului, a avut el totdeauna. Grijile existenței nu l-au cuprins niciodată în vremea puterii lui intelectuale: când nu câștigă singur, îl susțineă tatăl său și-l ajutau amicii. Iar recunoașterile publice le-a desprețuit totdeauna.

Vreun premiu academic pentru poeziile lui Eminescu, de a cărui lipsă se plânge o revistă germană din București? Dar Eminescu ar fi întâmpinat o asemenea propunere cu un râs homeric sau, după dispoziția momentului, cu a-cel surâs de indulgență miloasă ce-l avea pentru nimicurile lumesti. Regina României, admiratoare a poeziilor lui, a dorit să-l vadă, și Eminescu a avut mai multe convorbiri literare cu Carmen Sylva. L-am văzut și eu la Curte și l-am văzut păstrând și aici simplitatea încântătoare ce o avea în toate raporturile sale omenești. Dar când a fost vorba să i se confere o distincție onorifică, un *bene-merenti* sau nu

știu ce altă decorație, el s'a împotrivit cu energie. Rege el însuș al cugetării omenești, care alt Rege ar fi putut să-l distingă? Și aceasta nu din vre-o vanitate a lui, de care eră cu desăvârșire lipsit, nu din sumeția unei inteligențe excepționale, de care numai el singur nu eră știutor, ci din naivitatea unui geniu cuprins de lumea ideală, pentru care orice coborâre în lumea convențională eră o supărare și o nepotrivire firească.

Cine și dă seamă de o asemenea figură, înțelege îndată, că nu-l puteai prinde pe Eminescu cu interesele, care ademenesc pe cei mai mulți oameni. Luxul stării materiale, ambiția, iubirea de glorie nu au fost în nici un grad obiectul preocupărilor sale. Să fi avut ca redactor al „*Timbului*” mai mult de cât a avut, să fi avut mai puțin: pentru micile lui trebuințe materiale tot atât eră. Numai după izbucnirea nebuniei, în intervalele lucide, în care se arătau însă felurite forme de degenerare etică, obișnuite la asemenea stări, devenise lacom de bani.

Prin urmare legenda, că mizeria ar fi adus pe Eminescu la nebunie, trebuie să aibă soarta multor altor legende: să dispară înaintea realității.

Și nici munca specială a unui redactor de ziar nu credem că trebuie privită la Eminescu ca o sfortare impusă de nevoie unui spirit recalcitrant. Eminescu eră omul cel mai silitor, vesnic cetind, meditând, scriind. Lipsit de orice interes egoist, el se interesă cu atât mai mult la toate manifestările vieții intelectuale, fie scrierile vreunui prieten, fie studiarea mișcării filozofice în Europa, fie izvoarele istorice, despre care avea cunoștința cea mai amănunțită, fie luptele politice din țară. A se ocupa cu vreuna din aceste chestii, a cugeta și a scrie asupra lor, eră lucrul

cel mai potrivit cu felul spiritului său. Și energia, cu care a redactat „*Timpul*”, înălțimea de vederi, ce apare în toate articolele lui, puterea neuitată, cu care în contra frazei despre *naționalismul liberal* al partidului dela guvern a opus importanța elementului autohton, sunt o dovadă pentru aceasta.

Cu o așa natură, Eminescu găseă un element firesc pentru activitatea lui în toate situațiile, în care a fost pus. La bibliotecă, pentru a-și sporî comoara dejă imensă a memoriei sale; ca revizor școlar, pentru a stărui cu limpezimea spiritului său asupra nouelor metode de învățământ; în cercul de amici literari, pentru a se bucura fără invidie sau a râde fără răutate de scrierile cetire: la redacția „*Timpului*”, pentru a biciui frazeologia neadevărată și a formula sinteza unei direcții istorice naționale: în toate aceste ocupări și sfere Eminescu se află fără silă în elementul său.

Dacă a înnebunit Eminescu, cauza este exclusiv internă, este înăscută, este ereditară. Cei ce cunosc datele din familia lui, știu că la doi frați ai săi, morți sinucidei, a izbucnit nebunia înainte de a sa și că această nevropatie se poate urmări în linie ascendentă.

De altminteri și în vremea, în care spiritul lui eră în vigoare, felul traiului său făcuse pe amici să se teamă de rezultatul final. Viața lui eră neregulată; adesea se hrănea numai cu narcotice și excitante; abuz de tutun și de cafeă, nopți petrecute în citire și scriere, zile întregi petrecute fără mâncare, și apoi deodată la vreme neobișnuită, după miezul nopții, mănări și băuturi fără alegere și fără măsură: așa eră viața lui Eminescu. Nu această viață i-a cauzat nebunia, ci germenul de nebunie înăscut a cauzat această viață. Ceeace o dovedește, este, că toate încercările, adeseori și cu stăruință repetate de unii prieteni ai săi, între alții și de mine, nu au fost în stare să-l aducă la un trai mai regulat.

Și nici de nefericiri, care ar fi influențat sănătatea intelectuală sau fizică a lui Eminescu, nu credem că se poate vorbi. Dacă ne-ar întreba cineva: a fost fericit Eminescu? am răspunde: cine e fericit? Dar dacă ne-ar întreba: a fost nefericit Eminescu? am răspunde cu toată convingerea: nu! Ce e drept, el eră un adept convins al lui Schopenhauer, eră prin urmare pesimist. Dar acest pesimism nu eră redus la plângerea mărginită a unui egoist nemulțumit cu soarta sa particulară, ci eră eterizat sub forma mai senină a melan-

coliei pentru soarta omenirii în deobște; și chiar acolo, unde din poezia lui străbate indignarea în contra epigonilor și a demagogilor înșelători, avem a face cu un simțământ estetic, iar nu cu o amărăciune personală, Eminescu, din punct de vedere al egoismului cel mai nepăsător om ce și-l poate închipui cineva, precum nu puteă fi atins de un simțământ prea intensiv al fericirii, nu puteă fi nici expus la o prea mare nefericire. Seninătatea abstractă, iacă nota lui caracteristică, în melancolie ca și în veselie. Și lucru interesant de observat: chiar forma nebuliei lui eră o veselie exsultantă.

Când veneă în mijlocul nostru cu naivitatea sa ca de copil, care îi câștigase de mult inima tuturor, și ne aduceă ultima poezie ce o făcuse, o refăcuse, o rafinase, căutând mereu o formă mai perfectă, o ceteă parcă ar fi fost o lucrare străină de el. Niciodată nu s'ar fi gândit măcar să o publice: publicarea îi eră indiferentă, unul sau altul din noi trebuia să-i ia manuscrisul din mână și să-l deă la „*Convorbiri literare*”.

Și dacă pentru poeziile lui, în care și-a intrupat sub o formă așa de minunată cugetările și simțirile, se mulțumeă cu emoțiunea estetică a unui mic cerc de amici, fără a se gândi la nici o satisfacție de amor-propiu; dacă el se consideră oarecum ca organul accidental, prin care însăși poezia se manifestă, așa încât ar fi primit cu aceeaș mulțumire să se fi manifestat prin altul: ne este permis a conchide nu numai că eră nepăsător pentru întâmplările vieții externe, dar și chiar că în relațiile lui pasionale eră de un caracter cu totul neobișnuit. Cuvintele de amor fericit și nefericit nu se pot aplică lui Eminescu în accepțiunea de toate zilele. Nici o individualitate femeiască nu-l puteă captivă și țineă cu desăvârșire în mărginirea ei. Ca și Leopardi în *Aspasia*, el nu vedeă în femeia iubită decât copia imperfectă a unui prototip nerealizabil. Il iubeă întâmplătoarea copie, sau îl părăseă, tot copie rămâneă, și el cu melancolie impersonală își căută refugiu într-o lume mai potrivită cu el, în lumea cugetării și a poeziei. De aici „*Lucăfărul*” cu versurile dela sfârșit:

*Ce-ți pasă ție, chip de lut,
Dacă-oi fi eu sau altul?
Trăind în cercul vostru strîmt,
Norocul vă petrece;
Cî eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece.*

Titu MAIORESCU

Membreu al Academiei Române

Sommoroase pericle
Pe la umbra câmburii se adună,
Se ascund prin rămurile,
Născute bina!

Doar vorbărele năpâni
Pe când codre negre tăie ...
Domii în florile în grădini
Domii în pământ!

Trecu lebede pe apă
Între trestii în rădăcină,
Trecu și așezându-se apropiat,
Sommoroase dulci!

Pești o naftă fierie
Se vâd în mândre bina,
Totu-i vis și armonie ...
Născute bina!

Am cunoscut pe Eminescu în anul 1870, când tânărul autor trimise direcțiunii „Convorbirilor Literare” întâiele sale produceri poetice „Venere și Madonă” și „Epigonii”. Atunci Eminescu se găsea la Viena, unde studia filosofia, după ce încuse învățăturile sale pregătitoare în Botoșani și Cernăuți și după ce, împins de deosebite întâmplări, trăise câtvă timp prin București și prin Blaj. Societatea literară „Junimea”, care adunase în Iași pe mai mulți tineri scriitori cu talent din deosebite provincii române, propuse și lui Eminescu să vie să se așeze în capitala Moldovei, unde pe atunci era o mișcare intelectuală foarte vie. Eminescu primi propunerea și veni la Iași în mijlocul acelor care-l așteptau cu dragoste și, puțin după aceasta, d. T. Maiorescu, devenit ministru al instrucțiunii publice, se grăbi să numească pe tânărul poet întâi revizor școlar și apoi bibliotecar la Universitate; acest din urmă post era cel mai potrivit pentru un bărbat atât de studios și totodată un așa mare amator de scrieri vechi, cum era Eminescu. Anii 1873—1876, au fost cei mai plăcuți în raporturile societății literare cu tânărul poet. Nu era adunare a „Junimii” în care Eminescu să nu cetească versuri de ale sale ce încântau pe ascultători și dădeau loc totodată la lungi și variate discuțiuni.

D. Maiorescu, mutat fiind în București, Eminescu deveni lectorul recunoscut al societății „Junimea” și numai acei ce au ascultat glasul său simpatie, sonor și cadentat, își pot da seamă de plăcerea ce poetul procura membrilor societății care așteptau cu nerăbdare serile de Sâmbătă când se adună „Junimea”. Schimbarea politică din 1876, fă ne-

norocită pentru Eminescu. El fu destituit din postul său fără nici un motiv precum se întâmplă ades la noi în țară la schimbări de guverne, ba el fu chiar dat în judecată sub cuvânt că ar fi lipsit câteva cărți din biblioteca statului. Negreșit că procesul nu avu nici o urmă, căci toate cărțile care se ziceau că lipse se găsiră în rafturile lor și numai nepriceperea neexperimentatului său urmaș la bibliotecă, Petrino, fusese cauza acestei vinovate erori.

Pentru a-și putea întreține viața, Eminescu părăsi atunci Iași și deveni în București redactor la jurnalul politic „Timpul”, principalul organ al partidului retras de la guvern în 1876. Acolo el rămase până la 1883 când se arătară cele întâi semne ale boalei mentale de care nu avea să mai scape.

În această perioadă el scrisese cele mai desăvârșite poezii ale sale, pe care toate le trimetea „Convorbirilor Literare”, și în același timp prosa sa violentă dar puternică din „Timpul” făcea numele său cunoscut lumii politice.

La 5 iunie 1883, se făcu în Iași cu mare pompă inaugurarea statuei lui Ștefan cel Mare. Suveranul, toate autoritățile statului, corpurile legiuitoare și un public foarte numeros se adunară în Iași din toate părțile țării și chiar din provinciile române ale imperiilor învecinate. Profitând de împrejurare că un mare număr de membri vechi ai societății literare, printre care și Eminescu, se găsea cu acea ocaziune în Iași, „Junimea” ținu o mare întrunire.

În acea sără Eminescu ne ceta cunoscuta sa *Doină populară* scrisă cu ocaziunea serbării și care începe cu cuvintele:

*De la Nistru pân' la Tisa
Tot Românul plânse-mi-s'a*

*Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.*

Efectul acestor versuri pesimiste care contrastau așa de mult ca toate celelalte ode ce se compuseseră cu ocaziunea acelei strălucite serbări, fu adânc, indiscribibil. În contra obiceiului „Junimii” căreia nu-i plăcea să-și manifeste entuziasmul, pentru întâia dată de 20 de ani de când există societatea, un tunet de aplausuri izbucni la sfârșitul cetirii și mai mulți dintre numeroșii membri prezenți, îmbrățișară pe poet.

Această cetire a fost cea din urmă a lui Eminescu, căci încă în acea lună, la întoarcerea sa în București, boala se declară grozavă, așa încât prin o colectă făcută de prietenii poetului după inițiativa d-lui T. Maiorescu, el a putut fi trimis la Viena într'un institut cunoscut de boale mentale. Spre bucuria tuturor și până a nu trece un an deplin de la îmbolnăvirea sa, Eminescu păru că se îndreaptă. După o călătorie lungă prin Italia în care îl conduse amicul său devotat d. Chibici-Răvneanu, el putu să se întoarcă în țară. Însă îndreptarea era numai aparentă. În mai multe rânduri Eminescu se simți mai bine, așa încât putu chiar scrie—sau poate complectă după vechi manuscrite ale sale—câteva poezii pe care „Convorbirile” le-au publicat, dar boala îl tot apucă din nou după scurte perioade de luciditate, până când în timpurile din urmă el nu mai fu în stare să lupte.

După ce timp îndelungat talentul lui

*Și când gândește la viața-mi, îmi pare că ea cură
Încet, repovestită de o străină gură
Ca și când n'ar fi viața-mi, ca și când n'as fi fost.
Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost,
De-mi țin la el urechea și răd de câte-ascult
Ca de dureri străine?... Par'c'am murit de mult!*

Câteodată ai fi zis că el avea o presimțire de boală grozavă de care va fi lovit și va muri:

*Și în gându-mi trece vântul, capul arde pustii
Aspru, rece sună cântul cel etern neisprăvit...
Unde-s șirurile clare din viață-mi să le spun
Ah! organele-s sfărmate și maestru e nebun!*

Românii nu au avut un cugetător și un scriitor mai pesimist decât Eminescu. Deplin pătruns de desertăciunea vieții și de nimicirea desăvârșită a ființei după moarte, el ar fi părăsit viața cu o zimbire blândă dacă ar fi avut limpezimea minții sale în momentele supreme:

*Ș'apoi cine știe de este mai bine
A fi sau a nu fi... dar știe oricine
Că ceace nu e, nu simte dureri
Și, multe dureri sunt, puține plăceri.*

Eminescu fusese contestat de cea mai mare parte a publicului, în contra părerii statornice și energice a societății „Junimea”, anii din urmă au răsunat pe poet; generația tânără întreagă, recunoscând marile sale merite, numeroși imitatori de-ai săi se arătară și se arată încă peste tot locul, iar acum întregul public îl pune, fără nici o contestație, printre cei mai mari poeți ai națiunii române, ba sunt câțiva critici cari îi dau chiar locul întâiu,

Eminescu a trăit totdeauna în deplină sărăcie. Cu toate că era modest și avea trebuințe foarte puține, el, ca și un copil, nu știa să întrebuințeze puținii bani ce-i câștigă. Trăind în lungul restimp al boalii din ajutorul prietenilor și entusiaștilor săi, camera deputaților îi votă în anul 1888 o mică pensie după inițiativa scriitorului acestor rânduri, iar înmormântarea i s'a făcut pe socoteala statului român.

Eminescu era bun, blând la vorbă, modest, simpatice. Pentru poporul de jos el avea o dragoste și o milă nemărginită. Cu oamenii din popor se înțelegea mai bine decât cu toată lumea noastră cultă și semicultă; o vară întreagă o petrecu la o stână în tovărășia câtorvâ ciobani. Eminescu era omul cel mai puțin personal din câți am cunoscut; cu ochii săi negri, profunzi și stăluitori, pe care îi lăsa să plutească mai totdeauna în spațiul nemărginit, se părea că puțin se interesează și de mersul lumii aceștia și chiar de sine însuși:

*A fi!—Nebunie tristă și goală,
Urechea te mînte și ochiul te'nșală!
Ce-un secol ne zice, ceilalți o deszic:
Decât un vis sarbăt, mai bine nimic!*

Cu Eminescu s'a stâns un mare poet național, original în toate felurile; noi am pierdut un amic iubit și un conlucrător dintr'acei a căror geniu, a aruncat o lumină vie asupra „Convorbirilor Literare”.

Iacob NEGRUZZI

Membru al Academiei Române

L U I

*Vârful 'nalt al piramidei ochiul meu abea-l atinge...
Lângă-acest colos de piatră rezi tu cât de mică sunt—
Astfel tu'n a cărui minte unîversul se resfrînge,
Al tău geniu peste reacuri rămîne-ra pe pămînt!*

*Și dorești a mea iubire... Prin iubire pîn' la tine
Să ajung și a mea soartă azi de soarta ta s'o leg,
Cum să fac! Când eu micimea îmi cunosc atît de bine,
Când măreția ta fință poate că n'o înțeleg.*

*Geniu tu, planează 'n lume! Lasă-mă în prada sorții
Și numai din depărtare când și când să te privesc,
Martora măririi tale să fiu pîn' la pragul morții
Și ca pe-o minune 'n taină să te-adcr, să te slăvesc.*

Veronica MICLE

Poezia de MIHAIL EMINESCU.

Se bate

Allegro *Andantino* *Piano*

Se ba-te mi-gul nop-ții în

cla-petel la-ra-mă și gon-nul va-mes vie-ți nu

ar-ca sa-mi-ic e va-mă Pe căi bătu-te-a se-sea vrea

moar-tea să-mă poarte să-mă poarte Pa

rallent *a tempo*

miezul nopței

Muzica de E. CAUDELLA.

se-măn între-o laltă via-ța și cu moarte Ci
cumpăna gin- Di-ri-mi și azi nu să mai schimbă Căci
poco a poco cresc. e animando
în-tre a-măi-bou-a stă ne-clin-tu-ta limba
ritenuto ritard.
rallent. ritard
Dimin
Văp. H. Hamic 1904 E. Caudella

In timpul, când trăia Eminescu, nu existau ziare în înțelesul de azi al cuvântului și, prin urmare, nici ziariști de profesiune: ziarele erau mijloace de propagandă culturală și un fel de arme de luptă politică, iar sarcina de ziariști o purtau scriitori porniți spre jertfă de sine ori oameni politici, care țineau să-și propage ideile ori să combată curentele greșite ori chiar primejdioase — după alor părere.

În înțelesul acesta eră Eminescu ziarist. Când ne aflam la Viena, colaboram la „*Federațiunea*“ din Pesta și la „*Telegraful Român*“ din Sibiu.

Admirator al trecutului pentru el plin de farmec, el stăruia, ca cei în viață să continue cu pietate lucrarea pornită de predecesorii lor păstrând cu sfințenie tot ceea ce e vechiu, dar încă neînvechit și ferindu-se de orișice invinuire pripită.

Vechia împărăție austriacă cu Imparații ei, care se războiau cu Turcii, era dar pentru el centrul vieții europene, și Salm, Starhemberg, Ludovic de Baden, Prințul Eugen de Savoia ori Carol de Lotaringia stăteau în gândul lui alături de Ștefan-Vodă, cu Mihail Viteazul și cu Mateiu Basarab. Ei erau deci neșuferiți totdeauna răsvrățitorii maghiari, care și la 1848, și la 1859, și la 1866 se uniseră cu dușmanii și, profitaseră de strămtorările patriei lor, ca să desbina prin pactul dualist monarhia spre a continuă asupririle în forme moderne. Idealul nostru eră o monarhie habsburgică unitară organizată ca confederațiune de popoare, care rezolvă după principiile tractatului de Vestfalia cestiunea pacificei vieți împreună a popoarelor deosebite unele de altele în ceea ce privește limba, legea, obiceiurile și temperamentul.

Pătruns de asemenea convingeri, el

nu putea să lucreze decât alături de Alexandru Roman și cu metropolitul Andreiu, care propagau aceleași vederi, și eră democrat în înțelesul, că orișicărui om trebuie să i se asigure libertatea de dezvoltare potrivit cu firea lui.

Tot democrat în înțelesul acesta a rămas și după-ce s'a întors în țară, dar el nu putea să lucreze alături de democrații de aici, pe care îi puneă în rând cu maghiarii. Firea i serăsvrăția când își dedea seamă, cum s'au rupt și se mai rupeau toate legăturile cu trecutul și cu masele mari ale poporului, cum clasa cultă, „*pătura superpusă*“, se leapădă de legea părinților, de obiceiurile și de deprinderile lor, schimonosește frumoasa limbă românească și nimicește toate comorile adunate în trecut, ca să creeze o lume nouă, în care totul e „*spoială*“ și „*minciună*“. El nu putea dar să lucreze decât alături de cei ce din simțământ familiar, cel puțin, aveau încă oarecare pietate față cu trecutul și țineau, ca „*progresul*“ și „*civilizațiunea*“ să nu înainteze pe săltate, ci cu moderațiunea cuvenită.

Eră deci conservator îndârjit.

Citind cronicile, el își formase convingerea, că izvorul nesecat al vieții noastre naționale a fost poporul, dar purtătorii ei erau boerii, frunțașii aleși prin vrednicile lor ai neamului, sfetnicii și soții de luptă ai Domnilor și conducătorii în pace și la războiu ai țării. Ei au creat epoca lui Matei Basarab, ei au păstrat tradițiunile naționale în timpul Fanariotilor, dela ei a pornit renașterea națională. El puneă mult temei pe împerejurarea, că între popoarele dela Răsărit singuri Românii și-au păstrat clasa domnitoare, și eră mare gândul, pe care și-l făcea el în ceea ce privește menirea în prezent și

în viitor a boierimii, care chiar și numai din pietate familiară eră pornită a priveghia, ca țara să nu-și strice rostul prin înoini pripite, ei să-și păstreze în dezvoltarea ei sănătatea.

Una din marile dureri ale vieții lui eră, că mulți dintre urmașii boierilor de neam nu-și dadeau seamă despre această menire a lor și nu erau destul de conservatori, se lăsau să fie stăpâniți de slugile lor ori să fie duși de curentul modern, se însoțiau cu parveniiți timpului și ori se înstrăinaseră începând tradițiunile părinților săi, ori își petreceau viața cu nimicuri.

În ajunul războiului dar, când i-am făcut propunerea să vie la București, că să lucrăm împreună la „*Timpul*“, el a primit cu multă bucurie, căci avea multe de spus.

Sunt totdeauna și pretutindeni puțini ziaristi cu pregătirea, pe care o avea dânsul când a început să lucreze la „*Timpul*“.

El era un fel de bibliotecă ambulantă, încât nu era cu putință să se pună la ordinea zilei vre-o chestiune, asupra căreia nu era orientat, și nu eră în stare să-și dea părerea mai înainte de a se fi dumerit în toate amănuntele. Înzestrat cu o memorie uimitoare, el nu uită niciodată ceea ce știă și se folosea cu ușurătate de știința lui în ceea ce privește faptele și oamenii.

Poeții sunt, în genere, slabi prozatori, fiindcă, scriind în prosă, nu au cuvenită băgare de seamă în ceea ce privește alegerea, întrebuintarea și așezarea vorbelor. Eminescu eră un prozator până 'n ziua de azi încă neîntrecut la noi.

Deși seriă răpede, își măsură vorbele cu multă grijă, și numai la mare zor publică ceea ce a scris fără ca să fi citit cuivă manuscrisul, niciodată fără ca să-l fi recitat el însuși.

Eram în redacțiune el, Caragiali și eu, și o duceam în necurmăte discuțiuni gramaticale, în care Eminescu eră totdeauna foarte simțitor.

„Nu scriem,—ne zicea el,—nici pentru Bucureșteni, nici pentru Munteni și Moldoveni, ci pentru toți Românii și nu numai pentru cei de azi, ci și pentru cei viitori“.

Țineă dar să ne alegem, întrebuintăm și așezăm vorbele așa, cum Românii sunt pretutindenea deprinși a le alege, întrebuintă și așeză, căci deprinderea cea mai generală e aceea, care se va păstra. Urmărea firească eră, că eu seriam puțin, iară Caragiali făcea mereu corecturi în manuscrisul său și ajungea să publice puțin, încât Eminescu le făcea adeseori el singur toate.

Om foarte muncitor și conștiincios, el eră totdeauna la locul lui. Deși perdut mereu în gânduri ori adâncit în studii, încât uită să mănânce ori se lipsească de tigna somnului, el nu-și pierdeă niciodată din vedere datorii și, chiar bolnav dac'ar fi fost, venia regulat la redacțiune, se interesă de toate și Ținea să fie totdeauna la curent.

Așa numitele articole de fond numai la mare zor le seriă în biroul redacțiunii. Eră pentru dânsul chestiune de dignitate literară și de respect față cu publicul, la care se adresa, să serie în toată liniștea și să citim împreună ceea ce a scris mai înainte de a fi dat manuscrisul la tipar. De aceea ținea mult la slova citeată, frumoasă și bine îngrijită, și manuscrisul neîngrijit eră pentru el o dovadă, că cel ce-l dă nu e scriitor ori nu-și iubește „meseria“.

Ziarist în puterea cuvântului eră Eminescu mai ales în ceea ce privește temperamentul. El toate le făcea cu toată inima; lui toate i se prezentau în dimensiuni mari; pe el toate-l mișeau în întreaga lui ființă; la el toate porniau din convingere adâncă și clar formulată: eră însă cu desăvârșire intelectual și obiectiv și nu se simția nici odată personal atins, nu-și pierdeă bunul cumpăt și nu-mi aduc aminte, ca el să se fi supărat pe cinevă vreodată ori să fi fost violent. Eră necrutător și de o asprime adeseori nemiloasă când vorba eră să spună adevărul, dar în relațiunile lui personale-l știm numai om blajin, care nu e 'n stare să insulte și primește ori-si-ee insultă cu un zimbet de compătimire.

El nu combătea guvernul pentru că eră redactor la un ziar opozițional, ci intrase la acel ziar opozițional pentru că ardea de dorința de a lovi fără de cruțare în cei ce după părerea lui desorganisau societatea română.

El avea încă pe timpul, când ne aflam la Viena, multe simpatii pentru I. C. Brătianu și pentru M. Cogălniceanu, dar cunoscând oamenii și țara, eră de părerea, că ei se însoțesc cu elemente primejdioase, care nu caută în viața politică decât „traiul bun cu muncă puțină“ ori cu sectari ca C. A. Rosetti, care iau aparențele civilizațiunii, „spoiala apuseană“, drept progres real și sunt osândiți să-i îndrumeze pe Români a se istovi desbrăcându-se de firea lor. Se înspăimântă când vedeă, cum slăbește simțământul religios, cum se pierde rânduiala morală și 'n familie, și 'n viața comună, cum se pervertesc caracterele, cum vrednicia adevărată e dată la o parte și 'n frământarea obștească „droj-

„diile societății“ nu ajung să se așeze la fund, ci se ridică la suprafață.

Îi intrase în minte gândul, că liberalii vor să creze cu orice preț o nouă clasă conducătoare alături de cea istorică și e destul să le fi „aderent devotat“ pentruca să îi se asigure pozițiunea și să îi se dea puțină de a te îmbogăți. Nulitate să fi, mișel să fi, de cele mai rușinoase mijloace, fie chiar și de „protecție de fuste“ să te folosești, ți se treceau cu vederea toate, dacă erai „partisan credincios“, dar dacă ai fi fost cu stea în frunte, rămâneai om de nimic ca adversar ori ca privitor imparțial.

Fiindcă așa vedeă lucrurile, loviă cu întreaga lui virtute—nu în oameni, ci în apucăturile lor rele.

Îi se părea câte odată, că aceste apucături nu sunt o notă specială numai la adversarii politici, ci se ivesc și în mijlocul partidului reprezentat de „*Timpu*“: el loviă atunci și în ai săi cu încă mai multă lipsă de cruțare. Eră foarte multă lumea nemulțumită cu felul, în care susținea el cauza partidului, pe care-l serviă. Bătrânul Lascar Catargiu însă, „boierul adevărat“, cum îi zicea Eminescu, zimbă cu mulțumire și nu lăsă pe nimeni să se atingă de „băietul“, pentru care aveă multă slăbiciune,—el și Manolachi Costachi.

Ca coleg Eminescu eră o adevărată grădina de frumusețe, totdeauna și pentru toți apropiat, voios și cu inima deschisă. Deosebiri de inteligență, de cultură, de pozițiune socială, de naștere ori de avere nu existau pentru el. Oamenii toți îi erau de o potrivă și fiecare în felul lui plăcut, interesant ori folositor. Singuri cei închipuiți și infumurați, care nu-și dau seamă despre nimicnicia lor și se uită peste umăr la alții, îi erau nesuferiți și totdeauna vrednici de a fi luați și ei peste umăr.

Intr'una din zile Eminescu ședea la o cafenea. Un coleg dela alt ziar, „băiat sărac“, care tot sărac e și azi, îi prezentă pe unul dintre colegii săi de redacțiune, „tânăr distins“, care a și făcut carieră.

„Ei!—îi zice Eminescu râzând în felul lui,—și tu ești atât de prost, încât îți închipuești, că eu nu cunosc pe cel mai mare scriitor din zilele noastre, care s'ar socoti umilit, dacă ar fi nevoit să strângă mâna mea plină de cerneală!“

Se înțelege, că distinsul tânăr s'a dus mai departe.

„Biete, Eminescule,—se poate să mi-o faci mie aceasta!“—îi-a zis colegul.

„E datorie de colegialitate,—îi-a răspuns Eminescu,—să ajuti a se judecă drept pe sine însuși“.

El aveă fără îndoială dreptate, dar numai întrucât vorba eră să aibă el însuși conștiința, că și-a făcut datoria. Pe acel biet de om însă l-a jignit fără ca să-l fi putut îndrumă pe calea cea bună și l'a lăsat cum eră, pornit a se face de râsul lumii prin exagerata importanță, pe care și-o dă el însuși.

Așa au fost toate silințele lui Eminescu.

El s'a sbătut și a jignit pe mulți, li s'a făcut multora nesuferit pentruca să fie însuși împăcat cu gândul, că a făcut ceea ce după părerea sa eră dator a face. Atât a câștigat, dar și numai atât, căci lumea a rămas tot cum o găsisese el și și-a urmat drumul potrivit cu firea ei înainte. Un om nu poate el singur să schimbe rostul societății, în mijlocul căreia și petrece viața. Nsunt puțini cei ce prin apucăturile înfierate de Eminescu și-au creat pozițiuni, și-au îngrămădit bogății mari, nu sunt puțini nici cei vrednici, care au fost împinși să stee în umilită retragere, și nu e puțină drojdiă rădicată la suprafață.

Ar fi cu toate acestea mare gresală să zicem, că în zadar s'a zbuciumat Eminescu și că n'au să mai facă și alții ca dânsul.

El, care și-a petrecut viața în umilită și luptându-se cu toate mizeriile vieții, a rămas în amintirea noastră a tuturor cu suflet curat, bun și stăpânit în toate împregiurările numai de iubirea către lumea, în mijlocul căreia și însiră suferințele adeseori foarte grele. Azi dar, abia douăzeci de ani după moartea lui, ne întrebăm cu toții „la să vedem, ce ziceă el când trăia!“

Nu li-a fost, nu, contemporanilor lui de nici un folos lucrarea săvârșită de dânsul, are însă să le fie de mare folos celor ce vin după noi și ascultă glasul lui ce le răsună ca viind din altă lume.

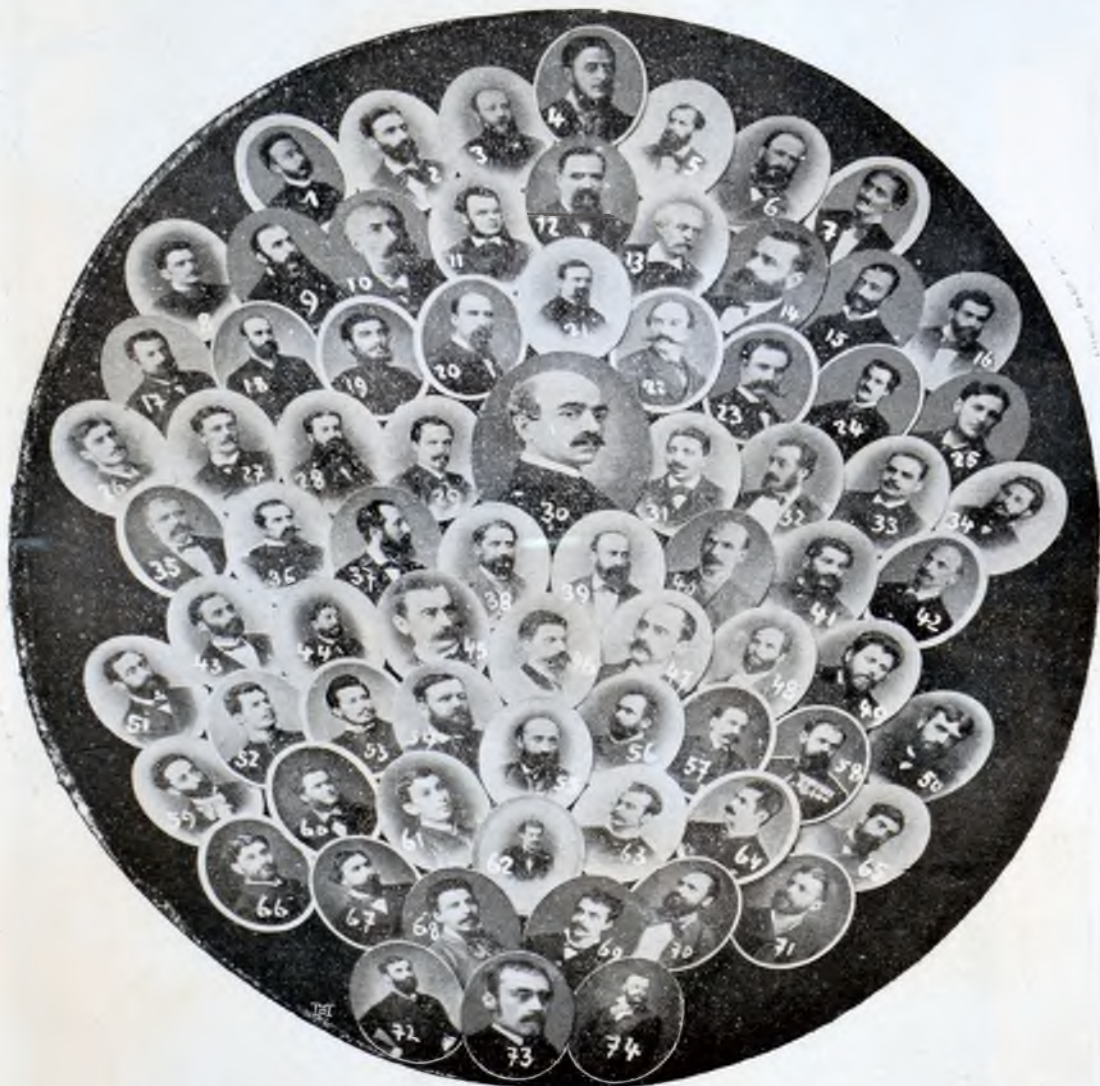
E scurtă, dar de tot adâncă brazda, pe care a tras-o el în viața neamului românesc.

Ioan SLAVICI.

Societatea literară „Junimea“ de la Iași.

Acest tablou a fost făcut în 1882 după îndemnul d-lor Iacob Negruzzi și Vasile Pogor, care în timp de câțiva ani au adunat fotografiile cu multă greutate. În fiecare sâmbătă seara amândoi, întimpinau pe membrii „Junimei“ cu vorbele: ai adus fotografia? Și cu toate acestea din grup lipsesc: V. Conta, Matilda Cugler-Poni, George Panu, N. Nicolescu, A. C. Cuza, I. Pop Florantin, Lascar Ciurea, F. V. Grigoriu (Budușcă), Forăscu și alții.

- 1) N. Beldiceanu, 2) Samson Bodnărescu, 3) Teodor Nica, 4) G. Roșu, 5) M. Hristodulo, 6) V. Castan, 7) M. Gheorghiu, 8) C. Meissner, 9) Dospinescu, 10) Alex. Suțu, 11) S. Vărgolici, 12) V. Burlă, 13) A. Naum, 14) Gh. Racoviță, 15) Ioan Buiuciu, 16) Abgar Buiuciu, 17) Th. Burada, 18) C. Leonarcescu, 19) Bengescu-Dabija, 20) Th. Rossetti, 21) T. Măiorescu, 22) Petre Carp, 23) I. Melik, 24) Mihail Eminescu, 25) Olănescu Ascanio, 26) N. Gabricescu, 27) I. L. Caragiali, 28) Alex. Fara, 29) V. Pogor, 30) V. Alexandri, 31) Iacob Negruzzi, 32) D-r Max, 33) Gh. Bejan, 34) Ioan Slavici, 35) Caragiani, 36) General Cerchez, 37) N. Mandrea, 38) Nicu Gane, 39) N. Culișanu, 40) I. Ianov, 41) Grigore Buiuciu, 42) Burghilea, 43) Constantin P. Constantiniu, 44) Leon Negruzzi, 45) Gh. Capșa, 46) Dimitrie Rossetti, 47) Ștefan Neiu, 48) Pavel Paicu, 49) Ioan Creangă, 50) N. Mihalcea, 51) Th. Hristodulo, 52) I. Nenitescu, 53) Miron Pompiliu, 54) Alex. Lambrior, 55) C. Lepadatu, 56) V. Tasu, 57) Maior Scheletti, 58) Colonel Serbănescu, 59) T. Buiuciu, 60) A. D. Xenopol, 61) Petre Mișir, 62) D-r Peride, 63) Alex. Beldiman, 64) Victor Ciucureanu, 65) Gh. Zaharia, 66) Xenofon Gheorghiu, 67) Valerian Ursianu, 68) Gh. Negruzzi, 69) Alex. Philippide, 70) C. Dimitrescu-Iași, 71) S. Văleanu, 72) N. Volenti, 73) V. Bossie, 74) Telemak Ciupercescu.

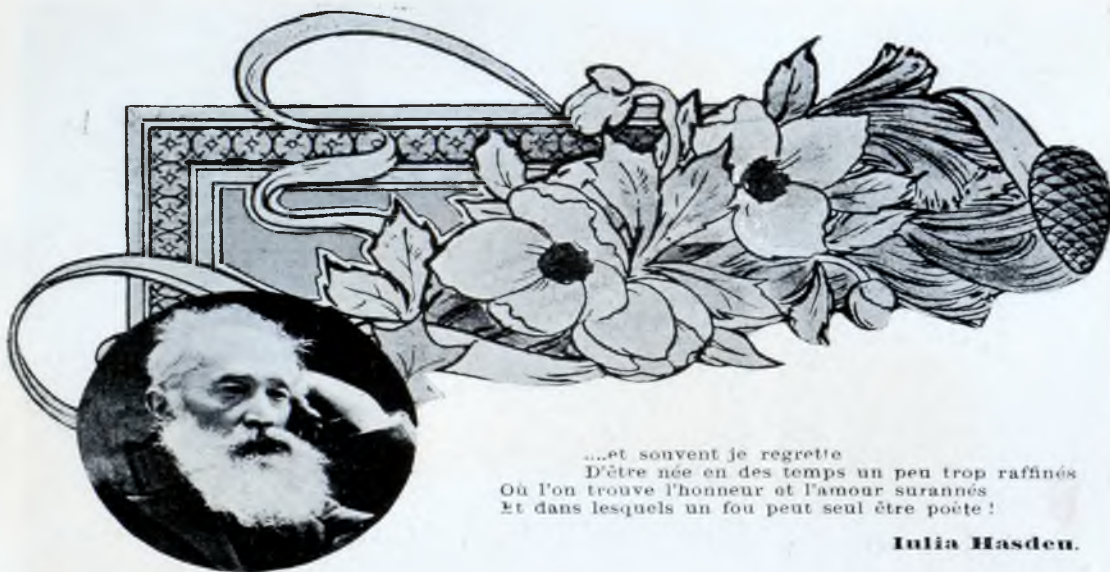
Când mintea ta în vremi trecute 'moartă',
Faci versuri noue după vechi 'tipicari'
Sau recitești seroani din 'roase' plieuri
Și-ți amintești pe rând viața toată

Astfel pierdut de viață n' ai dăruie minicuri
Din lumea ta nu-ți nimeni să te scoată;
Dar n' mai bine-ți, când afară-ți bleată,
Să stai fumând la foc, de somn să picură

Și eu astfel mă uit în foc, pe gânduri
Visez la bacul vechi al zmei Docturii
Simțirea mi lăse' adormea rânduiri-rânduiri

De dat' am fost
Amet' fostă ~~prota~~ ^{noia} unei rochi;
Am un pas, abia sunând pe scânduri...
Dar mâin' subțiri și reci mi-acoper' ochii.

Al. C. Călinescu

...et souvent je regrette
D'être née en des temps un peu trop raffinés
Où l'on trouve l'honneur et l'amour surannés
Et dans lesquels un fou peut seul être poète !

Iulia Hasdeu.

Eminescu a lăsat multe versuri admirabile; însă meritul lui cel covârșitor, un merit de principiu, este acela de a fi voit să introducă și de a fi introdus în poezia românească adevărata eugetare ca fond și adevărata artă ca formă, în locul acelei ușoare ciripiri de mai 'nainte, care eră foarte igienică pentru poet și pentru cetitor, scutindu-i d'o potrivă, pe unul și pe cela-lalt, de ori-ce bătae de cap și de ori-ce bătae de inimă.

Nu zic nimăruî să imiteze pe Eminescu. Din contra. Poezia este o căsătorie a realității cu idealul în sufletul poetului, în acele momente când poetul e poet — poetul fie cât de mare nu e poet tot-d'a-una; — în acele momente prin urmare, în cari el este mai el, mai însuși, mai individual ca ori-când. În fie-care suflet poetic realitatea și idealul se combină și se acordă într'un alt mod. Între doi poeți pot fi asemănări numai doară prin asemănarea cea organică între naturele amândurora, nici odată prin imitațiune. A imita pe cineră în poezie este un talent tot atât de vulgar ca și a imita pe cineră pe scenă, unde și acolo un actor artist urzește, nu măimutează. Eminescu va trăi, fiindcă a isbitit a găsi frumosul fără a imita pe nimeni.

El va trăi, deși a murit nebun. Și a trebuit să moară nebun. E grozav a o zice! Să nu fi înnebunit, el nu areă ce mânca. Mai rău decât atât! ca să aibă ce mânca, el fusese silit ași mânca inima, înlocuind arânturile poeziei, arânturi mărețe, arânturi cari nu se pot vinde, prin acea proză de toate zilele a sterpelor lupte de actualitate, care îi aduceă o fărâma de pâine, stropită într'ascuns cu amare lacrimi — prefața nebuniei.

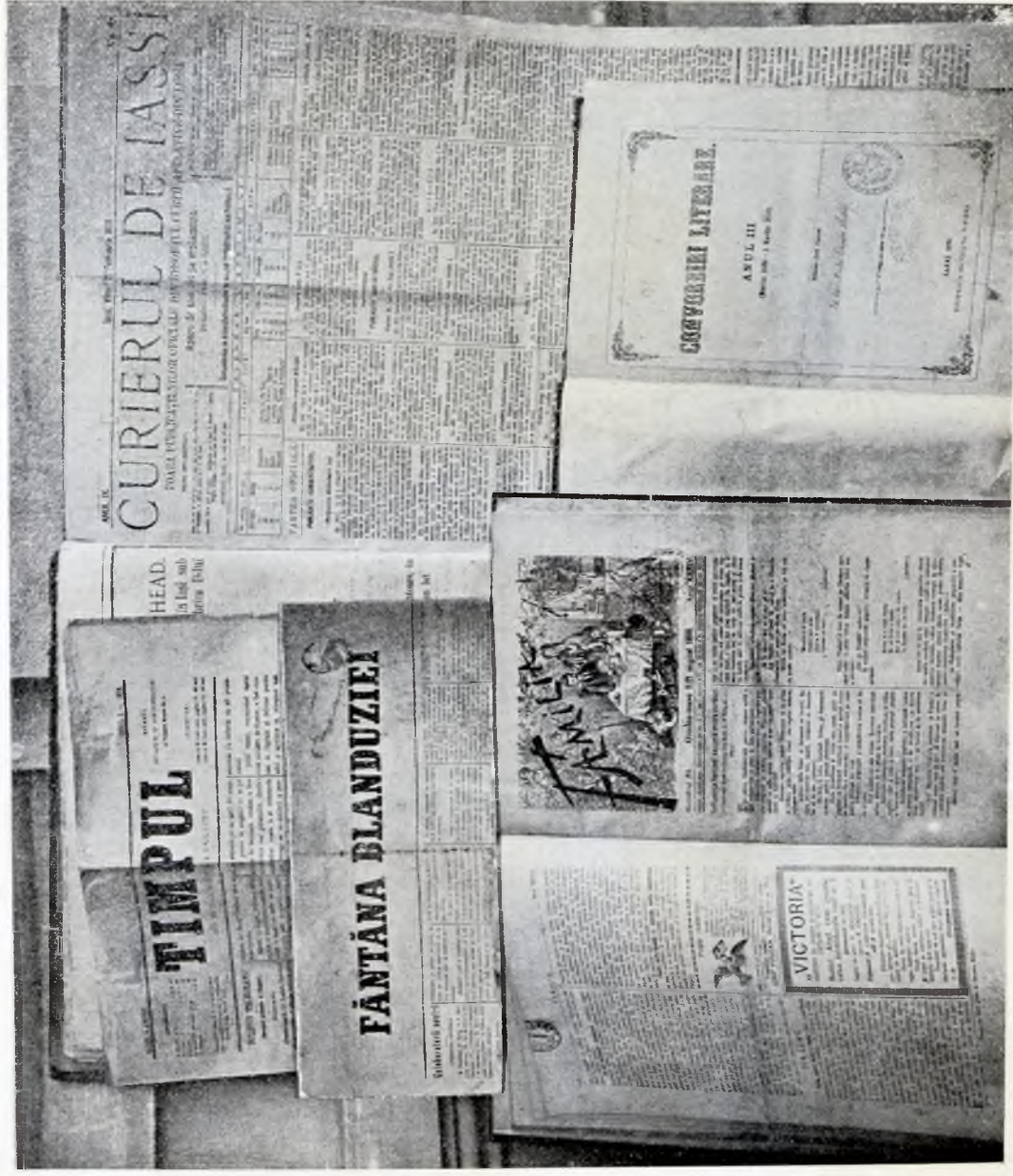
El va trăi, deși a murit nebun. Și cum oare puteă să nu înnebunească? În toate epocile au fost poeți, pe cari flămânda sărăcie, une-ori numai desărtăciunea, pentru o ticăloasă pomană însoțită de o mai ticăloasă laudă îi încoroia tănuitori dinaintea celor puternici. În toate epocile s'au răzut însă și de acele firi semețe, înalte, vrednice de solia ce le-a dat-o Dumnezeuirea, cari nici odată n'au întins o mână cerșitoare către vre-o mărire pământească, către acei ce n'au nădădău sărăcii spălau picioarele lui Isus, ei Isus a spălat picioarele săracilor. Așa poet a fost Eminescu.

El va trăi, deși a murit nebun, vor muri însă pentru recie nenumărații înțelepți, cari au lăsat, lasă și vor lăsa tot-d'a-una să înnebunească un Eminescu.

† B. P. HASDEU
Membru al Academiei Române.

În *Familia* din Oradea-Mare a publicat primele încercări literare în 1866, fiind în etate numai de 16 ani. Iosif Vulean, directorul revistei, cu această ocazie i-a schimbat și numele din „Eminovici” în Eminescu.—În *Concorbiri Literare* publică în 1871 poeziile: „Inger de Pază” și „Noaptea”, rămânând până la moarte un colaborator statornic.—La *Curierul de Iași* este însăreținat cu redactarea părții neoficiale, după ce este destituit din postul de revizor școlar. În acești doi ani 1876—1878, scrie nuvelele „La Aniversare” și „Cezara”. Trece apoi la *Timpul* unde a scris o serie de articole politice, care au fost mult apreciate. În *Fântâna Blanduziei* a publicat și versuri și proză în anii din urmă ai vieții sale.

O. M.

Revistele și Ziarele unde a colaborat Eminescu.

Sunt peste douăzeci de ani de atunci.

Locuiam într-o casă unde trăsesse în gazdă un actor, vara director de teatru în provincie. Stagiunea migrării, actorilor se sfârșise: eră toamnă, și aceste paseri călătore se întorceau pe la cuiburile lor.

Văzându-mă că citeam într-una, actorul îmi zise cu un fel de mândrie:

„Îți place să te ocupi cu literatura... Am și eu un băiat în trupă care citește mult; este foarte învățat, știe nemțește, și are mare talent: face poezii; ne-a făcut câteva cuplete minunate. Eu crez că ți-ar face plăcere să 'l cunoști.“

Și 'mi povesti cum găsisse într'un o-tel din Giurgiu pe acel băiat—care slujea în curte și la grajd—culcat în fân și citind în gura mare pe Schiller.

În eslele grajdului, la o parte, eră un giamantan—biblioteca băiatului—plin cu cărți nemțești.

Băiatul eră foarte blând, de treabă, nu aveă nici un vîtiu. Eră străin de departe, zicea el, dar nu voia să spună de unde. Se vedeă bine a fi copil de oameni, ajuns aci din cine știe ce împrejurare.

Actorul îi propuse să 'l ia sufler cu șapte galbeni pe lună, și băiatul primi cu bucurie. Își luase biblioteca și acum se află în București.

Seara trebuia să vie la directorul lui—astfel puteam să-l văz.

Eram foarte curios să 'l cunosc. Nu știu pentru ce, îmi închipuiam pe tânărul aventurar ca pe o ființă extraordinară, un erou, un viitor om mare.

În închipuirea mea, văzându'l în revoltă față cu practica vieții comune, găseam că disprețul lui pentru disciplina socială e o dovadă cum că omul acesta trebuie să fie scos dintr'un tipar de lux, nu din acelea din care se estrag exemplarele stereotipe cu miile de dazine.

Deși în genere teoria dela care plecam eu ca să gîndesc astfel—că adică un om mare trebuie în toate să fie ca neoamenii—era pripită, poate chiar de loc întemeiată, în speță însă s'a adeverit cu prisos.

Tânărul sosi.

Eră o frumuseță! O figură clasică încadrată de niște plete mari negre; o frunte înaltă și senină; niște ochi mari—la aceste ferestre ale sufletului se vedeă că cineva este înăuntru; un zimbet blând și adânc melancolic. Aveă aerul unui sfânt tânăr coborât dintr'o veche icoană, un copil predestinat durerii pe chipul căruia se vedeă scrisul unor chinuri viitoare.

„Mă recomand, Mihail Eminescu.“

Așa l-am cunoscut eu.

Câtă filosofie n'am depănat împreună toată noaptea aceea cu nepregetul vârstei de șaptesprezece ani!

Ce entusiasm! Ce veselie!

Hotărât, închipuirea nu mă înșelase... Eră un copil minunat.

Într'o noapte mă pusese în curentul literaturii germane, de care era încântat.

Dacă 'ți place așa de mult poezia, trebuie să și scrii, i-am zis... Am aflat eu că dumneta ai și scris.

— Da, am scris.

— Atunci,—și mie 'mi place poezia,

deși nu pot scrie,—fii bun și arată-mi și mie o poezie de d-ta”.

Eminescu s'a executat numai decăt. Era o bucată dedicată unei actrite de care el eră foarte înamorat... Dabia mai țiu minte. Știu atăta că eră vorba de strălucirea și bogățiile unui rege asirian nenorocit de o pasiune contrariată... cam așa ceva. Poezia aceasta îmi pare că s'a și publicat prin 68 sau 69 în *Familia* din Pesta.

A doua zi seara ne-am întâlnit iarăși. Dar peste zi o nemulțumire intimă intervenise. Actrița fusese foarte puțin mișcată de măhnirea regelui asirian. Eminescu eră de astădată făcut și posomorât, vorbea foarte puțin și contradicția îl irită. În zădăr l'am rugat să-mi arate vre-o poezie sau să mi-o citească tot pe aceea care o cunoșteam. A plecat să se culce de vreme, și dimineată la amiază, când m'am dus la el, l'am găsit tot dormind.

L'am sculat. Se dusese acuma supărarea, ba eră chiar mai vesel ca alaltăieri. Am petrecut toată ziua răsând, mi-a vorbit despre India antică, despre Daci, despre Ștefan cel Mare, și mi-a cântat doina.

Îi trecuse ciuda regelui asirian și acum se bucură în liniște de avuțiile și strălucirea lui.

Așa l'am cunoscut atuncea, așa a rămas până în cele din urmă momente bune: vesel și trist; comunicativ și ursuz; blând și aspru; mulțumindu-se cu nimica și nemulțumit totdeauna de toate; aci de o abținenteră de pustnic, aci apoi lacom de plăcerile vieții: fugind de oameni și căutându-i; nepăsător ca un bătrân stoic și iritabil ca o fată nervoasă,—Ciudată amestecătură! —fericită pentru artist, nenorocită pentru om!

Primăvara următoare a plecat cu o trupă ambulantă de teatru prin Moldova. Am așteptat toamna pe Eminescu în zădăr—trupa s'a întors fără dânsul.

Părintele lui, de fel din Botoșani, l'a regăsit pe excentricul fugar, și mai cu binele, mai cu deasila, l'a luat acasă și d'acolo l'a trimis la Viena.

Am văzut mai târziu „*Ideal pierdut în noaptea unei lumi ce nu mai este...*” Eminescu își ținea făgăduiala: copilul creșteă om mare.

Mai în urmă, l'am întâlnit tot aici pe Eminescu cu un frate al lui, ofițer. Plecau amândoi în străinătate, el la Viena, celălalt la Berlin.

Militarul era frate mai mare: tot așa de frumos, de blând și de ciudat—o isbitoare asemănare în toate.

Acela a mers la Berlin; în câteva

luni a speriat Academia militară cu talentele-i și a dat un examen care l'a făcut pe Mareșalul Moltke să se intereseze foarte de aproape de soarta lui, hotărât să-l ia pe lângă dânsul. Ca să și încoroneze succesul, militarul s'a dus acasă și, fără să lase măcar o vorbă, s'a împușcat. Peste mai multă vreme, când am vorbit cu Eminescu de trista împrejurare a militarului, el mi-a răspuns răsând: „Mai bine! ăla eră mai cuminte ca noi!” Peste câțiva ani a venit în București tata lui Eminescu. Eră un bătrân foarte drăguț, glumeț și original. Făcuse o bună afacere și venise să-i cumpere fiului haine și ciasornic și să-i dea „din vieată” o sută de galbeni, partea lui de moștenire din averea părintească. L'am întrebat atunci pe Eminescu dacă muma lui trăiește. Mama murise, dar, după aerul posomorit cu care mi-a răspuns, am înțeles că de moartea ei se legau niște amintiri mai crude decât ca de o moarte normală, nu numai dureroase, dar și neplăcute. Am aflat apoi că o soră a lui, care-l iubea foarte, trăia retrasă într-o mănăstire: biata fată eră paralizată din copilărie. Și au fost oameni, nu de rând, oameni de seamă, cărora le-a plăcut să facă sau să lase a se crede că nenorocirea lui Eminescu a fost cauzată de viața. Eră, în adevăr, un om desordonat, dar nicidecum vițios. În lumea asta, mulțimea celor de rând crede că plăcerile materiale ale vieții sunt privilegiul lor exclusiv și că oamenii rari nu au voie să aibă și ei defecte. Avea un temperament de o excesivă neegalitate, și când o pasiune îl apucă, eră o tortură nepomenită. Am fost de multe ori confidentul lui. Cu desăvârșire lipsit de manierele comune, succesul îi scăpă foarte adesea... Atunci eră o sbuciumare teribilă, o încordare a simțirii, un acces de gelozie, cari lăsau să se întrevadă destul de clar felul cum acest om superior trebuia să sfârșească. Când ostenea bine de acel cutremur, se închideă în odaia lui, dormea dus și peste două trei zile se arăta iar liniștit ca „Luceafărul lui—nemuritor și rece”. Acum începea cu verva lui strălucită să-mi predice *budismul*, și să-mi cânte *Nirvana*, ținta supremă a lui Buda-Çakiamuni. O așa încordare, un așa acces a avut în ultimele momente bune: acela a fost semnalul sfârșitului. După cutremur, el nu s'a mai închis în odaie să se culce și să mai facă ce făcea mai înainte Luceafărul. A pornit înainte, tot înainte, până ce a căzut sub loviturile vrăjmașului pe care l' purta în sinu-i încă din sinul mamei sale. Copil al unei

rase nobile și bătrâne, în el se petrecea lupta decizivă între flacăra celei mai înalte vieți și germenul distrugerii finale a rasei—geniul cu nebunia.

Lupta a fost groaznică. Încercarea, drumul, către Nirvana a fost tot așa de dureroasă cât și de strălucită. În capul cel mai bolnav, cea mai luminoasă inteligență—cel mai măhnit suflet în trupul cel mai trudit! Și dacă am plâns când l-au așezat prietenii și vrăjmașii, admiratorii și invidioșii, sub „teul sfânt”, n'am plâns de moartea lui: am plâns de truda vieții, de câte suferise această iritabilă natură dela împrejurări, dela oameni, dela ea însăși. Acest Eminescu a

suferit de multe, a suferit și de foame. Da, dar nu s'a încovoiat niciodată: eră un om dintr'o bucată și nu dintr'una care se găsește pe toate cărările. Generații întregi or să suie cu pompă dealul care duce la Șerban-Vodă, după ce vor fi umplut cu nimicul lor o vreme, și o bucată din care să scoți un alt Eminescu nu se va mai găsi poate.

Să doarmă în pace necăjitul suflet!

Ferventul budist este acuma fericit: el s'a întors în Nirvana—asă de frumos cântată, atât de mult dorită—pentru dânsul prea târziu, prea de vreme pentru noi.

I. L. CARAGIALE.

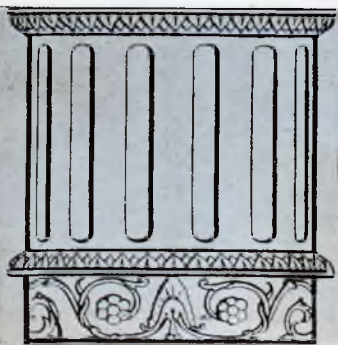
Cerdacul Casei lui Creangă din Iași.

În această casă cu înfățișare țărănească, au trăit împreună un șir de ani în cea mai desăvârșită prietenie Eminescu și Creangă. S'au cunoscut între anii 1874 și 1876—in casa răposatului Bodnărescu, și în curând după ce se cunosc, poetul introduce pe Creangă în ceroul „Junimeii” și prin aceasta în literatură. Cu drept cuvânt se poate zice că Creangă a fost descoperit de Eminescu, căci până atunci el nu scrisese decât literatură didactică, împreună cu alți institutori. Faptul că după intrarea sa la „Junimea” a publicat seria de povești, începută cu „Soacra cu trei nurori”, este o dovadă despre aceasta. Prietenia a durat până la sfârșitul vieții lor. În dosul casei sale, moș Creangă avea un cerdac lat, acoperit de streșină: acolo—spunea el—ședea Eminescu zile întregi, tolănit pe o saltea, cu ochii pironiți pe dealul Cîrcului: acolo a scris „Doina”. Azi casa se găsește în ruină. În cerdac sunt fotografiați: D-na Delia-Creangă, la dreapta sa, publicistul Octar Minar, iar la stânga în picioare, profesorul Eugeniu Revent.

RALUCA EMINOVICI

Mama poetului, o copie fotografică de pe un tablou în ulei, făcut în 1860, fiind în vârstă de 24—25 ani.

O mamă, dulce mamă din nequie de vreme
Pe frământul de frunze la tîm la tîm chema
De-așupra oușilor negre a sfîntului mormînt
Salcami în scutur flori de tîm și de vînt
— la tîm mîc din rîmuri, orga plîndu-și
Mereu ei se vor bate, la voi domni mereu.

Cînd voi mîc, mîc, la creștet să mîc plîng
Din leul sfînt: „Dulce o mamă, să frîng
La capul meu — și gîc la rîmuri și la tîm
Amor și să cadă a ochilor la tîm
Sunt o voi odala ambrind mormîntul meu
Mereu o caple scutur, la voi domni mereu.

Jordana împună se f ca să mîc
Să mîc re ^{din} ~~re~~ tîm, tîm, tîm, tîm
Mormîntul să mîc l sepe la mîc de mîc
Ne ~~se~~ ^{se} ~~se~~ ^{se} mîc sepe sepe tîm
De-așupra sepe sepe sepe de mîc mîc —
Mereu o plîng sepe, voi domni
mîc.

Mama era a 4-a fată a stolnicului Vasile Iureșcu din satul Joldestii, și a Paraschivei, născută Donțu. Era o femeie mărunță, dar robustă, brună, albă, la față îi semăna Iorgu perfect, și puțin și Mihaile, — în adevăr făcea euhavioasă și harnică. Nu stia, cum nu stia apa care curge. Sarcastică ca și tata, dacă nu cumva dela ei s'o îl învățat săn ei dela ea. Avea pretenții de nobilită față de tata, zicînd că Jurașceștii, străbunii ei, au fost boieri de I-a ordine. Tata n'o contrazicea, deăi îl obiecta că la drept dezmerdătură. Foarte greu prindea ură pe cineva, dar odată prinsă, prinsă era. Când ținea la om sau la lucru (indicațiuni luate din memoriul Căpitanului Matei Eminovici, publicat în „Omagiul lui Eminescu” din Galați). Portretul din pagina aceasta reprezintă pe Raluca Eminovici, mai în vîrstă.

Andante

Piano *pp* *molto de tristezza*

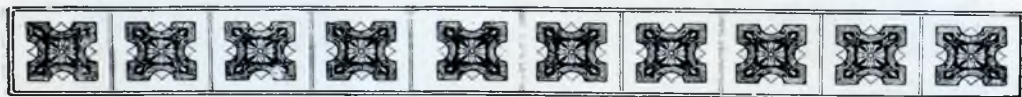
Poco più lento
espressivo

Si da-cã ramuri bat în geam Si se su-tramur filo-più

E ca în minte sã te am fi-n- cet sã te a-pro-più

pp Si da-cã stete bat în lac, a-di-n-cu lu-me-nã-n. dul E

ca lu-re-rea mea som-pac En-se-ni-năndu-mi gâr- dul

Te Pa-că norii Tei se duc Te ie-sen lu-ciu

lu-na & ea a-min-te-sîmă-duc De te, n-în tot ră-
pp e rit.
pp rit. col Canto

u-na

o tempo

musica de P. Stăpănescu

În planul întâi a fotografiei se văd cele patruzeci și două de volume, care alcătuiesc manuscrisele poetului dăruite academiei de d-l Titu Maiorescu. Acest bagaj intelectual îl formează în primul loc însemnările poetice postume, versuri și proză, pe care mai abia acum câțiva ani sub denumirile de: *Geniu Pustiu* (roman), *Dragoș Vodă* (piesă), și seria de poezii scrise în tineretă, apărute sub numele de *Poezii Postume*. Pe lângă aceste lucrări, se mai găsește o traducere a *Criticii rațiunii* pure de Kant; fragmente de piese ca: *Amor pierdut* — *Viață pierdută*, *Andrei Mușeșanu*, *Histrion*, *Guilomii Ierovitz* și altele. (Poeme). Scrieri adresate diferiților prieteni: caete cu notări filologice și însemnări intime. Restul e format din poezii cunoscute, cu variantele lor, unele transcrise fără nici o ștersătură într'un caet, de unde se vede că Eminescu dorea să-și scoată în- suși o ediție a poeziilor, sub titlu de *Lumină de lună*, versuri lirice. Acest colos de manuscrise ne dovedește încă odată, cât de mare a fost sufletul și gândirea sa poetică.

O. M.

Manuscrisele lui Eminescu de la Academia Română.

Eh! Simt o nemărginită plăcere de a-mi întoarce privirile spre celalalt capăt al vieții și a refăce încă odată drumul din urmă, până la înălțimea vrăstei în care am ajuns. Îmi pare astfel că-mi reîncep traiul din nou, că mă revăd în diferitele lui stadii, așa cum am fost, rând pe rând, copil tânăr, naiv, căruia toate îi surideau; apoi om matur încărcat cu ceva experiență dar ușurat de multe iluziuni și în fine, încărunțit, împresurat de griji, dus când lin, când furtunos pe oceanul lumii, dar dus implacabil spre tainicul țărâm.

Cu deosebire îmi place a-mi răsfată gândul în frumosul timp de mult asfințit al întrunirelor noastre săptămânale dela cercul Convorbirelor literare.

Astfel de răsfoesc revista *Convorbirile* de la 1867 și până astăzi, mă simt cuprins de emoțiune văzând cât capital de muncă ele reprezintă și câte lucrări de netăgăduită valoare au eșit la lumină în acea perioadă de renaștere literară.

Acel timp nu-l pot uita, căci se leagă cu însuși tinerețele mele, și-mi împrăpătează în minte cele mai plăcute și mai senine ore ce am petrecut în viața mea, acele de la întrunirile noastre literare unde politica era exclusă, unde domnia numai voia bună și spiritul cel mai intim de colegialitate, unde fiecare își cetea scrierile în mijlocul unui auditor cu judecată liberă și unde simțiam un adevărat repaus sufletesc, într-o atmosferă limpede, ncatinsă de veninul patimilor lumești.

Acolo s'au format talente care vor

figura cu cinste în istoria literaturii române în fruntea cărora stă fără îndoială marele *Eminescu*.

Ce om era *Eminescu*!

Îl am și acum înaintea ochilor: chip frumos și blând, fire mistică, străină de lume, zămislită parcă'n alte plaiuri. Ce frunte măreată și încărcată de gânduri! Ce privire adâncă și visătoare izvorită din cea mai nobilă inimă omenească! Ce absolută și completă desinteresare de tot ce e în legătură cu partea materială a vieții! Ai fi zis că plutea într-o atmosferă suprapământescă.

Lui nu i-a fost scris să se bucure de viață lungă. Intellectul îi surpră fizicul.

Nervii lui, din cale-afară simțitori, vibrau ca o harpă coliană la orice adiere a vântului.

Sufletul lui, un vulcan în veșnică activitate, îi consumă zilele văzând cu ochii, așa că flacăra genului lui care a pălpăit de la început prea de tot puternic, a trebuit să se stingă curând, cum i s'a stins și amorul descris de el în următoarele nemuritoare versuri:

*Eră un ris misterios
Și blând din cale-afară,
Și prea eră de tot frumos,
De-a trebuit să piară,*

Eminescu a fost o minune a naturii iute trecătoare: un meteor căzut din cer care prin fulgerătoarea sa dungă de foc, a revarsat o nouă și necunoscută până atunci lumină, asupra literaturii noastre românești.

N. GANE.

Membru al Academiei Române

1) Henriette Eminovici, 2) Șerban Eminovici, 3) Nicu Eminovici, 4) Aglaea Eminovici, 5) Iorgu Eminovici, 6) Mihail Eminescu.

LUI EMINESCU.

*Fie blândă și ferită de ambițiuni nebune,
Tu care-ai gustat a vieții jalnică amărăciune,*

*Eminescu, dragul meu,
Oh ! cu câtă nerăbdare și cu cât' ademenire,
Așteptam odinioară serile de întâlnire*

*Să răsunе glasul tău.
Și cântau atunce versuri într-o dulce armonie,
Iar în inimile noastre, cu a lui melancolie*

*Gândul tău se strecură ;
Și de câte ori tristeța neagră și omorătoare,
Care 'ntunecă adese fața ta lacrimătoare,*

*Sub un zimbet s'ascundeă !
S'acum vino, Eminescu, din uitarea neagră a morții,
Tu pe care te-alesese nevăzuta mână a sorții*

*Mai presus de noi să fii
Prin simțirea ta adâncă și adâncă-ți suferință
Ce-ai purtat-o 'n al tău suflet pentru omeneasca ființă*

*Chinuri și zădărnicii ;
Căci menit ai fost, tu singur, din ale mulțimii rânduri,
Zeii să-ți încununeze fruntea ta plină de gânduri*

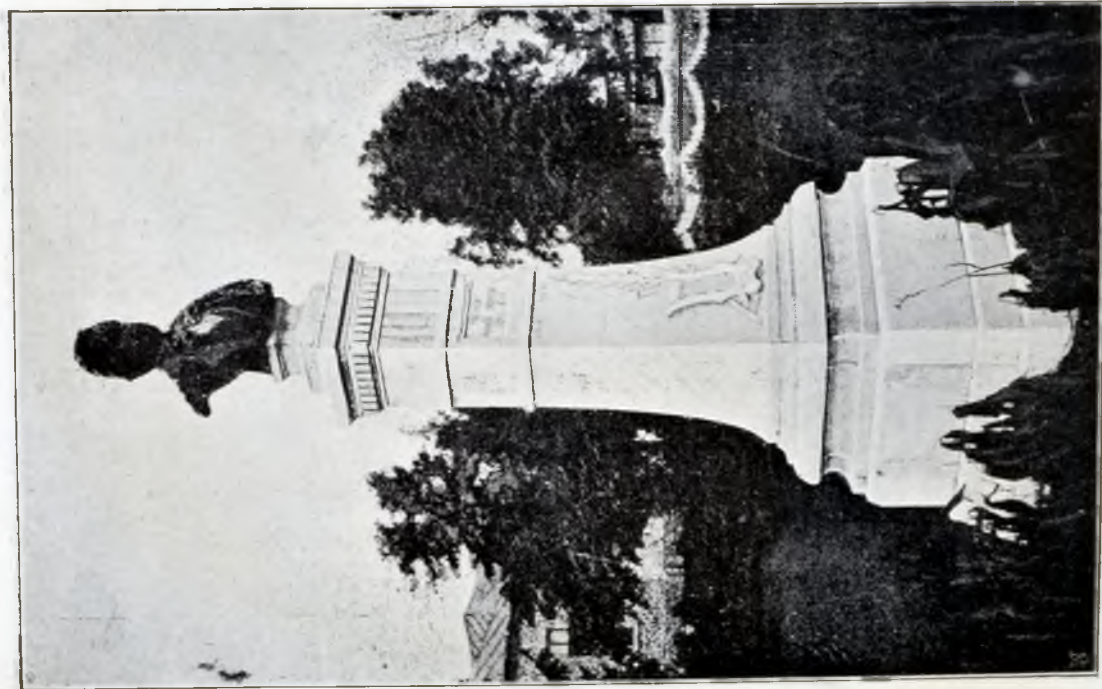
*Cu al nemuririi nimb
Și în loc de-a ta durere și martirul tău amar,
Ca o dreaptă răsplătire să primești și tu în dar*

A lui Foebus nobil schimb !

Anton NAUM

Membbru al Academiei Române.

Bustul poetului din orașul Botoșani

Tornat în bronz și pe soclu de marmură, rădăcină din inițiativa studenților universitari din București și Iași. Dezvăluit la 11 Septembrie 1990.

Bustul lui Eminescu din grădina «Ateneului Român» din București

Lucrat în bronz de sculptorul I. Georgescu, același care a executat și bustul din Botoșani.

Sonnet

Sunt ani la mlyloc și nea mușli vor trece
Din ceasul ofrnt, in care ne'ntălnirăm
Dară și azi gândesc cum ne ^{lăsa} iubirăm
Căpăt eu ochii mari, de mână rece

Și azi te rog : cuante Dulci inspiră-mi
~~și azi, amon din se-ee cuită intese,~~
In amintirea-ți lasă-m' a petrece
Și cānturi nouă smulge tu din liră-mi

Ah unde ești ? L'a ta apropiere
Să mă cuprind'un farmec limght
Să te privesc uimit și in tăcere

Să sorb in suflet glasul teu iubil,
Căci dulce e ca-lamura de miere,
Ș'apoi să mor ... ^{des} adala refericil.

Eminescu, ca și Leopardi, ca și Lucia Ackermann face parte din familia intelectuală a pesimiștilor, a deznădăjduiților, a răzvrătiților. Admirator al teoriilor lui Schopenhauer, el s'a întâlnit prin temperament în cugetare cu marele filosof german. De la dânsul a învățat el pesimismul, însă pesimismul lui Eminescu nu este un pesimism egoist, purcezând de la mica individualitate omenească, ci este un pesimism altruist, a unui om cu inima largă, cu simțirea întinsă, cu aspirații nobile. Și sub acest raport îl putem pune în alăturare cu Lord Byron. Ca și marele poet englez, Eminescu compătimentește, suspină, blăstămă pentru soarta omenirii. Și dacă opera lui e relativ mică, totuși scânteele cugetării lui sunt tot din aceiași mină scoase. Pesimist prin altruism—iată nota caracteristică a lui Eminescu. Opera lui, „o vecie întreagă de dureri“ este o operă de simpatie, o operă de înfrățire și înduioșare a inimilor!

Acest fond filozofic, sub niște orizonturi largi l-a turnat „cu bucăți din inima lui rupte“ într'o formă nouă, ne auzită până la dânsul în „limba veche și înțeleaptă“ dându-ne astfel nemuritoarele lui creațiuni. Lumea lui Eminescu—esită pe deoparte din temperamentul său ereditar, pe de altă parte din condițiunile sociale în care a hălăduit,—este o lume în care „geniul e o nefericire“.

Ceea ce Eminescu este în opera lui, este și în partea lui mai intimă, acolo unde omul se arată mai spontan, mai neprefăcut, în corespondența sa. Să vă citez câteva pasaje caracteristice dintr'o scrisoare pe care a adresat-o în 1882 unei persoane din Iași:

„Tu trebuie să-ți închipuești astăzi sub figura mea, un om foarte obosit, de vreme ce sunt singur la negustoria asta de principii și peste acest bolnav, care ar avea nevoie de cel puțin șase luni de repaus pentru a-și veni în fire. Ei bine, de șase ani aproape o duc într'o muncă zădarnică, de șase ani mă zbat ca într'un cerc vicios în cercul acesta, care cu toate acestea e singurul adevărat; de șase ani n'am liniște, n'am repausul senin, de care ași avea atâta trebuință pentru ca să mai pot lucra și altceva decât politică“.

„Eu rămân cel amăgit în afacere, căci am lucrat din convingere și cu speranță în consolidarea ideilor mele și un mai bun viitor. Dar nu merge. În opt ani de când m'am întors în România decepțiune a urmat la decepțiune și mă simt atât de bătrân, atât de obosit, încât degeaba pun mâna pe condei să încerc a scrie ceva. Simt că numai pot, mă simt că am secat moralicește și că mi-ar trebui un lung, lung repaus, ca să-mi vin în fire. Și cu toate acestea ca lucrătorii cei de rând din fabrici, un asemenea repaus nu-l pot avea nicăiri și la nimeni. Sunt strivit, nu mă mai regăsesc și nu mă mai recunosc.“

Aștept telegramele Havas, ca să scriu, iar să scriu de meserie, scrie-mi-ar numele pe mormânt și n-ai mai fi ajuns să trăiesc“.

Tot cam în această vreme când Eminescu își făcea această tânguire de moarte seria cel mai de pe urmă și mai sfâșietor al său suspin.

Ah! organele-s sfărâmate și maestru e nebun!

Lumea lui lăuntrică a fost o simfonie cântată într'un paradis sufletesc. Iar această lume ideală, a tălmăcit-o într'un stil bogat în volumul său de poezii.

† Eduard GRUBER.

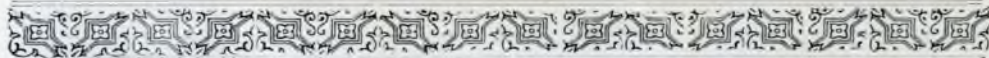
Lucrare 2

De ce pene mea rămân în coarnele mă iubeli
De ce stănuț cu m'abale cu apăta, de la trele
De ce dorm negrăsimile mele galbenele file
Jombii iubirii, trocheii, sâltărețel dachle
Dacă tu știi problema aștei vieți cu care lupți
Atunci ai da drept chiar dacă până de de mult o ai simțit
Căci iubesc în crâm începe să 'nceam o lupă dreaptă
Spre a turna în forme noi lămba veche p' n'cleagole
Așa tânăra simțiri care dăruie n' a te afi
În cuplete de texturi s'o desfaci ca pe o mărfa
Și când lupți să afi ^{formă} care poate să te 'ncepă,
Tu să scrii cum cere lumea, vrio istorie pe apă
Iar tu mi vei răspunde, că e bine cu m' dume
Pînă frumosa stăruie să petrima' al meu nume
Și mi atrag atențiunea simțărilor din țară
Să mi dedici o mel vertini la cucere binișor

și dăruindu' cel din suflet să l' împac cu a mea minte
Dragul meu, și căles astă s' a' bătut de mai înainte.
Căci și noi avem pe-acela somul cel burlos de băgi
E încearcă prin poame să deris cumulari,
Înclinându' ale ~~le~~ ^{le} ~~le~~ ^{le} la bien și la cucuone
Sunt cântați în cafenea și în saloane,
Căranu'le vechi pentru bătăi fiind înguste,
E, mecară să le treacă prin protecția de furte
Dediciu'le birou la dame a celor bătați și spera
Căpungându' cândva minichi, le o dăruie carera
De un voin pentru rumina' pentru glorie și scriu
Oare glorie să fie a vorbi într'un pusti
Aa, cănd patimelor rele minitoni toți sunt roți
Glora e' nehipușca a o mure de nehipușca
Idolului lor melună, minind mare pe un poci
E o besica e de spumă într'un secol de minie
Încorda vou a mea liră să cant dragostea un lant
E se' n'aparte cu fratie între doi și trei, amant
Să m'ajam cu durerie cum de voie e o adare
Lăcel chor ce n' ogereti e condus de c'lonelhar
Aa, adare-mi femeia, ea și l'umee, e o simla'

Unde' nocti numai durere myonni & rjotali'.

La aceste academii de stiint' a zinei Vinei

Tot mai des se perindează, di din trion m mai tiron

Tu le regi primind elevi coi imberbi m a lor cla

Pana când din toate scoale o rumi i remas.

Vai! Tu ~~tu~~ gîndesti la anii cand amblam prin academii

Ascultam tetrini dascali, Carpoeni la haina oreuni,

Alti elevor cadavre ei din cânti steteu i adune

Di' o lucrurilor pster cantau intelepciune.

Eu muncurele lor blânde m voro de bonum harum.

Căstigan cu dipocalo nervus rerum gerendarum

Eu colare adâni mîrteau al mînti serepet

Legenau când v'o planeti, când v'un roge din Egipt.

Astronomul scacionește lungul neguri neptas

Di din ea, ca din cutie, scoate lumile din chaos

Iară lumii n căpăfua se mîrtes și o mîrșă

De smîteam, ca Galilei, cumă saiele se mîșcă.

Amefiti de timbe moarte, de planeti, de colbul qoti

Confundam pe breți dascali cu acer regi, mîncăți de mîla,

Umărind pangmentul din taran, de pe pilarii,

Ascultam pe crani Rhomies și gîndeam la oclu albastri.

În carul cronologie desenam cu foi de pîldu

V'o Jemij frondafire sau v'o yngasii Clotilda.
 Ne plutes pe dinainte prin al vremilor amestec
 Când v' un soare, când v' un rege, când aet animal domestic,
 Apoi valurile albastre, departate-a unei inesti,
 Capul ne căder pe banca de marmural lunges liniști
 Și pe rând perem cu toale ca și lumen' n' infinit,
 Când sună stiam că Rhamses trebuia să fi murit.
 Atunci lumen' ideal' pentru noi avea fiind
 Și din contra cea aieva ne părea cu neputință
 Izi abia vedem ce stearpi și ce aspră cale este
 Cea ce poate să conoa unei nime meste
 Și că'n lumen' cea comună a urii e un pericol,
 Iar de ai amua iluzii ești pierdut și ești ridicol.
 Și de-acum de-azi înainte poți să m' m' mai întreci
 De ce ritmul nu m' abate cu ispușă de la trebi,
 De ce dorm nigrămădite între galbenele file
 Iambii suntori, trocheii, saltarețele dactile...
 De ce una meren a sone teamă mi-e ca nu copping
 Tamenii din gina de ateză să m' neap' n' lăuda
 Dacă port cu ușurință și dispaetuin a la urii
 Lăudele lor, amice, m' ar scribi peste măsură.

Eminescu ! S'a scris mult și mai ales multe asupra lui ; căci precum soarele face să răsară plantele, astfel și geniul trezește idei ; dar precum nu e vina soarelui dacă toate plantele nu sunt flori mirositoare așa nici a geniului dacă nu toate ideile sunt de samă.

Cine ar fi crezut bună oară că poetul ce a scris încercările acele din 1865 și 1866, precum *Viața, Speranța, O călătorie în zori*, care sunt așa de neîndemânalice ca limbă, de necorecte ca rime și de confuze ca idei, va produce peste 17 ani poezii depline ca *Glosa* sau *Luceafărul* ? Dar nu s'au observat un lucru, că talentul lui Eminescu a mers îndestul de încet : că multe din poeziile lui cu mult posterioare primelor încercări cuprind, pe lângă scântei geniale, neajunsuri însămnate ; așa bună oară în *Egiptul* din 1872, în *Înger și Demon* din 1873, în *Împărat și Proletar* din 1874, după aproape 10 ani de lucrare poetică. Abia dela anul 1877 talentul lui Eminescu se afirmă într'un chip netăgăduit și el dă la lumină creațiuni din ce în ce mai depline. Dar cât a ținut această perioadă strălucită a producerei

sale ? De abia câțiva ani, până la 1883 când minunatul organ ce-i dădea naștere se zdrobi pentru vecie. Prin urmare este un ce netăgăduit ! Eminescu este de parte de a fi produs tot ce geniala sa minte putea să zămislească. Talentul său s'a copt cu greutate, și abia ajuns la maturitate a fost zmulș din țîșinele lui de amara nebunie. România, cea atât de saracă în naturi geniale, trebuie să deplângă deci cu atât mai mult pierderea marelui spirit, că el de abia începuse a produce, și că cine știe ce juvaeruri se ascundeau încă în oceanul geniului său, juvaeruri cufundate cu el în mormântul în care s'au coborât. Pentru ce însă a înebunit Eminescu ? Eră dintr'o familie de nervoși ni se răspunde. Un frate al său imputat, o soră a lui a murit nebună, un neam al său este epileptic. S'ar mai găsi poate că un străbun al său a fost bețiv, un altul criminal, și așa mai departe ; prin urmare cum să nu înnebunească Eminescu ? Nebunia eră în familia lui. Apoi se uită un lucru că nevroza unei familii are tocmai aceasta drept caracteristic, că se manifestează în diferite forme la diferiți membri ; dela epilepsie și nebunie până la

talent și la geniu. Geniul deci fiind și el o stare de nevroză particulară, nu este mai mult temeiul ca el să se prefacă în nebunie, de cât să se prefacă nebunia în geniu. Fiecare persistă în starea în care se află, și trebuie împrejurări anormale ca să împingă pe geniu, cea mai înaltă expresiune a gândirei omenești, în negațiunea ei absolută, neconștiința nebunie. Eminescu deci nu trebuia de loc să inebunească, și dacă cu toate acestea cumplita nenorocire a trebuit să loviască și pe dânsul și pe țara ce l'au produs, apoi de sigur că vina este a acestei din urmă și nu cea a țăsăturii nervilor lui. Cum să nu inebuniască Eminescu? În gândul său, aprins și febril, valul poeziei se umflă și cădeă neconținut ca fluxul oceanului. El simțea că este născut spre a plânge și a suferi pentru toată lumea, soarta adevăraților poeți. Când Caragiali l'au întâlnit la Giurgiu, slujind la grajdurile unui boier de acolo, l'a găsit cu Schiller în buz-

nar, recitându-i poeziile, când dădeă fân la cai. Eră un om ce numai trăia cu corpul, ci numai cu mintea; eră ca Rafael ce uită chiar să mănânce și zugrăvea toată ziua, sau ca Beethoven căruia până și în surzenie tot îi vuiau în cap valurile simfonilor. Apoi un atare om, cum puteă el să trăiască în lumea sarbădă și fără simț în care ne aflăm? Chiar după ce talentul său s'a manifestat într'un chip netăgăduit, cine îl cetia, cine îl prețuia? Cățiva prieteni din cercul Junimei de la Iași. Aceștia susțineau că el este poet și poet mare. Din motive de gașcă literară protivnicii Junimei, și aceștia erau mulți, își băteau joc de poeziile lui Eminescu. A trebuit să inebuniască, să moară, să se creeze în jurul lui legenda — din nenorocire prea adevărată — a unei vieți petrecute în torturi, pentru ca mințile contemporanilor să fie trezite din orbirea lor, pentru ca să recunoască că în Eminescu țara pierduse pe unul din cei mai nobili fii ai săi.

Eminescu, cu meseria lui de poet, nu putea să-și câștige traiul, și de altă ceva nu eră bun, căci dacă ar fi putut el fi întrebuințat la orice altă ocupație intelectuală, atunci nu ar mai fi fost un geniu. Apoi dacă el nu putea câștiga pâinea lui zilnică, nu ar fi fost drept ca țara să-l fi hrănit ca în pritanen, cum cerea Socrate să fie? Să i se fi încredințat și lui o sinecură, care să-i fi lăsat răgazul trebuitor spre a scrie și a revărsa în lume focul interior de care eră cuprins. Nu s'a făcut aceasta! I s'au dat funcțiuni ce cereau oboseala minții în alte direcțiuni, decât în cea în care el trăgea cu o putere fatală, irezistibilă, vasta lui inteligență, pe lângă că aceste ocupațiuni erau mizerabil plătite și nu răspundeau trebuințelor unei vieți de poet, adică unei vieți până la un punct desordonată. I s'au dat rezervația școlară, postul de sub-bibliotecar la Iași, sau acel de redactor la ziarul „Timpul”. Apoi dacă ceva a putut avea o influență fatală asupra crâerului lui Eminescu, fără îndoială a fost amestecarea în luptele interesate și de rea credință ale politice. El care eră naivitatea personificată, precum sunt toate genile literare, el a luat politica la serios, a pus în ea toată pasiunea sufletului, s'au entuziasmat într'aderăr de ideile pe care le susținea, a urât în aderăr pe adversarii lui și a pus inima lui cea nobilă și mare de poet în serviciul unui război schimbător; puterile sale intelectuale s'au măcinat în o luptă sarbădă și fără folos. Apoi este oare de mirare dacă atare viață a trebuit să aibă de efect zdruncinarea la sfârșit a mașinei gânditoare? Cine l'a înebunit pe Eminescu, căci contest cu energie ca el să fi înebunit dela sine? L'a înebunit țara lui, poporul lui, ce nu l'a cunoscut, ce nu a vrut să facă în folosul lui cât a trăit, nici o jertfă, spre a-i procura mijloacele subsistenței, ci l'a lăsat să-și târască viața în o neagră mizerie și să moară în o casă de nebuni! Iată cum știu popoarele în deoabste să-și răsplătească oamenii lor cei mari! Nu e vorbă după moarte le recunosc meritele, le înalță hosanale și le ridică monumente; dar atunci e prea târziu, cel puțin pentru nenorocita victimă.

A. D. XENOPOL
Membru al Academiei Române

Umbrei Poetului.

*Iar sufletul tău iubitor
Isvor a fost de triste cânturi
Și din adâncii ochii tăi,
Tăcute lacrimi de dor
Cules'am într'atâtea rânduri !*

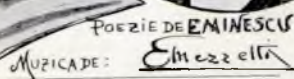
*Când pibegeai în calea vieții
Nemângăiat și părăsit,
Comorile tainelor tale
Și amintirea tinereții
Cu cine oare-ai împărțit ?*

*Căci pradă de le-ai dat la vânturi
Sburat'au ele în zadar
Și nimeni n'a putut din suflet
Să-ți smulgă cruntele avânturi
De îndoeli făr' de hotar.*

*Și nimenea, poet de jale,
P'acest pământ nesimțitor
N'a înțeles a ta durere
Nici glasul cânturilor tale
Și n'a răspuns chemării lor !*

*Ca 'ntr'un sicriu a stat
În pieptu-ți inima în veci,
Nepăsătoare ori zdrobită ?...
Enigmă, ești acum pătrunsă
De asprul ochiu al morții reci !*

† Olănescu-ASCANIO
Membru al Academiei Române.

[illegible]

Handwritten musical score for "Canta a noite" by Chico Buarque. The score is written on ten systems of three staves each (Soprano, Alto, and Bass). The lyrics are in Portuguese. The music is in 2/4 time and features a mix of vocal lines and piano accompaniment. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings. The handwriting is in ink on aged paper.

Suna din cele mai frumoase serbări întocmite de societatea academică *România Jună* din Viena, a fost serbarea de la Putna din 15-27 August 1871 în memoria lui Ștefan cel Mare.

Toată suflarea românească a primit cu cea mai deplină însuflețire mărețea idee, spre a aduce omagii de pietate și venerațiune aceleia, ale cărui oseminte se odihnesc de trei secole și jumătate în vechea mănăstire zidită de dânsul.

A fost întâia serbare la care au luat parte românii din toate țările locuite de dânsii.

Și ideea aceasta a purces de la Eminescu.

În nopți nedormite, cufundat în cetirea vechilor cronici și cuprins de un fior de pioasă admirațiune față de umbrele mari ce se închegau înaintea ochilor săi visători, și lătu minunatele forme plastice ce le admirăm în satirele sale, în astfel de nopți făcute a plăsmuit ideea de a se serbători amintirea celui mai mare viteaz al neamului său.

După multe greutateți întâmpinate de membrii societăței, sosi în fine și memorabila zi a serbării, o zi minunată, care a favorizat ceremonia deschiderii festivităților. În porticul rădicat aproape de mănăstire, Ioan Slavici ca president al comitetului aranjator, rosti în fața publicului cuvântarea de deschidere, apoi se formă convoiul care plecă în mare procesiune spre mănăstire. În frunte mergeau membrii comitetului. Ei purtau late eșarpe tricolore și înaintau cu urna de argint și cu două minunate veluri de catifea roșie și albastră. Aceste veluri erau lucrate: una de femeile române din Bucovina, iar alta de cele din România. Darurile acestea aveau să fie depuse pe mormântul eroului serbătorit.

Eră imposantă această mulțime de lume, compusă din inteligență și popor, care înceată și făcută înaintă spre mormântul marelui Domn. Eu mă aflam aproape de Eminescu care mergea cu capul plecat de-ți făcea impresia că gândurile sale zburau în depărtările, ce numai el știă să le pătrundă. Așa am ajuns la mănăstire și am intrat cu toții în sfântul locaș. Se ținură cuvântări, se depuseră daruri pe mormânt, apoi urmă solemnă închinare a delegațiunilor și a credincioșilor. Eră un moment solemn care te înaltă și te umplea de tainici fiori nesimțiți până atunce!

Această însuflețire a ajuns însă la culme, când colonelul Boteanu în mare ținută, pași înaintea mormântului și ținî o scurtă cuvântare în memoria lui Ștefan cel Mare, al cărui geniu veghează și azi asupra scumpului său popor. Ingenunchind, își descinse centuronul de aur și îl depuse ca prinos pe mormântul marelui voevod, în numele ostirii române. Toți cei prezenți erau așa de mișcați, încât vedeai cum fără voc li se furisau lacrimi în ochi.

Acuma îmi făcu Eminescu semn să eșim, și-mi zise că acesta a fost cel mai mișcător moment al întregii serbări.

Adânc impresionat și tăcut am eșit din curtea mănăstirii și am îndreptat pașii noștri spre un grup de poporenii. Acolo se frigea un bou întreg pe o uriasă frigare de lemn, așezată pe două furci înțepenite în pământ. Câte patru oameni o învârtiau de ambele părți, iar jarul de sub frigare eră așa de mare, de mai că nu te puteai apropia. Cu vie plăcere se uită Eminescu la acest pitoresc tablou, și-mi spuse că întâiași dată vede așa ceva. Începu să ploae și ne despărțirăm. Această ploaie răcoritoare ținî cam o oară, apoi se făcu iarăși timp frumos. Am luat masa festivă în portic, la care Alexandru Xenopol ținî o cuvântare foarte frumoasă. Cu toate

că iarba eră încă udă și ici coleă mici băltoage, hora se învățea cu mult foc, și când boerii luară la joc și pe fetele și nevestele din popor, care priveau cum joacă „Domnăriile”, se auziau aplauze de clocotiau codrii la ale căror poale se desfășură acest încântător tablou de înfrățire între inteligență și popor. Inceputul îl făcuse, după cât îmi aduc aminte, Alexandra Xenopol, care trase la joc pe o fată minunată de frumoasă din Putna, iar lui îi urmară alți jucători. Pe Eminescu nu l'am observat la horă, și când ne-am întâlnit scara la congresul studenților, mi-a spus că a privit la joc din depărtare. La acest congres Eminescu nu a luat parte la discuțiune și îmi spuse că cele patru teme ce aveau a se discuta nu erau de mai înainte cunoscute celei mai mari părți dintre studenți, că prin urmare nu erau studiate, și nici nu vor fi rezolvate așa de ușor. Și în adevăr acest congres nu a avut nici un rezultat practic. Eminescu și eu am părăsit congresul târziu după miezul nopții, și obosiți cum eram ne întrebăram unde vom dormi în această noapte. Căutăm întâi să aflăm adăpost în vr'o chilie călugărească, dar toate erau pline de oaspeți. Pentru cei ce nu erau studenți se grijise destul de bine, dar studenții erau lăsați în vocea Domnului.

Stând așa nedumeriți la poarta cea mare a zidului mănăstirii, vedem că se coboară un flăcău din turnul deasupra porții cu o sarcină de fân în spate. Eminescu îl întreabă de unde coboară fânul. Acesta îi răspunde că de sus din turn, pentru că acolo este fân mănăstiresc.

— *Eureka!* strigă atunci Eminescu, acū avem unde dormi, și amândoi ne urcarăm în turn ca să cercetăm mai de aproape localitatea ce aveă să ne adăpostească peste noapte. Luna strălucea prin obloanele turnului și lumină interiorul.

— De minune, îmi zise Eminescu. Fân proaspăt și aer curat. *Liebchen was willst du noch mehr?**

Ne coborîrăm din turn ca să mâncăm ceva și ne duserăm în casa dinaintea zidurilor mănăstirii, despre care am amintit mai sus. Acolo erau mai mulți studenți. Am mâncat și eu cu Eminescu pâine, brânză și slănină și am băut câte un pahar de vin. Aproape de noi mâncau cei doi studenți, despre care îmi spusese Eminescu cu o zi înainte că sunt Brătescu și Gh. Dem. Teodorescu. Când să ne ducem la culcat, se adresă Teodorescu către noi întrebându-

ne unde dormim. Eminescu îi răspunse:

— În turnul lui Ștefan cel Mare, și-i descrie locul descoperit de noi.

Se născu o discuție între Brătescu și Teodorescu, dacă să doarmă și ei în turn sau ba. Brătescu se vede că eră ceva bolnav, căci vecinie eră învălit într'un plaid, și zise că preferă să doarmă în odăea unde se află, dar Teodorescu se hotări să vie cu noi în turn. Treceți însă multă vreme până își adună lucrurile, un geamandan, un palton, un pardesiu, o păreche de ghetede lac. Pe toate acestea le dăte unui servitor ca să i le urce în turn. Ajunși acolo, aprinserăm un capăt de lumânare, ce-l adusesem de jos, și ne pregătirăm culcușul. Teodorescu alege lung timp locul de culcare, potrive fânul, își făcu din el o perină, învălindu-l în pardesiu și punându-l căpătăi, își desbracă jacheta și și-o așternu sub dânsul, apoi își puse pe cap o șapcă neagră de mătasă drept tichie, își scoase gulerul, se îmbracă în palton și apoi se întinse pe patul improvizat. Eminescu și eu puserăm câte un braț bun de fân sub cap, ne scoaserăm jeletele, le întinserăm pe căpătăi și ne culcarăm îmbrăcați cum eram.

— Acū să am o cafea neagră as crede că sunt rege, zise Eminescu. Se făcu tăcere. După un timp îl mai aud pe Eminescu zicând:

— Câte n'a văzut acest turn în decursul atâtor sute de ani și câte ar putea povesti!

Apoi se făcu iarăși tăcere. Poate că Eminescu țesea în gândul său întâmplările ale căror martor prin secole a fost acest vechiu turn, dar eu și Teodorescu, obosiți de căldurile și de munca de peste zi, adormirăm și eu toții ne trezirăm abia dimineața când clopotul Buga chemă pe credincioși la rugăciune. Mai cercăram să dormim, dar nu eră cu putință, și când soarele se ivi la obloanele turnului, ne scularăm. Teodorescu aveă mare supărare că nu-si află ghetele de lac pe care le adusesese în turn. Am răscolit tot fânul și am căutat în tot unghierul, dar în zădar. Se vede că un bun creștin ne vizitase noaptea, și plăcându-i ghetele cele frumoase, le șterpelise. Eminescu făcea haz de necazul lui Teodorescu și-i zise:

— Vezi, așa ceva nouă nu ni s'ar putea întâmpla.

— Și adică de ce nu, întrebă Teodorescu supărat.

— Pur și simplu, pentru că noi avem numai o păreche de ghetede, și din picioare nu ni le poate fură, răspunse Eminescu.

*) Iubito ce mai dorești?

Ce a făcut Teodorescu în acea zi fără ghetă de lac, nu știu, căci l'am lăsat în turn și m'am coborât cu Eminescu jos. Ne-am despărțit la poarta mănăstirii, căci și în această zi eră mult de lucru. Trebuia adecă să se oficieze parastasul în biserică, eră să fie iarăși masă mare în portic unde egumenul mănăstirii aveă să citească vechiul și renumitul necrolog privitor la moartea lui Ștefan cel Mare, iar după cuvântările ocazionale ale oaspeților, președintele Slaviciei aveă să declare serbarea închisă. Toate s'au petrecut în regulă, dar Eminescu eră supărat pe Orest Renci, prefectul de Rădăuți, care la această serbare eră în calitate de comisar al guvernului. Eminescu îmi spuse că Renci s'a opus intențiunei mai multor meseni distinși de a țineă cuvântări improvizate și că Slaviciei, a fost silit să nu admită cuvântările, declarând mai repede decât ar fi dorit, serbarea oficială închisă. Dar oaspeții rămaseră încă lung timp la masă—neoficială și—și ținură discursurile oprite la cea oficială.

După amiază au plecat cei mai mulți oaspeți, și au fost petrecuți cu aceeași pompă ca la sosire.

În această noapte am aflat loc de mas în chiliile mănăstirești. A treia zi am fost invitați în beciul mănăstiresc să gustăm vinurile și să facem un mic dejun. Eră și Eminescu de față. Își poate oricine închipui cât de impresionat eram văzându-ne sub niște bolți micuțate și atât de bine conservate ca și când ar fi fost nu de mult zidite. Am dejunat cu toții, și egumenul mănăstirii Arcadie Ciupercovici ne-a dat să gustăm din deosebitele butoaie ce se află acolo, până am rămas la un minunat vin de Nicorești. Am petrecut acolo până am fost poftiți la masă la egumen. Aici a urmat toast după toast, recapitulându-se cursul serbării și impresiile câștigate de fiecare. Eminescu

a ascultat lung timp aceste cuvântări, dar când ni se servi cafeaua neagră, se retrase în o odă laterală. Eu mă așezai lângă dânsul și acuma Eminescu, sorbind cafeaua și fumând din tutunul bun ce ni se puse la dispoziție, eră foarte mulțumit. Își spuse și el acuma impresiile sale dela serbare, d r liniștit, fără exagerări, fără a mustră și fără a lăuda. Zise că serbarea în total a reușit foarte bine și că comitetul are tot dreptul a se mândri cu acest rezultat. A avut serbarea și defecte, dar acestea nu se pot înlătură când într'un sat mic ca Putna, trebuie să adăpostești și să ospătezi mai multe mii de oameni. Cel mai de seamă lucru pentru Eminescu eră însă rezultatul moral al acestei serbări. El ziceă că se va rădica simțul național, aproape adormit până atunci și va lua avânt nou, iar studenții ce au sosit din toate părțile și au făcut cunoștință și legături de prietenie între dânsii, vor lua cu sine impresii neșterse și vor fi pe vremuri propagatorii cei mai zelosi ai ideei că lucrând uniți, și conduși de acelaș ideal, vor contribui la deșteptarea și mărirea neamului lor în provinciile de unde se trag. A fost și foarte multă inteligență, tot barbați marcanti din toate țările locuite de români. Și ei au făcut cunoștință mai de aproape, și între dânsii a urmat un schimb de vederi, și nu se poate ca acest fapt să nu influențeze activitatea lor publică și să nu aibă urmări binefăcătoare pentru neamul întreg. Ziceă mai departe, că studenții, popor și inteligență, cu toții au văzut și s'au convins că hotarele nu pot împiedica manifestările entuziaste ale unui popor pentru o idee *pe care a urmări-o și serbarea dela Putna*. Deși despărțiti prin hotare, toți știu că sunt *unul și acelaș* neam, și această convingere va mări puterea lor de rezistență și îi va oțeli în lupta pentru neam, lege și țară.

Teodor V. STEFANELLI. *)

*) Scriitorul acestor rânduri este actualmente consilier pe lângă Curtea de Apel din Leov. A fost coleg de școală cu Eminescu atât în liceul din Cernăuți cât și la Universitatea din Viena.

Eun lucru hotărât astăzi că fiecare generație, fiecare „rând de oameni”, cum se zicea odată și în scris și se zice astăzi numai în graiul neprefăcut al țărânilor, vede altfel lumea, judecă altfel în problemele de căpetenie ca și lucrurile mici, și are, pentru oameni și natură, o simțire deosebită. Logica de evoluție ce se află în orice proces de cultură și felul particular în care generațiile se pregătesc pentru viață, cer această necontenită profacere.

Faima ca și felul de înțelegere a unui scriitor crește sau scade și se preschimbă în această frământare de idei și sentimente nouă a unor mulțimi omenești înnoite. Mărunțele articole de modă intelectuală pierd orice căutare și fabricanții lor își înneacă, într'un faliment definitiv, reputația. Operele mari și trainice pot să aibă o eclipsă, o întunecare, ce corespunde cu o incetareală sau o oprire în mersul civilizației naționale, dar lumina lor călăuzitoare tot învinge la sfârșit. Suferințele văd și se dezvoltă la această lumină, dar într'un timp se deosebesc unele linii în focarul binefăcător și i se dau unele explicații, iar în timpurile ce urmează, altele. Bogăția lui pare că nu poate fi cuprinsă deodată, și se desface părți pentru a fi înțelese.

Iar începutul e totdeauna același pentru mărimile dominante: soarele a răsarit, iar veghetorul întârziat ce scrie slove mici la raza roșiatică a lampii se simte îndemnat a coborî perdelele ca să împiedice intrarea crudă a luminii albe, care-l tulbură. Peste câteva

clipe însă, lumea întreagă va cântă imnuri de recunoștință astrului triumfător.

Ce vicisitudini și în soarta reputației și în talmăcirii lui Eminescu!

Acum treizeci de ani „Convorbirile literare”, pe atunci o foaie din Iași, o foaie revoluționară în materie de limbă, de orientare culturală și de prețuirea trecutului și prezentului literar, tipăreau din când în când, în paginile lor lungărețe, poezii de M. Eminescu. Un nume în care se exprimau toate adâncurile tragice și toată gingășia de culori superficiale ale sentimentelor, toată înțelepciunea unei minți cu experiența largă și nenorocită, toată noutatea strălucitoare a unui gând deprins a străbate până la capăt, ne-au răurit și ne-au înfricoșat. Așa cum vorbea el, în ritmuri de o muzică îmbătătoare și tainică, oricine dintre cei unili putea să se mângâie și să se îndemne, să învețe și să fie mai bun: rostul armonios al lumilor găsisese încă un glas omeneș prin care să se învedereze, într'un cât e îngăduit aceasta.

Și în ce stătea multămita față de acela care n'o cerea, care, într'o mișcare de mândrie, se făcea a o respinge, chiar, dar care s'ar fi încălzit, de sigur, de dansa?

Cei de aproape, membrii „Junimii” — afară de unul singur — găseau că tânărul sărac, care părea străin în mijlocul lor și a cărui prietenie cu Creangă era legată mai mult prin păharul cu vin și prin gluma rustică, — are ceva talent, dar că nu e încă stăpân pe un scris, împede și că păcătuște în privința limbii și a gustului; ca idei, îl găseau

cam înapoiat. Ca oameni cu priință pentru dănsul și pentru literatura românească, acești prieteni de odată pe săptămână își dădeau osteneală pentru a-i pieptăna stilul: și erau oare-cum jigniți când îl vedeau că, în loc de a fi recunoscător, se îndărătnicește. Iar omul trecea înaintea, înfășurat în mantia lui de diamant, iscodind neconținut, în cursul zilelor lui singuratic, și aruncând apoi, nepăsător, în urmă aurul uimitor al frumuseții nouă.

Într-o zi, nebuni, — de nebunia unei boale urâte, de nebunia neamului său fără noroc, de nebunia oboselilor unei munci de gazetar făcută cu prea multă sinceritate, cu prea multă jertfă și cu o uitare așa de desăvârșită de sine însuși, încât dădea dreptul ori-cui să-l uite.

D. Maiorescu făcând atunci se apăra un volum de poezii alese ale lui Mihail Eminescu. În toată țara spiritele romantice ale tinerilor de amândouă sexe se entuziasmară pentru poetul nebun: băetanii și băieții își lăsară plete, vorbiră gros, se uitară crunt, împărțiră cu scumpătate gânduri tenebroase și sentimente oculte, se prefăcură că au halucinații și porniri bolnăvicioase: dar, pe de altă parte, ei strânseseră ceva bani, pentru a avea dreptul să se numere între binefăcătorii poetului, ale cărui versuri le declamau cu atâta admirație pentru... sine însuși.

Dusmanii literari primăra, firește, cu alte sentimente nouăte fatale pentru literatura noastră. În nebunia lui Eminescu ei vedeau ca o constințire a necunoașterii lor. Minteă încăleată a poetastrului trebuia să fie cuprinsă odată de acest mare întuneric. Unii o spusera pe prostete și cinic, alții, mai isteți, dar nu mai puțin bucuroși, nu uitara să adauge de acum înainte, calificativul injurios de „nenorocit“, care se da cu mândria milii. Acești oameni nu s'au dezmințit nici până astăzi.

Dar o generație nouă de scriitori se ridică. Unii se iviră în zodia lui Eminescu și călează într-o cătva pe urmele lui. Alții scriseră cu totul neatârnat, arătând însă cu orice prilej cultul lor pentru Eminescu și căutând în viața lui norme pentru viața lor artistică, în modul de producție a lui canoane pentru artă. Ei înțeleseră pe Eminescu ca pe un romantic: din vîia lui el se despărțise de lume, pe care „artistul“ —

termin importat, cu nouă teorii estetice, din Franța — are dreptul și datoria de a o desprețui, iar, întâmplător, chiar de a o minți, exploată și înșelă. Trăise cu toată demnitatea schivnicului într'un „turn de fildeș“. — nepăsător și rece, cum singur s'a zugrăvit. Avea oarecare simpatie pentru vremi de tot vechi, compătimire pentru cei de tot săraci și, în colo, dorise pentru neamul omenesc distrugerea pe care o merită. Scrisese puțin și greu, amestecând blestemul pentru realitate în rugăciunile lui către Ideal. Un zeu sinistru, tăcut în marmură neagră. Cât rău a făcut această concepție, — nu se poate spune în de ajuns.

Însă iată că ea se dovedește falsă. Se scot la lumină articolele poetului, și se vede că el nu le-a scris pentru pâine, făcându-și răs de cei ce i-o dădeau cu o cumpănă prea mică, ci din căldura adevărată a unui suflet ce voia să facă bine, nu sie însuși, nu prietinelor de cafea și berărie, nu membrilor unui cenacul literar, ci neamului întreg, mai presus de clase și presus de hotare.

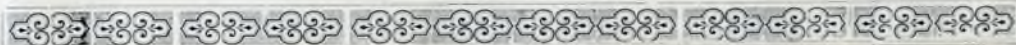
Se destăinuise scrieri ale lui perdute prin ziare, se comunică o sumă de caiete, în care se cuprind poezia și proza pe care nu le-a tipărit. *Dar nici nu le-a distrus*, căci el știa bine că sînt în ele diamante care așteaptă numai ceva mai multă tăietură pentru a străluci deplin. Se văzu astfel că Eminescu, marele cetitor, eră și un mare comunicativ, un foarte harnic scriitor, și se înțelese că el nu s'a născut beateag în aripele voinții sale de a produce, ci că aceste aripi au fost frînte prin dușmănie, și mai ales prin acea prietenie neîntălegătoare care le distruge singur.

Un nou Eminescu apărură: minte serioasă de a ști, suflet doritor de a se împărtași altora, inimă revărsându-se în bunătate, ochi puternici țintind neconținut idealul — și tinerii timpului nou, dezmoțiti de beția formulor lor misantropice și individualiste, simțind, odată cu puterile unei rase sănătoase, nevoia de a le executa pentru izbănda unei culturi adevărate, au primit cu bucurie solia cea bună.

În lupta lor ei au mai găsit un in-demn în icoana, curățită astăzi de ceață, a celui mai strălucit reprezentant al minții românești creatoare, în timpurile moderne.

Neculai IORGA.

Profesor la Universitatea din București.

A. C. Cuza.

Reîntors în țară, vremelnicește, dela studii, pe la 1884, am avut fericitul prilej să-l cunosc pe marele poet, în cercul unor prieteni comuni, din care făceau parte mucalitul povestitor *Ioan Creangă*; cicăliitorul critic *șef al caracudei* și al *tribunelor cefăitoare* de la *Junimea*, *Miron Pompiliu*; simpaticul compozitor *Wilhelm Humpel*; talentatul poet *Petru I. Grigoriu*, veselul nostru *Budușcă*, cum i se zicea, și alții, prea curând dispăruți dintre noi.

Pe atunci, Eminescu era, după întâiul acces al boalei, restabilit pe deplin, cu înfățișarea senină, cu fruntea înaltă și minunat arcuită, cu privirea blândă din ochii săi prea mici, visători, cu zâmbetul iertător și nirvanic. O ușoară încovoiere a umerilor, o îngrășare prea timpurie, cu urme de bugezeală a feței, erau singurele semne ale stării lui de suferință și ale scăderii puterilor lui. De altfel, un suflet de copil, ce nu se cunoaște, impersonal până la desăvârșită uitare de sine, și, cu toate acestea, de o distinsă rezervă, uneori vesel și izbucnitor, ca un școlar zburdalnic, de obicei serios, melancolic și tăcut. Părea a fi stăpânit de un neastâmpăr lăuntric, de un dor nemărginit de necunoscut. De câte ori nu l-am auzit îmbiindu-mă: *să ne ducem*—să plecăm departe, într-o părăsire fără țintă și fără sfârșit.

Îți făcea impresia, nu a unui om *ne-căjit* de neajunsurile traiului, ci a unui exilator care plutia mai presus, a unui exilat din lumi ideale.

Când l-am cunoscut prin 1884 în Iași, Eminescu locuia în curtea Otelului *Ro-*

mânia, legendarul *Petrea Bacalu*, în dosul, și în parte, pe locul ocupat acum de *Sala Pastia*, într-o mansardă, din podul unei șuri de piatră, la care te ureai pe o scară exterioară. Printr-o ușă cu geam, dând de-a dreptul afară, pătrundeai în această cameră, spațioasă de altfel, dar joasă în plafon, fără prea multă lumină, având un pat, un scaun și o masă simplă, ca mobilier. Cărțile și ziarele erau aruncate pe jos.

Nu *lipsa* îl făcea pe Eminescu de sigur să prefere această odaie ori-cării alte încăperi a otelului, în care ar fi putut locui, ci *farmecul izolării*. În mijlocul orașului, trăia singuratec, în afară de zgomotul banal și de promiscuitatea supărătoare a vieții de han.

Același *sentiment al tănuirii* îl făcuse, altă dată, să șadă într-o altă mansardă, a caselor Iby din Iași, și-l împiedecă să se folosească de ospitalitatea ce i se oferia de prietenii săi.

Fie-mi îngădui a arăta că eu însumi am căutat să-l scot din podul șurii dela *Pastia*, temându-mă să nu cadă într-o zi, de pe scară. L-am pregătit atunci o cameră, în condițiile cele mai bune, cu totu' izolată, având intrare deosebită, cu ferestrele în grădina la locuința mea, unde eram singur, după ce-mi făgăduise că va veni. Dar supt diferite pretexte, și-a tot amânat mufarea. Am înțeles că preferă să locuiască chiar în centru, în apropierea localurilor pe care le frecventă, temându-se, de sigur, să nu supere pe cineva, cu intrările lui neregulate și târzii.

Avea însă și o scuză a vieții lui zbuciumate, în afară de temperamentul său. Suferia mult din cauza unor ulcere, de care erau cuprinse amândouă picioarele,

dela genunchi până la glezne, cauzându-i mari dureri, care-l împiedecau să doarmă.

Adeseori mi s'a întâmplat să-l întovărășesc acasă, pe la oara unsprezece noaptea, lăsându-l să se culce. Și aflam a doua zi că s'a sculat petrecând până în ziuă. De altfel fatalitatea părea că-l urmărește. Intr'o seară, intrând acasă, a alunecat pe ghiță, în poarta otelului, rupându-și piciorul, ceea ce l-a silit să stea mai multe săptămâni în cura spitalului Sf. Spiridon, unde mă duceam să-l văd, și unde-l găsim cetind, sau trecându-și vremea cu jocul de șah.

Tot în acest timp ne-am pus să-l hotărâm a se fotografia, neexistând pe atunci decât două portrete ale lui, acel din Praga, la vrâsta de douăzeci de ani, și acel făcut pentru tabloul societății „Junimea“, din Iași. Insistențele noastre au fost multă vreme zădarnice. În sfârșit, într'o zi, profitând de a lui dispoziții, l-am luat de pe terasa Otelului Traian, împreună cu Wilhelm Humpel și cu Petru V. Grigoriu, și așa, îmbrăcat în costumul său alb, de vară, cum era, ne-am dus cu toții la atelierul de fotografie Nestor Heck, unde a consimțit a se fotografia, însă numai în grup, alături de noi.

Ne-am și așezat împreună. După indicat ile noastre însă, fotografii l'a scos numai pe dânsul, ceea ce nu puțin l-a supărat mai apoi, văzându-se amăgit ca un copil.

Tot pe la 1884 am luat parte, împreună cu dânsul, cu Creangă, cu Pompiliu și cu alții, la banchetul dela Otelul Traian, pentru serbătorirea amintirii lui *Horia*. Aici, în mijlocul zgomotului dela sfârșit, s'a ridicat Eminescu, închinând paharul său pentru *țărâniea românească*. Impresia a fost covârșitoare, și banchetul s'a terminat cu o impunătoare manifestație pentru poet.

În vara anului 1885 însă, împrejurările ne-au silit să ne despărțim. Întorcându-mă în străinătate l-am lăsat pe Eminescu, deplin sănătos, în grija numeroșilor săi admiratori și prieteni din Iași, unde știm că l-a ajuns boala, pentru a doua oară, în 1896, așa că a fost internat în ospiciul dela Neamț.

La întoarcerea mea, în Decembrie 1886, Eminescu era încă bolnav, restabilindu-se abia în primăvara anului 1887, când a plecat la Botoșani, la sorăsa Henrieta. De la dânsa, cu care era în corespondență, *Miron Pompiliu* a primit într'o zi o telegramă desperată: ni se spune că „*Mihai e în ultimele momente*“, cerându-ni-se numai decât să vină unul din noi, Pompiliu sau eu, a-

colo. Știind că era suferind, și crezând în adevăr că ar fi survenit cine știe ce complicație, am plecat imediat amândoi.

Ajungând în Botoșani la miezul nopții, ne-am dus de-a dreptul la locuința poetului, unde ne-a primit Henrieta, după o așteptare de o jumătate de oră, zdrobită de suferință. Biata femeie era paralică, și nu putea să se miște decât cu ajutorul unor bandaje de fier, pe care se trudise să și le puie. În timpul nopții, neavând servitoare, când Mihai o strigă, era silită să se târâie pe brânci, până la patul lui, ca să-l poată servi, cu un devotament admirabil.

A doua zi numai, l-am văzut și pe Eminescu. Se găsea, sârmanul, într'o stare de prostrație desăvârșită. S'a uitat la noi fără a ne cunoaște, și fără a vorbi un cuvânt, privind numai cu ochii aluriți, nu însă de slăbiciune, căci altfel arăta încă voinic, ci din cauza afectării erierului, dând speranțe de îndreptare, care știm că s'au și realizat, mai târziu.

După ce ne povesti suferințele lor, arătându-ne starca de lipsă în care se aflau, la plecare, Henrieta îmi dădu și unele manuscrise, mai recente, ale poetului. Pe bucăți de hârtie proastă, mototolită, erau versuri scrise cu creionul, care de abia se mai puteau citi, și, printre acestea, *Kamadera*.

Transcriind imediat această poezie, pe care mai apoi am trimis-o d-lui Iacob Negruzzi pentru „Convorbiri“, am dus în odaia de alături, în care ședea poetul pe pat, și i-am citit-o, uitându-mă la dânsul. Într'un moment, privirea lui rătăcitoare s'a concentrat: părea că și aduce aminte de ceva, de demult. A fost însă numai o clipă, suficientă pentru a ne face să sperăm, dar fără ca să fi parvenit a-l însușești, din starea automată în care l-am găsit.

Iată însă, și celelalte strofe, care nu au fost încă publicate, pe care mi le-a dat Henrieta atunci:

Odată te-am văzut
Și-am stat incremenit.
Și crud' a fost durerea,
Cu care te-am iubit,
Te văd a doua oară,
Și glasul tău l'a-cul,
Și știu numai atâta:
Că te-am iubit prea mult.

Și de-atunci, de pe patul lui de suferințe dela Botoșani, în primăvara anului 1887, nu l-am mai văzut pe pat. Pot zice chiar că nici nu mai era el, afară doar de clipa, în care a părut că și aminteste de *Kamadera*—„fiul cerului albastru și-al iluziei deserte“.

A. C. CUZA.

Profesor la Universitatea din Iași.

Singurătate

Cu perdelile lăstate
Sed la masă e masă bătă,
Focul palpare în vâta
Jară eu pe gânduri cad.

Stoluri-stoluri trec prin mână
Dalea de zău. Amintiri
Trecesc mesteacă grii
Printre negre, vechi zădări.

Sau cad grele, mângâioase
Și se sfarmă în suflul trist
Cum se pînă cade așară
La pînărele lui Crist

În odaie prin unghiera
S'a țesut pașăniș
Și prin cărbile în vrăsură
Umblă pe șoareci furș.

În această dulce-pasă
Îmi ridic privirea în pînă
Și ascult cum învîlăie
De la cărți, cu un le port

Mă de câte ori voi am
Ca să sfîrșesc lîră în cuiu
Și un capăt prezici
Și pustulă să pînă,

Des atunci grii, șoareci,
Cu ugor-mîntul mero,
Reade melancolie mi,
Jară ea se face vers.

Între dăgele ligam
Eu mi-am zădărit în foc
Și gătesc, că în pînă mi
E un dău. Trist mero.

Căte-odată pînă are...

A tărzu când arde lampa,
Într-un loc un sare.

Când aud că sîră clampa

Este ea. Deșarta casă

Într'odată mi pare plină;

În privățul negru-al vîlă mi

E-o icoană de lumină

Și mi-i cîndă cum de vremea

Să mai treacă se indură,

Când eu stau șoptind cu dragă

Mână în mână, gură în gură.

M. Eminescu.

Rotița biografică scrisă de d. Titu Maiorescu pentru *Poeziile lui Mihail Eminescu*, ediția Socceș din 1889, începea cu următoarele cuvinte, care serveau și drept motivare a notiței:

„Tânăra generațiune română se află astăzi sub influența operei poetice a lui Eminescu. Se cuvine dar să ne dăm seamă de individualitatea omului, care a personificat în sine cu atâta strălucire ultima fază a poeziei române de astăzi“.

Cuvintele d-lui T. Maiorescu au fost acum două zeci de ani o curajoasă apreciere a poetului, atât de contestat până atunci; astăzi însă, spre gloria aceluia a cărui moarte se comemorează în momentul de față, ele au nevoie de o completare încă și mai curajoasă. Convingerea noastră a celor de astăzi, este, că sub influența operei poetice a lui Mihail Eminescu se vor afla, de acum înainte, nu numai generațiunea sau generațiunile cari l-au apropiat, ci toate generațiunile cari l vor urmări, și prin acestea, întreaga cultură română. Opera lui Eminescu a pătruns până într-atâta mentalitatea celor ce vorbesc și scriu românește, că urma ei nu se mai poate șterge pe veci: frumusețea „verbului“ eminescian va stă încrustată deapănura între podoabele sufletului românesc, cât timp acesta va exista.

Aceea ce face însă să crească și mai sus valoarea operei lui Eminescu este și faptul unicității sale. În istoria culturii române de până astăzi, influența lui Eminescu este unica influență dura-

bilă care are de origină o *personalitate română*: celelalte influențe pe cari le întâlnim, și cari sunt foarte numeroase și foarte intense, sunt, cu toate, venite din origină sau străină sau anonimă. Trăim, acei ce aparținem culturii române, sub o presiune puternică de influențe diverse,—unii pretind chiar că aceste influențe sunt așa de diverse că ele suprimă unitatea culturii însăși,—și cu toate acestea, când încercăm și stăruim să cunoaștem persoanele, care au creat aceste diverse influențe, ne găsim înaintea unor nebulosități, pe care, în lipsă de altceva, le botezăm cu denumirile vagi de „apusul“, „spiritul timpului“, „progres“, etc. Nici un nume de persoană română de care să se lege o influență durabilă și dela care să pornească o școală în adevăratul înțeles al cuvântului. Eminescu, doar, singurul. Când un poet, un orator, sau un gânditor român, își dă un vestmânt sentimentelor și gândirii lui, sub acest vestmânt se regăsește cu ușurință aceia ce vine dela Eminescu: restul vine dela anonimi, sau dela persoane creatoare ce aparțin altor neamuri,—căci de acestea sunt multe, negreșit! Singura influență personală recunoscută este aceea a lui Eminescu. Pecetea pe care a aplicat-o geniul acestui poet pe ceara sufletului românesc, este singura pecete care nu s'a ros de dintele vremii și care are caractere citite pentru ori și cine; pecetea altora a durat cât a durat și viața lor trupească. Nemuritor în înțelesul permis al cuvântului este numai Eminescu.

Pe seama căreia cauze să poate pune această deosebire în favoarea lui Eminescu? După părerea noastră, pe seama următoarei cauze:

Mihail Eminescu este dintre toți scriitorii noștri acela care a reușit să exprime cel mai bogat fond de gândire și de emoțiune idealizată în cea mai curată limbă românească. Când cuvântul limbei sale materne eră insuficient pregătit ca să îmbrace fondul unei gândiri înalte, el n'a sacrificat fondul și nu a schilodit nici cuvântul, ci a muncit și le-a făcut pe amândouă să se corespondă. Limba sa este muncită dar nu chinuită; ea este cum trebuie să fie în viitor, în urma transformării naturale venite prin cultura timpului. Mihail Eminescu a anticipat munca, pe care după dânsul, va face-o inteligența generațiilor viitoare; el și-a găsit pentru patimile și dorurile sale vestmântul cel mai trainic care să le asigure viața.

Multe flori sunt, dar puține
Rod în lume o să poarte
Toate bat la poarta vieții,
Dar se scutur multe moarte.

Ca și florile sunt dorurile și patimile
unui suflet:

Ca și flori în poarta vieții
Bat la porțile gândirii,
Toate cer intrare în lume,
Cer veștmintele vorbirii.

Dar câte nu să scutură moarte, lipsite fiind de veștmântul trainic al vorbirii! Și așa s'au și scuturat dorurile și patimile atâtor alți scriitori, cari au socotit că este de prisos să mai muncească pentru a-și croi veștmintele vorbirii.

Mihail Eminescu a muncit, în această privință, mult. Nu este alt scriitor, care să fi controlat ca dânsul întocmirea fiecărei propozițiuni, și a fiecărui cuvânt. Poate Caragiale încă, și poate și puțini alți dintre cei de astăzi; dintre cei

dinaintea lui însă nici unul. La toți, cei din trecut mai ales, sau forma vorbirii eră pusă de mântuială pentru a acoperi un fond de gândire adesea și acesta de împrumut, sau fondul eră sacrificat formei. Scriitorii noștri, în majoritate, când nu cripesc flecării în dulcea limbă românească, par foarte grăbiți să-și vadă gândurile eșite în lume; și de aceea ei cam uită să le mai îmbrace.

Eminescu a muncit la alegerea fiecărui cuvânt, și a fiecărui sunet chiar. Manuserisele sale, câte le avem, sunt o dovadă pentru aceasta. Când te găsești înaintea acestor manuscrite și privești la multimea corecturilor, așezate pe mai multe caturi; când citești nesfârșitele variante ale atâtor versuri și poezii întregi, ai impresia că te găsești înaintea unui om care caută cu stăruință ceva. Imagină după imagine să înșiră, „bat la porțile gândirii”; maestrul controlează; înlocuiește; în sfârșit alege. Re-citești versul; eră tocmai ce trebuia pentru ca gândirea să apară limpede ca un cristal... Eminescu caută, în adevăr, ceva: caută o formă personală și adecuată gândirii sale; se caută pe sine însuși. Și s'a găsit.

Aci stă tot misterul nemuririi acestui poet.

Procesul culturai române întregi s'a răspândit în mic, dar concentrat, în munca lui Mihail Eminescu. Acea „*căutare de sine*” a lui este „*căutarea de sine*” a culturai române întregi. Bat la porțile acestei culturai atâtea gânduri și atâtea doruri... Vântul de apus le aduce pe unele, suflul pământului, în care se odihnesc strămoșii, le ridică pe altele; și toate cer veștmintele vorbirii ca să poată intra în viața poporului nostru. Eminescu a fost primul, care a deschis acestor gânduri și acestor doruri o poartă de intrare spre o viață durabilă.

De aceea este și natural, că aceia cari vin după dânsul și sunt împinși spre misiunea aceeași „*căutare de sine*” să fie sub influența lui. Școala lui Eminescu este prin excelență școala culturai neamului.

C. RĂDULESCU-MOTRU

Profesor la Universitatea din București.

Compoziție de G. SCHELETTI

CE TE LEGENI CODRUL?

MUSICA

DE G. SCHELETTI.

CANTO.

Animato

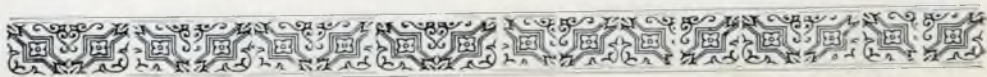
Ce te le-ge-ni-co-dru-le

PIANO.

fă - ră ploaie fă - ră vânt cu crengi-le la pă mânt —

Piu animato
Cu creu-gi-le la pă - mânt — *Tempo di Hora*

De - ce nu mași le gă na da - că tre - ce vre - mea mea

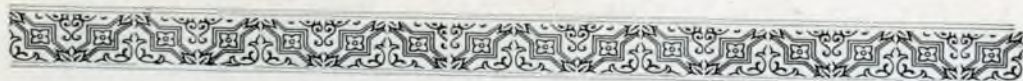

Zi - ua sca - de noap-tea creș - te și frun - zi - șul mi'l ră - reș - te

Ba - te v ntul frun-za'ndungă cân-tă - re - ții mi-i a - lungă

Ba - te v ntul din-trò par-te Iar - na ici va - ra de-par-te

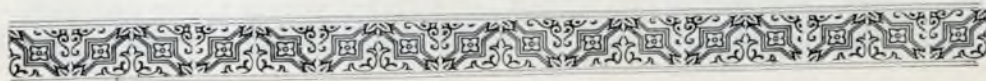

Și de ce să nu mă plec Da-că pa-se-ri - le trec Pe-ște virf de ră-mu-re - le

Trec în stoluri rîn - du-ne-le Ducând gîn-du-ri - le me-le Și no-rocul meu cu e - le

Si se duc pe rînd pe rînd Zarea lumii ntu-no-cînd

Si se duc ca cli - pe - le

scu - tu - rând a - ri - pe - le Și mē la - să pus - ti - it

Veș - te - jît și a - mor - țit Și se duc ca cli - pe - le scu - turând a - ri - pe - le

Și mē la - să pus - ti - it Veș - te - jît și a - mor - țit Și cudor u' mi sin - gu - rel

De mângâ - nă numai el De mângâ - nă numai el. —

FRAGMENT

D-lui TITU MAIORESCU.

„O pasăre, ce tremuri pe-un ram cu promeroacă
Când ai aripi de ducă spre țările cu soare,
Ce soartă nemiloasă cu soarta ta se joacă?
În mine stă de vremuri un suflet la 'nchisoare
Și tremură de frigul ernalicei vieți,
Și totuși, ca și tine, el ar putea să zboare...”

Pe gerul plin de aer, al clarei dimineți
Te ved cum stai la geamu-ți, cătând în lungul vremii
Himerica splendoare a timpilor măreți,
Și plin de-un dor de oameni din vorbele poemei
Clădești o lume nouă pe-un arc de ideal,
Si umpli c'un luceafăr tot locul gol al stemei
Din poarta lumii tale.—Un templu, pe un deal,
Deschis spre nesfârșite singurătăți senine,
Ca templele normande ce răd la Monreal,
Îți vede fantazia venită să se 'nchine
Frumosului, icoană purceasă de la zori
Ce-a prins infiripare în sufletul din tine,
În lumea-ți ideală vin blânzii sunători
Să cânte împrejur-ți din harpe nevăzute
Eterna simfonie a celor muritori:
Amorul, fericitul.—Sub bolțile tăcute
De ramuri de naramze, sosește încrunțat,
Sosește singuratec din vremile trecute
Poetul cel mai tânăr și cel mai delicat,
Pe care Epigonii l'au răstignit pe cruce
Și numai tu, și 'n ceruri o stea, l'ați adorat.
El vine lângă tine, vrea mâna să-ți apuce,
Dar, prins ca de o vraje, ca urmărit de-un gând,
Te uită, visătorul, și trece și se duce...
Se vede Nicoleanu o victimă cântând
Bălaie, cu ochi negri, și albă ca o fee,
Pe care i-a furat-o rază apunând;
Și Petrino, tăcutul, purtat de o idee
De-a 'nsufleți o umbră apusă de demult
Ce pentru dânsul însă rămas-a tot femeie;
Și blânda Veronică, poeta unui cult,
Ce Anadiomena pe sânu-i legănase
Și-o trimisese 'n lume c'un farmec și mai mult;
Și 'n urma lor, pe-o luncă cu erburi de mătase,
Poetul Mioriței se primblă 'nseninat:
Rodica-l întâlnise și mâna-i sărutase
Că se 'mplinise vorba ce el i-a fost urât.
Și alții, plini de doruri, coprinsi de idealuri,
Blânzi serafimi ai minții, cu sufletul curat,
Sosesc din fund de vremuri, se lasă de pe dealuri
Și fâlăie în juru-ți, purtând mănunchi de flori
Ce-ți scriu cărare albă pe liniște de valuri
Spre alte timpuri bune, cu alte Aurori.

Duiliu ZAMFIRESCU

Membru al Academiei Române.

VERONICA MICLE

Viata si opera ei sunt ca una din acele drame antice, in care se cuprind trei parti deosebite, reprezentand cele trei faze ale aceleiasi actiuni: greșala, efectele inainte de expiare, si pedeapsa, ispășirea crimei.—Greșala la dănsa e visul mistic și neîmplinit, care—cum zice însăși—stă ascuns în orice suflet de femeie și care o face să vadă ca un raiu de desăvârșită fericire iubirea, și pe iubit ca o quintezență a tuturor perfecțiilor inchipuite; fericirea, puținele zile de iubire, turburate și a-osândă, carele lungi și pline de părere de rău, când, după trecerea ceasului „înstrăinării și al bunului rămas”, el e străin de dănsa, și ea nu mai vrea să știe, „de are 'n lume-o bucurie, de a murit ori de e viu”, până ce, în sfârșit, în mintea rece și liniștită, în inima pustie, uitarea a venit să șteargă urmele focului stăns, dând vântului durerii cenușa amintirilor.

PRINCIPATELE UNITE ALE ROMÂNIEI

Atestată Scolastică

IN NUMELE PRINCEIPELUI.

Ministrului Secretariat de Stat la Despartimentul Cărilor și alu Instrucțiunii Publice;

Vădând raportul *Școala nr. 1 din Iași* dat de *Prof. Popescu* în data de *15.12.1913* în care se arată că *Discipulul* *Veronica Micle* a absolvit cursul *Primar* al *Școlii* *nr. 1* din *Iași* cu *nota* *10* și a fost *declarat* *capabil* să urmeze *studii* *superioare*.

Conformându-se §. 193, a. 2, cap. V, din Regulamentul școlarilor

Atestăm că numele *Veronica Micle* este înscris în *registru* al *școlii* *nr. 1* din *Iași* în categoria *discipulilor* *absolvenți* ai *cursului* *primar*.

Am încredințat prezenta *Atestată* *Scolastică* *nr. 1* din *Iași* în data de *15.12.1913* la *Școala* *nr. 1* din *Iași* în numele *Prințului* *Carol* al *II-lea* al *României*.

Am încredințat prezenta *Atestată* *Scolastică* *nr. 1* din *Iași* în data de *15.12.1913* la *Școala* *nr. 1* din *Iași* în numele *Prințului* *Carol* al *II-lea* al *României*.

Am încredințat prezenta *Atestată* *Scolastică* *nr. 1* din *Iași* în data de *15.12.1913* la *Școala* *nr. 1* din *Iași* în numele *Prințului* *Carol* al *II-lea* al *României*.

Și de prin arde, amintit *Veronica Micle* este înscris în *registru* al *școlii* *nr. 1* din *Iași* în categoria *discipulilor* *absolvenți* ai *cursului* *primar*.

Ministrul Secretariat de Stat la Despartimentul Cărilor și alu Instrucțiunii Publice,

Veronica Micle
Veronica Micle
Veronica Micle

Membru Comitetului examinatorilor,

Veronica Micle
Veronica Micle

Printa sub sigla Ministerului de Căle și Instrucțiune Publică.

Directorul Ministerului

Veronica Micle

Capul școlii nr. 1 din Iași

Atestatul de Bacalaureat a poetei Veronica Micle.

En „Epigonii” se vede tot Eminescu, cu toate însușirile lui alese, dar și cu toate lipsurile. Limba e energică, versul muzical, plin de putere, plin de înțeles, de simț adânc, de protestare vie și bărbătească în potriva mizeriilor timpului de față și totodată se vede respect din cale afară, pentru trecut. Trecutul îl idealizează până într’atâta încât Cîchindeal și Mureșanu i se par urieși, iar el, Eminescu, înaintea căruia aceia sînt în adevăr niște pitici, el se pune în rîndul epigonilor. Un om nu poate să nu creadă în nimic și poetul mai puțin decît ori cine și iată, în fața ticăloșilor timpul de astăzi, ne avînd putere pentru a merge înaintea, el întoarce ochii plini de jale înapoi, caută acolo idealul său. Nu-i vorbă, în epigonii, el a ajuns numai până la Cîchindeal, dar acesta-i înălțul pas, care însămnă mult. Alergarea după un ideal poate fi asemănată cu o suire pe munte. Dacă vrei să-ți croiești un ideal înainte, trebuie să te urci sus, tot mai sus. Muntele e înalt, în cale sînt piedici, prăpăstii, stînci ascuțite. Călătorul merge înainte cu greu, cade, iar se scoală, picioarele îi sunt rănite, hainele zdrențuite, în unele locuri pentru a nu cădea trebuie să se agățe cu mânele de tîișul colturilor de stîncă; dar iată-l în sfîrșit sîngerat, mort de oboseală, iată-l sus, sus de tot, pe vîrf. Ce priveliște măreață! Cît mai departe vede el decît nefericiții lui semeni, cari stau la poalele muntelui! Ce orizonturi întinse i se deschid ochilor, cît de adînc resuflă aierul curat din vîrfurile muntelui. Cît i se lărgeste pieptul, cît îi crește inima!... Dar iată altul, în loc de a merge în sus, face un pas îndărăt cătră vale și atunci fără greutate merge tot mai la vale, tot mai iute, până ce se trezește cu idgalul pierdut...

Eminescu nu și-a strămutat idealul în trecut fără împotrivire, fără luptă nămnică; astfel de luptă a trebuit să fi fost, se înțelege dela sine. În unele poezii de ale lui ni se zugrăvește astă stare sufletească a poetului și mai ales în „Inger și Demon”.

De Eminescu putem spune ceea ce Heine zicea despre Schlegel: „El nu pricepea viitorul și nu avea încredere înrînsul, de aceea durerile timpului nostru i se păreau nu durerile facerii, ci ale agoniei”. Admirabile cuvinte!

Urînd prezentul necrezînd în viitor, de unde ar putea poetul să mai ia material pentru plămuirile sale? Două izvoare i-au rămas încă: trecutul și fantazia: din aceste poate să scoată material. Dar noi sîntem împotriva amîndurora. Împotriva trecutului pentru că e un izvor prea puțin trainic și creațiile scoase de el nu pot să fie decît lipsite de putere și trăinicie, deci tot moarte. Noi credem că viața e mai poetică decît moartea.

Eminescu e poet în toată puterea cuvîntului, e cel mai de frunte poet contemporan și ca atare începe a avea mare înrăurire asupra tinerei noastre literaturi. Mulți tineri îl imitează. Poetul a făcut școală, lucru care nu ne poate pricinui decît mare mulțămire. Eminescu are versificare bogată, muzicală, frumoasă, limbă admirabilă și tot atît de admirabile tablouri, Eminescu e *artist*. Toate aceste însușiri poetice dorim să aibă cît de multă înrăurire asupra literaturii noastre, să găsească imitatori; dar Eminescu are și lucruri greșite și nu-i poet care să nu aibă. Poetii cei mai mari ai Europei, Victor Hugo, Alfred de Musset, Byron, Goethe chiar, au avut greseli, cum e de pildă la acest din urmă prea marea lui iubire pentru simbolizare, pentru metafore, alegorii, lucru care face atît de slabă partea a doua din „Faust”. Și eu cît e mai mare artistul,

cu atâta sânt mai primejdioase greșelile lui. Împreună cu însușirile cele alese își află imitatori și greșelele, pentru că puținii pot analiza lucrarea poetului și alege ce-i bun din ce-i rău. Mai mult, tocmai greșelele poetilor celor mari găsesse mai mulți admiratori. Se știe, de pildă, câți apologiști și admiratori a găsit alegorio-maniera și simbolomaniera lui Goethe. Datoria criticei este să arate aceste greșeli. Este chiar mai mare datoria să arate greșelele decât însușirile bune, de oarece calitățile alese își fac drumul fără critică, rolul criticului este de mână a doua în privința acestora. Pe când în privința arătării greșelilor, rolul criticului e cu totul precumpănitoriu. Astfeliu greșelele, sub pavăza calităților și a numelui poetului, caută să-și facă drum în lume; datoria criticului este a le opri în drum.

Am spus aceste câte-va cuvinte pentru admiratorii poetului, ca să nu se creadă cum-va că prin critica noastră vom numai să micșurăm însemnătatea celui care, fără îndoială, este cel mai genial poet contemporan la noi.

Eminescu a scris puțin și ne-ar fi greu să găsim trăsături mai ales caracteristice pentru dânsul, prin care să putem spune că face parte mai ales din cutare ori cutare școală; dar e de neîgăduit că aste două trăsături poetice despre care am vorbit mai sus, adică poetizarea trecutului și fantasticitatea, sânt destul de lămurite la dânsul. În satira a patra se idealizază vrâsta de mijloc pe care o arată ca un ideal pentru timpurile noastre. În satira a treia idealizază veacul de mijloc al nostru național. Poetul face un tablou al corupției, al nemerniciei contemporane. Pentru a face ca nemernicia să iasă și mai tare, ne arată o icoană din trecut ideal și o pune în față cu păcătoșenia epocii liberalismului burghez; ăst contrast e menit să ne arate că de mari viteji erau Românii în trecut și astfel, prin contrast, să iasă mai bine la iveală păcătoșenia de azi.

Fantasticul romantic ori romanticul fantastic nu e așa de caracteristic pentru Eminescu ca poetizarea trecutului însă este și el destul. Așa de pildă în „Strigoi“, vedem: vechea biserică, făclile de ceară, bătrânul mag care ridică genele cu cârja, scularea morților din groapă, alergarea aceluiași morți călări, cu toate drăcoveniile cari făceau să ni se zburlească părul în cap, să ne ghemuim tremurând lângă mama bătrână care ne spuneă aceste grozăvii. Dar acum am crescut și credința în

drăcii a pierit o dată cu întipărirea poetică de odinioară. Acum am eșit din copilărie și pricepem că înfricoșatul și dramaticul este în viața de toate zilele, ascuns câte o dată sub forme așa de simple și de neabătătoare la ochi și totuși acest dramatism ne mișcă, ne pătrunde mai adânc înima decât toate grozăvenia fantastică, decât nenorocirea lui „Arald“. Nu-i vorbă se găsesse foarte frumoase versuri în „Strigoi“, lucru foarte firesc pentru că s scrisse de Eminescu, dar toată creația miroase a mormânt, nu e viață și de aceea nici nu poate să lucreze asupra-ne așa de mult.

Eminescu a fost pesimist. Unii zic: pricina pesimismului poetului nostru este filozofia pesimistă a veacului, Schopenhauerianismul. Cei cari sânt de această părere nu văd oare că prin explicarea lor nu explică nimica? Nu văd că o fac numai să fie altfelii pusă? Și anume: de ce filozofia Schopenhaueriană a înrăurit așa de mult asupra creațiunii lui Eminescu? Pe când Eminescu învăță în Germania, marele filosof pesimist murise, în schimb trăia și tună dela tribună alt învățat, alt filosof, care a făcut mare șgomot în Germania prin propaganda sa optimistă, prin violența-i nemai pomenită în po-triva pesimismului lui Schopenhauer, Hartmann. Vorbim de E. Dühring. Cum dar mortul Schopenhauer a avut mai mare înrăurire asupra lui Eminescu de cât viul Dühring, despre care, fie zis în treacăt, Eminescu vorbea cu mult respect? Alții, cu mult mai mare aparență de adevăr, dau următoarea explicație cauzelor pesimismului lui Eminescu. Această cauză ar fi caracterul intim al poetului însuși: semănta nebuniei, boala fiziologică și psihologică moștenită, care mai apoi a făcut să se declare nebunia la poet, tot ea l'a făcut și pesimist. Pesimismul lui Eminescu după această explicație are rădăcini adânci organice: fondul prim al poetului, dacă putem să ne exprimăm astfel, e pesimist. Bine înțeles dacă fondul prim ar fi fost pesimist, acest pesimism s'ar fi manifestat în orice țară ar fi trăit poetul, în orice condiții ar fi trăit; s'ar fi manifestat sub alte forme, dar tot ca pesimism în fond. Această din urmă părere capătă și mai multă aparență de adevăr prin moartea tragică a poetului la casa de nebuni. Totuși părerea e greșită.

Eminescu eră bun, blând, iubitoriu: fondul prim al caracterului său a fost mai curând optimismul și idealismul de cât pesimismul. Acel care va pătrunde

și va simți adânc creațiunea poetului, va pricepe totodată câtă dreptate avem. Idealizarea trecutului, cum am mai spus, a fost o urmare a pesimismului, dar a unui pesimism sui-generis, special lui Eminescu, care în fondul lui prim a fost idealist în toată puterea cuvântului. Altmintrelea nici nu s'ar explica astă idealizare. „A fi? *Nebunie și tristă și goală*“. Dar „a fi“ cuprinde în sine nu numai viața de astăzi ori cea viitoare, ci și toată viața omenirii, ci viața universului întreg. Fiind atât de vast acest „a fi“, cuprinzând *toată viața* în general, cu atâtă mai mult acest „a fi“ va cuprinde viața aceea de care „se învredniciră cronicarii și rapsozii“ o viață de care ne desparte abia o clipă, dacă luăm în samă cursul vremii în total. E văzut lucru că din punctul de vedere al pesimismului viața despre care ne vorbesc „cronicarii și rapsozii“ e de o potrivă cu cea de astăzi, „o nebunie și tristă și goală“. Așa ar fi trebuit să o privească un poet pesimist consequent. Dar Eminescu n'a fost consequent și n'a fost pentru că avea un mare fond de idealism, de bunătate, blândetă, simț de armonie și simpatie universală și acest sentiment idealistic cerea o viață socială pentru a fi cheltuit în zugrăvirea ei. Neputând cheltui acest idealism pentru viața socială prezentă, pe care o ură, nici pentru cea viitoare pe care n'o pricepea, el s'a întors îndărăt și a scăldat viața socială trecută în idealismul lui, făcând o blândă, bună, mare, armonioasă, ajungând în această zugrăvire câte odată la curată naivitate. Așa e de pildă, când face genii pe Cichindeal, Mumuleanu, Mureșanu. E foarte caracteristică în această privință Satira a treia. Nu numai Mircea e blând, bun.... acesta se pricepe, dar idealistică și armonică e natura toată, ideal și armonic e visul sultanului, frumoasa Malcatum, Baiazit însuși chiar. Dar mai caracteristică decât toate acestea e descrierea războiului. E un război în care nu numai că nu se văd capete tăiete dela trunchiuri, picioare și mâni rupte, dar nu e nici o picătură de sânge în toată această vijelie pe care-o mână Mircea și care „vine, vine, vine“. Nici o picătură de sânge! Acest războiu mai curând ne face impresie de-o trântă mare, zgometoasă, făcută pentru petrecere. Atât de mare eră nevoia de-a idealiza la Eminescu!

Mare parte din poeziile lui sânt despre dragoste. În acestea se vede sim-

țire adâncă, admirabil exprimată. Bucuriile întâlnirii, toate extazurile unui amor triumfător, toate durerile despărțirii; toate simțirile feliurite pe cari le trezește în noi o dragoste fără răspuns, toată gama astor feliurite simțiri resonă în poeziile lui Eminescu și aceste sunete sânt dulci, melancolice, armonioase în gradul cel mai înalt. Imaginile iubirii sânt iarăși atât de plastice, atât de artistice și poate mai pre sus de toate deplin sincere; poetul simte și simțirile le așterne pe hârtie, fără a căta să facă efect, fără a se îmbracă în simțiri pe care nu le are. De aici atârnă pe de o parte marea înrăurire ce are poetul asupra cetitorilor, iar de altă parte de aici urmează lipsa părută de desfășurarea logică a sentimentelor în poeziile lui și chiar une ori în aceiași poezie. *Poietul*, ba e trist, neîncercător, plânge nestatornicia femeecască; ba se aprinde, o crede pe femeie inger; ba o blastă, ba cade în genunchi înaintea ei: când o chiamă în codrul des unde ar putea să se iubească în voie, când se gândește la mormânt unde ar putea să doarmă vecinic strânsi în brațe! Acea mare nelogică a simțirilor la oamenii îndrăgostiți, neconștientă care este în viața reală, în poet, în inima lui, o aflăm și în poezii. Și ele ne farmecă așa de mult, tocmai din pricină că exprimă simțiri adânci, sincere și adevărate.

Acum câteva vorbe încă în privința înrăuririi literaturii germane asupra lui Eminescu, și mai ales a lui Lenau.

Că literatura germană a trebuit să aibă mare influență asupra lui Eminescu, adept al filozofiei germane,—nu mai încapă îndoială.

Dar Eminescu e prea personal, e o individualitate prea puternică și tot ce-a primit din afară a prelucrat cu desăvârșire și, manifestându-se în formă poeticească, se manifestă ca o creațiune proprie, emineșteană. Dintre toți poetii simțim câte o dată influența lui Heine, mai ales în Călin; câte odată în loc de a unui poet german se simte influența ori mai bine înrudită cu Alfred de Musset, poet francez. În orice caz ar fi foarte greu de hotărât care poet a avut mai mare înrăurire asupra lui: dar lucru sigur că geniul lui Lenau e cu totul deosebit de a lui Eminescu. Am zis că fondul prim al caracterului lui Eminescu e idealismul și naturalismul antic păgân și că pe acest fond s'a altoit pesimismul german.

I. GHEREA (Dobrogeanu).

Alegorie la poezia „Venere și Madonă“.

Venere și Chardonă.

Totul fîcînd în noaptea unei luni ce nu mai este
Luna ce gîndea și bănuia și arăta și porci
O te văd, te-am văzut în creșterea tăriei :! Indu vești
Din un sen cu alte stări, cu alte războaie, cu alți de

Venere matrua caldă, oclău de pălărie și vînturi
Prata mîlăstăie ca gîndirea unei imperii vîntu
Tu ai fost divinizarea femeștii de femei,
a fetei ce și astăzi tot femeie e rădă

Războiul pîndit în crîmă cîntec-o noaptea înstelată
Sufletul îmbătut de vin și de-alteori primăveri
Te-a vădut ! ... și-a vădut rîsul ca gîndirea imbecilă
Te-a vădut plătind rîznic gîndirea tăriei din cer.

Și-a creșt pe pînză gală pe Chardonă. Dîmăre
Cu diadema de sticlă, cu cursivă blîndă, virgină
Fata gală'n raze blînde, chag de așchi de femei
Cîi femeie ai pîndit pe așchi de așchi de femei

Astfel a pîndit în noaptea unei victorie de porci
Te-am vădut femeie dintr-o fîră ușor, fîră fond
Și-am vădut dintr-o fîră ușor blînd ca dintr-o ușor
Cîi în vînt pîndit rîsul și rîsul de moruri.

Am vădut fîră te fîră de o bolnavă blîndă
Prag te imbată de al compoziții muzicale
Și-am vădut compoziții cînd rîsul al de porci
Și palatului tale rîsul imbată de al de porci.

Te-am dat palidul roze ca ^{scumpul} a magie
 Fantez angelului-geam, angelului-ideal,
 Din desnon ^{afect} o tână, dintr-un ochi o simfonie
 Din ochi o tână, dintr-un ochi o simfonie
 De adăritul care erodă, ... dismetid din vîmă rece
 Fantez mea este tîdîr de a buze, tale 'ngheț
 Privești la tîmă demon și amon. un stîm și rece
 Ai învățat cum amfio. ti eu și caul ca disgrețu.

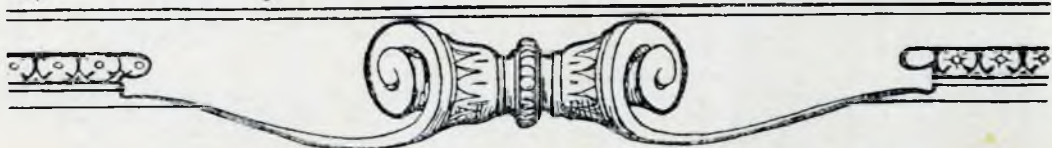

Au imi pînă ca o beccante, ca a laud a'ngelului
 De se fantez de fecușă, un pîl verde de mîrș
 O fecușă a cîră uflit cîră cîră cîră
 Că pînă imi beccante a. un ipso. tîm, lung deli

O cum Rafael creat. a pe Madonn. Simfonie
 Că diadema. i de ille, ca curiul blind vîm
 Eu fînt. am din tîmă dînt. o palidă fecușă
 Că imi de tîmă, rece. și ca uflit de vîm

Plîng. cîră. - Că o pînă uind. și uind
 Poti un non edon și fînt. a pînă. mîm. mîm
 Le fînt. cîră. și cîră și ochi nîr. dînt. ca mîm
 Că fînt. a tîmă mîm. a și dînt. intril de pot. recti.

Scîră. cîră. mîm. a pînă. a fînt. cîră. mîm
 "a fînt. cîră. și mîm. a pînă. mîm. fînt. fînt.
 Lînt. ! De. a și cîră demon. la pînă cîră pînă
 Că adon pînă cîră demon. cu ochi mîm, cu pînă blind.

In toată lumea este obiceiul de a se publica manuscrisele oamenilor mari, după moartea lor. E poate un fel de nedelicatete față cu dănsii, și, desigur, nu e unul care, dacă s'ar scula din morți, n'ar fi adânc jignit că i s'a dat în vileag bucățile pe cari le-a crezut nevrednice de el însuși, ori brulioanele din cari putem vedea chinul de a crea, din care putem cunoaște ce idei, banale adesea, și ce formă, stângace de cele mai multe ori, au eșit întâiu de sub pana scriitorului. Dar această nedelicatete este scuzată prin marele interes ce au manuscrisele poezilor pentru cercetătorii literari. Așa că, din acest punct de vedere, publicarea manuscriselor lui Eminescu este justificată și este un lucru folositor.—Publicarea lor însă, în colecția „Autorilor clasici”,*) ca „poezii de Eminescu”, nu poate fi justificată. Dacă pentru cei din generația trecută, adevăratul Eminescu este și rămâne Eminescu cel din ediția Maiorescu, apoi pentru generația tânără, care a avut dela început în mână *două* volume de Eminescu, „Eminescu” este altul. Am văzut mulți tineri citind pe Eminescu, indiferent din volumul cel mai vechiu ori din cel nou de „postume”.—Evident că în mintea acestora există un alt Eminescu.

Și e nedrept. Eminescu nu e, nu poate fi altul decât acela ce a voit să fie el însuși. Tot ce n'a voit să fie el însuși, e foarte util pentru priceperea poetului, dar nu e adevăratul Eminescu. Acolo unde Eminescu n'a pus *toată* arta sa, nu mai este el.—Avem noi dreptul să profunțăm vre-o opinie asupra talentului său, judecând după vre-o „postumă”?—Am putea judeca, de pildă, pe Eminescu după sonetul Venetiei din „postume”, în care nu e redată sugestiv „moartea” Venetiei, când în sonetul definitiv e redată atât de fericit?—Am putea să spunem că poetul Eminescu a fost uneori trivial

(cum e în unele postume), când în acel Eminescu ce a voit însuși să fie n'a fost niciodată trivial?—Am putea spune că Eminescu a fost, ca poet, patriot-optimist (ca în unele postume), când în cea ce a voit să fie, în acela așa cum singur s'a dat lumii, n'a fost patriot-optimist?—Am putea spune că Eminescu a făcut și poezii „ocasionale” (căci are în „postume”), când n'a voit să fie un poet ocazional? etc.

Și atunci, nu-i așa că *postumele nu sunt de „Eminescu”*?

Sunt unele „postume”, cele dinaintea de 1870, cari ne dau în adevăr talentul întreg al lui Eminescu dinaintea de 1870. Acele poezii, o știm din compararea cu cele *publicate* de el în același timp, sunt așa cum le putea face Eminescu pe acea vreme. În acelea, Eminescu, de pe atunci a pus tot ce putea pune. E întreg Eminescu adolescent.

Dar „postumele” *de după* 1870, din perioada sa de strălucire, și care-s așa de inferioare poeziilor publicate de el în aceeași vreme, sunt, evident, aruncături pe hârtie, impresii și note, dacă voii, bucăți la cari nu a lucrat cu tot dinadinsul, în cari el n'a pus toată arta pe care eră capabil. Există una, „Demonism”, care nu e nici versificată măcar.

Aceste bucăți pot fi considerate ca material poetic. Și așa le-a considerat și Eminescu, căci tot ce e mai frumos în ele, e utilizat de poet în alte bucăți, în cele definitive.

Așa, de pildă, în poezia sa definitivă „Te duci”, Eminescu a utilizat imagini și versuri din *cinci* „postume”; în „Despărtire”, din *trei* „postume”; în „Lasă-ți lumea ta uitată”, din *două* „postume”; în „Scrisoarea I”, din *șase* „postume”; în „Scrisoarea III”, din *două* „postume”; în „Scrisoarea IV”, din *patru* „postume”; în „Rugăciunea unui Dac”, din *trei* „postume”; în „Din valurile vremii”, din *trei* „postume”; în „S'a dus amorul”, din *două* „postume”; în „Pe lângă plopii fără sot”, din *două* „postume”; într-un „Sonet” din o „postumă”; în „Glossa”, din o „postumă”; în „Poves-

*) M. Eminescu, Poezii Postume, Ediție nouă, „Minerva”.

tea Teiului", din *trei* „postume“; în „Dorința“, din *o* „postumă“; în „Călin“, din *trei* „postume“; în „Frează de codru“, din *o* „postumă“; în „Se bate miezul nopții“ din *două* „postume“; în „Impărat și proletar“, „Luceafărul“, „Adio“, „Strigoi“ din câte *o* „postumă“...

Nici una din aceste „postume“ utilizate de Eminescu nu e *variantă* a poeziei definitive (variantele nu le-am socotit aici). Sunt poezii cu alte subiecte, la cari Eminescu a renunțat, utilizând din ele ce i s'a părut mai frumos, salvând, am putea zice, ce i s'a părut mai prețios. Din unele a utilizat o imagine, din altele un vers, din altele mai multe versuri, din altele strofe întregi.

Și invers: din una și aceeași „postumă“, Eminescu a utilizat versuri în mai multe din poeziile sale definitive. Exemple: Din „postuma“ „Ah, ceru'm dela zodii“, Eminescu a utilizat versuri în „Frează de codru“ și în „Lasă-ți lumea ta uitată“; din „postuma“ „Prin a ramurilor mreajă“, a utilizat în „Poveștea teiului“ și în „Lasă-ți lumea ta uitată“; din „postuma“ „Renunțarea“, a utilizat idei și imagini în „Te duci“, în „Rugăciunea unui Dac“ și în „Din valurile vremii“...; din „postuma“ „Mureșanu“, a utilizat în „Se bate miezul nopții“ și în „Impărat și proletar“; din „postuma“ „Gemenii“ a utilizat în multe poezii și în special în „Scrisoarea IV“, în „Scrisoarea I“, în „Se bate miezul nopții“ și în „Rugăciunea unui Dac“; din „postuma“ „Diamant de nord“, a utilizat în „Scrisoarea IV“ și în „Scrisoarea I“; etc.

E clar, deci, că Eminescu, după ce a utilizat ce i s'a părut mai bun, a inutilizat pentru totdeauna bucată utilizată. A aruncat-o la coș, cum s'ar zice.

Și, încă odată, e interesantă, dar numai pentru cercetători, publicarea celor aruncate la coș. Dar această publicare trebuie făcută cu socoteală. Să se dea bucățile ca ceea ce sunt, nu ca „postume“ ale lui Eminescu.

În alte literaturi „postumele“ sunt postume (postumele lui Vigny, de pildă, sunt partea cea mai frumoasă a operei sale), iar în „încercările“ părăsite sunt bruloane.

Dintre cele vre-o 120 de „postume“ din acest volum, câteva sunt variante; vre-o 45 sunt bucăți pe care Eminescu le-a utilizat în poeziile sale definitive; vre-o 20 sunt anterioare anului 1870, din vremea când poetul nu se formase; rămân vre-o 50 a căror dată n'o știm, dar a căror epocă o putem determina după conținut.

Multe din aceste 50 de „postume“ au

un caracter intim sau ocazional,—genuri în care Eminescu *n'a publicat*.

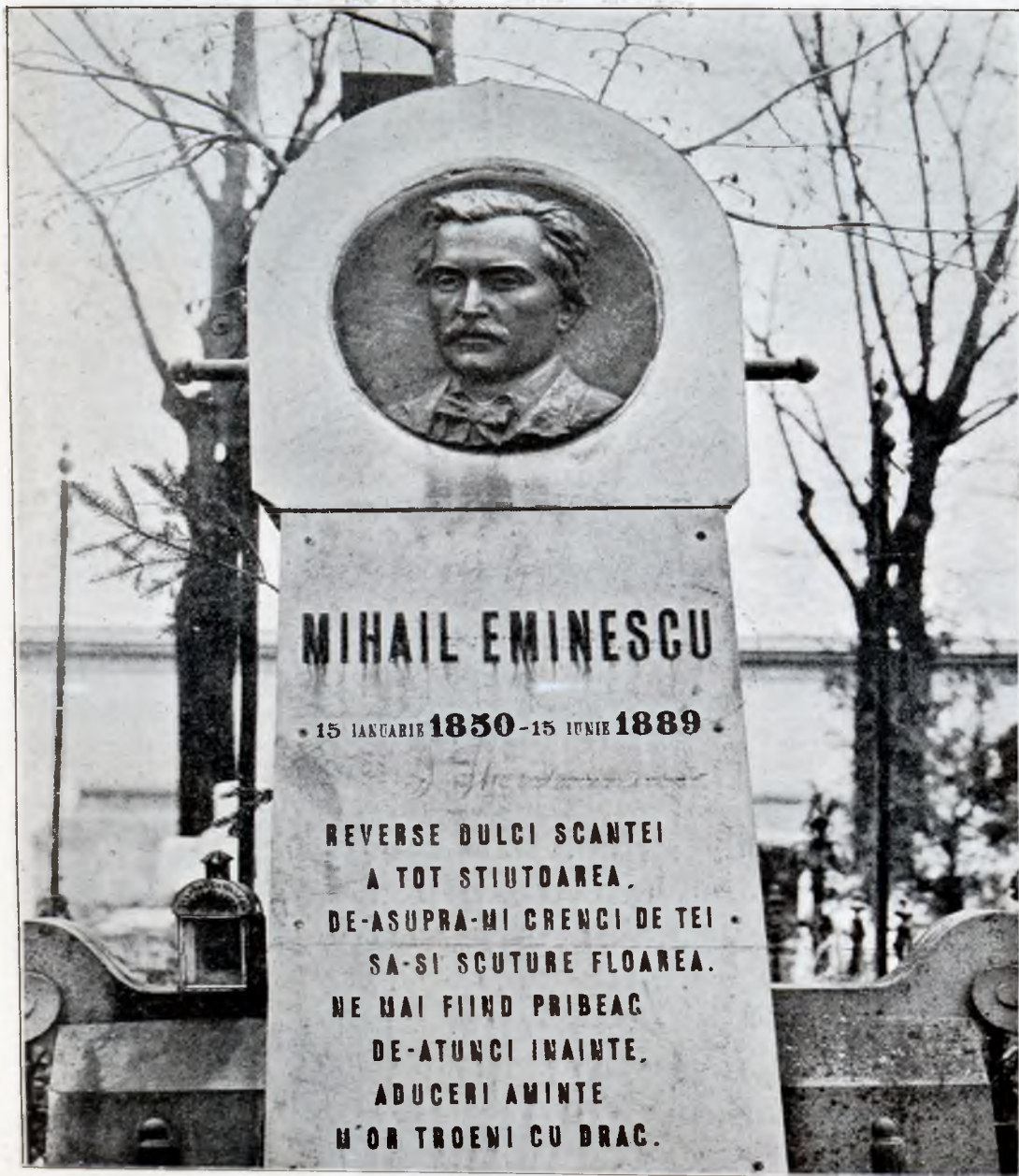
Dar și acestea i-au servit poetului ca material, căci și acestea (cași cele utilizate), dar mai ales acestea, sunt notări de impresii momentane,—o înfălnire, o vorbă, o amintire,—consemnarea fără pretenție a unor evenimente mărunte ale vieții sale, ori ale sensibilității sale. Acest *material*, concentrat și curățit de ceea ce era ocazional, i-a servit pentru acele poezii definitive, în cari își exprimă sentimentele sale *sub specie aeternitatis*, în cari, cel mai liric poet al nostru, și deci cel mai individualist, ne dă, totuși, sufletul omenesc în general, ceea ce e etern și universal în sentimentele omenesti... În „Rugăciunea unui Dac“, de pildă, Eminescu pune în gura Dacului (și deci a ori cărui suflet mândru căzut în „adversitate“) versuri din două „postume“, în cari poetul își cântă durerea propriei sale vieți.

Toată această penibilă sfortare, în atâtea direcții, a marelui poet se explică și prin temperamentul său, dar mai ales prin faptul că n'a avut predecesori. El a trebuit să-și formeze și limba literară și limbajul poetic,—lucruri pe cari poezii din țările culte le găsesc gata. Unul din meritele lui Victor Hugo e și acela că a îmbogățit limbajul poetic, dând valoare poetică unor expresii până atunci excluse din poezie. Dar Eminescu a creat aproape pe deantregul limba poeziei românești, având să fixeze, prealabil, și limba literară.—Și cu cât mai mare poet ar fi fost el, dacă nu și-ar fi cheltuit jumătate, poate, din energia sa intelectuală cu crearea acestor lucruri, pe cari poezii, cari au în urma lor o literatură formată, le găsesc de-a gata, căci, precum în știință, tot așa și în literatură, cei ce vin în urmă adaugă numai la capitalul acumulat. Dacă minunatul instrument, cu care a cântat „floarea albastră“, nu s'ar fi sfărmat la al treizeci și doilea an al vrăstei sale... Sau, cel puțin, dacă până la această catastrofă, el n'ar fi fost silit să se îndeletnicească cu atâtea lucruri străine de poezie, ucigătoare pentru un om ca dânsul...

Progresul neconținut în adâncirea vieții și în frumuseța formei, ce se observă și în perioada sa de maturitate, dela „Venere și Madonă“ până la „Serisori“, progres care nu avem nici un motiv să credem că ar fi încetat, ne face să presupunem, cu tristetă, culmile la care ar fi ajuns cel mai mare și cel mai nefericit scriitor al nostru.

G. IBRĂILEANU.

Conferențiar la Universitatea din Iași.

Mormântul poetului dela Cimitirul Bellu din București.

Eminescu a murit după multe suferinți în casa de sănătate a doctorului Suțu, în ziua de 16 Iunie 1889. Chiar a doua zi, Vineri după dorința d-lui Maiorescu, s'a făcut autopsia la spitalul Brâncovenesc și s'a constatat între altele că creierul lui Eminescu, cu toate că se găsea în stare de înmuire, totuși a avut o greutate de 1400 de grame, o greutate mai mare chiar decât creierul lui Schiller. Sâmbătă după amiază corpul a fost expus în biserica Sf. Gheorghe, fiind așezat pe un catafalc simplu împodobit cu ramuri verzi. Figura era cu desăvârșire schimbată. Jur împrejur se vedeau mai multe coroane și anume: din partea presei, din partea amicilor, din partea ziarului „Constituționalul” din partea societății studenților universitari „Unirea”, din partea Academiei Române. Lângă sfesnicul dela catafalc erau depuse „Poeziile” poetului, „Convorbiri Literare” și „Fântâna Blanduziei”. Pe la oarele 4 și jum. d. a. s'a început slujba de înmormântare. Publicul venise în număr destul de mare. Au fost de față d-nii Lascar Catargiu, T. Roșetti, M. Cogălniceanu, T. Maiorescu, N. Mandrea, Colonel Algiu, D. Laurian, St. Mihăilescu și o mulțime de ziaristi și studenți. Corpul, condus de d. C. Bărcănescu, a mișcat foarte mult pe asistenți când a cântat poezia reposatului „Mai am un singur dor”.

Asemănarea dintre Eminescu și Lenau a fost susținută prin unele reviste literare ale noastre și tonul trist și pesimist al poeziilor lor, s'a părut acestor asemănători de profesie, un motiv suficient de a susține că: Eminescu e Lenau al României. Această apropiere nedreaptă a servit apoi de suport micilor patimi egoiste și nesatisfăcute care au ajuns până a susține că Eminescu a falsificat și tradus pe Lenau. Bine înțeles că nu vom putea discuta decât cea dintâi părere și nu pe cea din urmă și anume plecând de la ceea ce ie adevărat întrânsa: că și Eminescu și Lenau sunt poeți pesimiști. Astăzi, suferința nu se găsește numai în eroinele de roman: azi iea nu mai ieste o „alegorie“, pentru care trebuie să te gândești ce anume forme și culori să-i dai, pentru a o personifica. N'a lipsit nici-odată din sinul omenirii, dar se pare că timpul nostru ie menit s'o simtă și s'o vadă mai de-aproape. Putem azi foarte adeseori să întâlnim ființe căror să le putem zice că reprezintă măcar o parte din suferința ce-i rezervată genului omenesc întreg. Dar printre milioanele de indivizi, ce umblă în jurul nostru, se găsește mai rar și de aceia căroră cu toată dreptatea să le putem zice că intrupează suferințele omenirii întregi. Despre doi din aceștia voi să vorbesc: *despre Eminescu și Lenau*. Nu anticipez nici o altă apropiere între aceste două figuri de cât aceea că amândouă sunt fi ai suferinței. Suferința omenescă nu-i numai de un singur fel; dar modul cum mintea și inima omenescă reacționează față cu dânsa fiind mai restrâns, evident că din pricini de durere deosebite, pot să ieasă accente jalnice asemănătoare. Dar nu aceste accente ne dau dreptul a asemăna pe doi poeți ci numai răspicarea naturii intime a sentimentelor poetului, înțele-

gerea pricinilor care-l fac să sufere. Ei bine, aceste pricini sunt cu totul deosebite la acești poeți. Natura lor intimă trebuie căutată și bine înțeleasă pentru a putea să-i înțelegem și asemănam. Amândoi sunt poeți lirici: Eminescu, în înțelesul adevărat al cuvântului, iar Lenau ceva mai ascuns. Lenau eră condamnat la o filosofie adeseori banală. El vede dureri în lucruri foarte apropiate: valurile unui râu, freamătul frunzelor unei păduri când se apropie toamna, apusul soarelui, sunt totdeauna pentru el un prilej de a da vânt filozofiei lui pesimiste. Și tocmai pentru aceasta, cred eu, lui îi scapă din vedere durerile mari ale lumii, durerile mari ale neamului omenesc. Numai aceea ce eră în sine, îl interesă: nu s'a putut coborî nici odată la durerile nu mai puțin mari ale apropielii său, ale mediului, sau într'un cuvânt a trăit retras în sine, a scris ce a găsit în sine, iar la lumea cealaltă nu s'a gândit. A trăit și simțit ca un adevărat poet pesimist. Venim acum la Eminescu. Fondul prim al lui Eminescu fiind optimist, el nu vede în ori și care lucru, o durere: le vede durerile mici și vizibile pentru numărul cel mai mare: poezia lui nu poate aveă de loc caracteristica ce voiă să i-o deă d. Xenopol: de a fi focarul în care se concentrează, ceea ce am putea numi mai de grabă „micile mizerii“. Nu acestea îl înspăimântă, natura lui sănătoasă le poate rezistă: filozofia cea banală de a se dea pe malurile unui râu și a ne gândi, după mersul undelor lui, la nimicnicia vieții, astfelu de melancolie-filozofică nu are Eminescu. Și tocmai acest felu de melancolie inspiră mai toate poeziile mici ale lui Lenau. Eminescu vede alte dureri, el vede suferințe și prilejuri de întristare colosale, el poate cuprinde cu concepția lui lumea întreagă, societatea întreagă și nefiind înecat de micile mizerii, el vede numai durerile mari, du-

SCHOPENHAUER *)

LENAU

rerile care zguduie omenirea întrecă. De aceea Eminescu era menit, să fie mai filozof decât Lenau. Zic era menit pentru că din nefericire, micile mizerii ale vieții l-au întunecat mai pe urmă și pe el. Mi se pare că Eminescu ar fi putut ajunge, dacă trăia mai bine un Shelley, un poet care, deși după ton e pesimist, este însă de un pesimism titanic și nu tocmai descurajătoriu. Dar cum ar fi fost Eminescu, ne-o dovedesc alte poezii și anume dintre cele mai frumoase ale sale; cum e de pildă: *Impărat și Proletar*. El se arată aici însoțit nu de dureri personale și proprii, nu de durerea de a nu fi băut vin de-o lună, ci de durerile a sute și mii de nenorociți. Și simte această durere și oglindește atât de bine viața proletară, încât poezia lui pare scrisă de un copil de geniu al acestei clase. O altă poezie de acest gen e *Viața*, în care descrie mizeria unei copile „ce și coasă ochii în pânzele de in“, în care se vor învăli alții. Astfel de licăriri n'au trecut nici odată prin sufletul lui Lenau; el are câteva „cântece polone“ dar care-s slabe și fără mult sentiment. Și dacă dela *Viața*, *Impărat și Proletar*, *Inger și Demon*, Eminescu a ajuns la *Glossa* care-i în genul pesimist a la Lenau, aceasta e de bună samă influență „micilor mizerii“. Dacă ar fi lipsit ele, eu sunt convins că Eminescu, deși poate tot pesimist, ar fi ajuns la acel pesimism-filozofic, mareț al lui Shelley, marele poet al Angliei. Va să zică modul cum ar fi scris Eminescu fără mi-

cile mizerii, era să fie absolutamente deosebit de al lui Lenau. Dar se va zice: opera lui Eminescu, așa cum a ieșit din apăsarea acestor mizerii, e identică cu a lui Lenau și deci au dreptate cei cari au zis că: Eminescu e Lenau al României.—Dar nici aceasta nu-i adevărat. Fondul lui prim, a reacționat împotriva pesimismului lui Lenau: geniul lui Eminescu nu s'a simțit bine în această haină, nici o dată: căci nu uități că cu puțină vreme înainte de a fi scris *Glossa*, Eminescu a scris vestitele lui satire. În ele Eminescu nu descrie durerile lui directe, ci desgustul și nemulțămirea lui despre mediul care-l înconjură. El așteptă, în fundul inimei sale, ceva dela mediul acesta și când l'a văzut și simțit cât de păcătos este, Eminescu nu s'a mulțămît să-i dorească moartea ca Lenau, ci l'a biciuit. Ei bine, a scris satire ar fi fost cu totul imposibil geniului lui Lenau. Pe Eminescu îl doborâ mediul în care a trăit. Și când zic *mediu* nu fac o afirmare banală: din contra, socotesc că aici este deosebirea fundamentală între Eminescu și Lenau. Lenau era pesimist din sine însuși: mediul în care trăia l'a interesat foarte puțin. El era de un pesimism bolnăvicios, organic, care-l împingea spre credință și misticism. Eminescu n'avea nimic bolnav în sine însuși; dar psihicul lui era prea fin pentru lumea de azi, vedea și simțea prea multe mizerii din prejurul său. Când putea să scape de acest mediu, el era aproape optimist.

† Ionescu RAICU-RION.

*) Al doilea autor pesimist, care, s'au susținut de mulți biografi și critici că a influențat opera poetică a lui Eminescu.

Veneția doarmă sub un vel de ceață
 Și lina în reșare dă spre năvii
 De lemn strărectile canale
 Cu 2 raze' mbracă apa ce se 'ncreștă
 Miezându, lăsaș le de albeștia velen
 Oceanul trist cetate' a' pmo' b' n brațe
 Moirasa moarte vînt să i deie vînt
 Tănușă blând de marmură portaler
 Că' n tîm în tîm tîm e' n cetate
 Și un gîst din a vechime zile
 San - Mare fîmînă mișcă - noaptea bate
 Cu glând trist co gînd de stîle
 El apune - oceanului ce n dor se vîrte
 „Nu' via moștră - mîzadas coșta!”

M. Eminescu.

Este împart în două categoriile de scriitori, cari ocupându-se cu Eminescu, i-au vătămat, cu voce sau fără voce, personalitatea lui artistică. Mai întâi aceia, cari contestându-i valoarea poetică și morală, au acuzat pe amicii lui literari, că l-au ridicat pe un pedestal nemeritat, pentru ca astfel să se ridice ei înșiși. Apoi prietenii lui *post mortem*, cari recunoscându-i marele talent poetic, au susținut că el ar fi putut fi un mare poet, dacă aceiași amici, nu i-ar fi sfărâmat iluziile și nu i-ar fi istovit puterile, prin culpabila lor indiferență. Astfel și de o parte și de alta, Eminescu n'a devenit un obiect de studiu, de cât pentru a servi de armă de atac în contra aceloră ce, timp de mai bine de două decenii, au fost în fruntea literaturii române, și care l-au pretuit și l-au cultivat cu stăruință, pe când postumii lui apărători și acuzatori, nici nu voiau să știe despre dânsul. Negreșit, cu o astfel de procedare interesată, cel ce eră să suferă mai mult, eră poetul însuși, — și ceea ce e mai instructiv pentru posteritate, — nu atât din partea vrăjmașilor, cât din partea pretinșilor săi prieteni. Căci pe când vrăjmașii, osândind cu furie tot ce a scris Eminescu, cu toată precauțiunea lor de a se pune sub paza cuvântului cu multă trecere: știință, — au rızicat să nu fie crezuți chiar acolo, unde ei poate ar fi avut dreptate; pretinșii lui prieteni, osândind cu prudență, și luând aceeași precauțiune, au fost crezuți, chiar când acuzarea lor constituia o nedreptate strigătoare.

Eminescu într-o satiră a sa (a treia) descrie cu culori frumoase trecutul, și în același timp atacă pe liberalii, care erau atunci la putere. Critica științifică, pentru a explica această parte din personalitatea lui Eminescu, cercetează stările sufletești ale personalității sale omenesti și stabilește că Eminescu, în vremea aceea eră conservator și opoziționist. De aici explicația e gata: Eminescu a scris

satira a III-a, pentru că eră conservator în politică, și, ca conservator, trebuia să serie contra liberalilor și să laude trecutul, care formează temelul conservatorilor. Pentru aceasta, opera lui Eminescu a trebuit să fie „tocmai așa cum este și nu într'altfel”. Să lăsăm la o parte faptul, că această pretinsă explicație împiedică înțelegerea artistică a operei de artă în cestiune, și să rămânem numai la considerația științifică a lucrului.

Oare calitatea particulară de conservator e principiul din care derivă fragmentul de persoană artistică cuprins în acea satiră?

Evident că nu. Căci de-am fi avut mai mulți artiști de o potrivă de conservatori și opoziționiști, e sigur că scriind în contra liberalilor n-ar fi ajuns tot la satira a III-a. Și Caragiale, ca și Eminescu, a fost câtva timp aruncat în cercul conservator, și Caragiale a fost acuzat că și-a scris comedile sale în contra liberalilor, și de el critica științifică ar putea zice că de aceea opera lui este „tocmai așa cum este și nu într'altfel”. Dar se poate deosebire mai mare ca între *Satira a III-a* și *Serisoarea pierdută*? Și ce f. c. deosebire dintre ele? Evident nu conservatorismul, pe care, ca idee generală, l-ar fi putut avea în același fel și unul și altul, ci personalitatea lor artistică, *atât de deosebită una de alta*.

Starea de suflet ce se află cristalizată în *Satira a III-a* și care formează principiul esențial al personalității lui Eminescu nu e aceea a conservatorului contra liberalului, nu e măcar nici iubirea de trecut, precum s'a spus de alții. Și pe una și pe cealaltă le-ar fi putut avea în comun cu alții, și una și alta s'ar putea afla cristalizate în opere de artă cu totul deosebite; nu ele ar putea explica calitatea specifică, care face din satira III-a — satira III-a a lui Eminescu: ele au fost numai o parte din materialul întâmplător, care a servit la realizarea unei stări superioare de sentiment, întocmai precum

marmura e materialul întâmplător în care deosebiții sculptori își realizează concepțiile lor deosebite. Acea stare superioară de sentiment este revolta omului profund moral, precum Eminescu eră într'adevăr, iar nu numai prefăcut, ca un actor, cum ar zice Sainte-Beuve, în fața transacțiilor mizerabile, pe care el le vedeă mai clar, pentru un moment în lumea politică de pe atunci. Iar această stare de sentiment el o face să reiasă admirabil, punând față în față lumea așa cum trebuie să fie, așa cum o vede el în el, și lumea cum o vede în afară din el. Cea pe care o vede în el o transportă în trecut, pentru că viziunea sa sufletească numai acolo o putea zări cu culori mai clare, și din acel trecut,—*despre care își da seamă în mod analitic cu mult mai bine de cât cei ce îndreptă l'au acuzat, că nu știe istorie*,—ia numai acea parte, care poate fi suportul acelor calități adânci esențiale personalității lui. Mircea e om simplu la obiceiuri și la port, sănătos la trup și la minte, la el vorba și fapta se cumpănesc deopotrivă. El știe ce e datoria și știe că în el e concentrată răspunderea vieții unui întreg neam. Ori-si-ce idei ar avea pentru sine (fie chiar și cele pesimiste), el simte că aceasta e una și viața e alta, că odată ce i s'a incredințat destinele unui întreg popor, care *vrea să trăiască*, el găsește într'insul energia sinceră a omului care se sacrifică până la sfârșit misiunii sale. De aceea s'bia lui e ridicată spre apărare, și nu spre atac, (căci un asemenea om, care se respectă într'atât pe sine, știe să respecte și pe altul), dar când e ridicată cade asupra vrăjmașului cu izbândă. Poți fi dușmanul războaielor, poți ști că evul mediu eră plin de mizerie (și Eminescu o știu), poți slăvi societatea viitoare, când oamenii, vor fi blânzi și vrajmași vărsărilor de sânge,—nu poți să nu te bucuri, chiar dacă această bucurie nu e esențială operei de artă, de victoria pe care un om, de o așa superioritate morală, o câștigă. Și cât de bine nu înțelege autorul această superioritate, prin tabloul de viață liniștită și sănătoasă pe care ni-l deschide în minte „răvașul“ pe care unul din fii Domnului, după biruință, îl trimete din lagăr, către Domnița Sa!

Această existență sufletească, pe care Eminescu o țese cu măiestrie în figura lui Mircea și a lor săi, este fundamentul esențial, din care se derivă întâmplător calitățile de conservator și de iubitor al trecutului. Pentru a scoate în relief această existență sufletească,

pe care Eminescu o simțea cu adevărat în sine-si, el întrebuințează contrastul dintre lumea ideală ce ar întrupa-o și lumea pe care o vedeă în formele sociale de atunci. Așa că opinia criticei științifice,—după care satira a III-a a lui Eminescu n'ar fi de cât exprimarea dictată de împrejurări, și deci interesată, a unui sentiment pe care l-ar fi putut avea și nu avea, după cum ar fi putut și n'ar fi putut omeneste să se prezinte ca membru al partidului conservator,—e cu desăvârșire falsă.

Încă o reflecție pentru întărirea acestei concluzii. Revolta lui Eminescu în contra liberalilor *ar trebui să implice lauda conservatorilor*: dar așa ceva nu reese din *Satira a III-a*. Vorba liberal, ca și vorba conservator, sunt niște vorbe, care subsumă fel de fel de existențe, și Eminescu, descriind în opera sa ceea ce credeă că e rău într'unele din aceste existențe, care pentru moment se găseau printre liberali, nu însemnează de loc, că laudă acea răutate, dacă s'ar găsi și printre conservatori, precum nici nu detractează părțile bune, care s'ar găsi între antagoniștii acestora. Aceasta ne explică și faptul, pe care probabil l-au experimentat și alții, că *Satira a III-a*, citită unor liberali, cari, nu știu științificește, cine e și pentru cine a scris-o Eminescu, le produce un efect pe care după critica științifică, nu l'ar putea produce decât conservatorilor.—Pe de altă parte, lauda trecutului, care se găsește că e un sentiment potrivit cu un conservator, nu e lauda îndreptă a conservatorismului, decât privind lucrurile superficial: *e lauda* (dacă lauda se poate numi reprezentarea simpatice a unei existențe), *numai a calităților bune, morale, ce se găsesc în Mircea și în ai săi*.

Care liberal, care socialist, în deosebire de conservatorul și opoziționistul Eminescu, *n'ar vrea ca oamenii să fie simpli și drepti*, cu cumpăt la vorbă, și să trăiască liniștit la casa lor? Care liberal ori socialist, *ar vrea pe față*, în deosebire de ce zice Eminescu, cultură superficială a tinerimii, vorbele fără miez ale oamenilor politici, monoclarea la fanfaronadă și „câștigul fără muncă“?

Evident nici unul, afară numai dacă e un perversit moralicește. Ceea ce constituie fondul *Satirei a III-a* e un fond superior, mai adânc de cât toate stările sufletești corespunzătoare necazurilor politice.

Mihail DRAGOMIRESCU

Profesor la Universitatea din București,

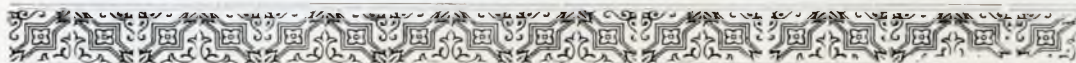
*O Doamne, câtă vreme rămasă înapoi!
Unde ești tu acuma și unde suntem noi,
Nevrăstnicii romantici, sentimentali de-ieri,
Care plângeam cu tine și-a' tale mari dureri
Ni le 'nsușiam, asemeni acelor neofiți,
Ce se visau aeve pe cruce răstigniți
Și resimțeau tot chinul, batjocura și amarul,
Ce le 'ndurase odată și Christ urcând Calvarul?...*

*Sunt ani de-atunci .. și astăzi nevrăstnicii de ieri
Au încercat ei înșiși cumplitele dureri,
Au suferit și dășii și-au plâns cu-adevărat,
Ca tine, nopți de trudă adese au veghiat,
Slujind plini de credință divinului tău cult,
Și cine știe dacă n'au suferit mai mult
Lipsiți de aripa largă a geniului tău...*

*Azi când plutești dincolo de bine și de rău,
Când nu mai simți pe frunte cununa grea de spini,
Pătrunși de pietate, ca niște pelerini,
Ți-aducem ție altă cunună mai bogată —
Căci sunt și flori pe lume ce nu mor nici odată !...*

*Ca pelerini cucernici, trudiți de lungul drum,
Ne ridicăm privirea spre tine și acum
Abia ne dăm noi seamă ce sfânt și mare ești
Ce sus, tot mai puternic, mai mândru străjuești
Umplând tot orizontul cu raza ta cea clară,
Intocmai cum în zare luceafărul de seară
Pe cerul gol de stele răsare timpuriu...
Ca 'n zori tot el să steie aprins cel mai târziu...*

D. ANGHEL și ST. O. IOSIF.

VEZI
RÂNDU
NELE
SEDUC.

Andante molto cantabile

POEZIE DE EMINESEU
Melodie Populare

Place

Piana cresc

Vezi rân-du-ne-le-le se duc... se duc tu fânze-le de

me... s'a-ga-ga bruma peste vie... de

poco

a poco lento *Spio Solo*

ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii ci-nă iar în al meu

Brat ... săi te privesc cu mult ne-sat ... să

la-gâm dulce capul tău ... De si-nul tău, de si-nul tău

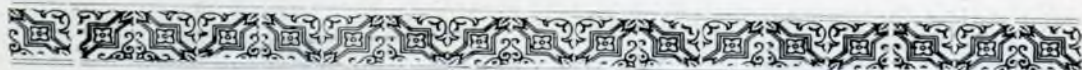
Traducți aminte zăm pe-atunci,
Când ne prăvălam prin văi și lunci,
Te rădăcea de subsoari
De-atâtea ori, de-atâtea ori ?

În lumea asta sunt femei
Cu ochi ce isvorește scintel...
Dar, ori-cât iele sunt de auz,
Ca tine nu-s, că tine nu-s :

Căci tu însemnezi mereu
Viața soarelui meu,
Mai mândră decât ori-ce stea,
Iubita mea, iubita mea !

Tirzie toamnă te acum,
Se scutur frunzele pe drum
Și lanurile sunt pustii...
De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii !

Notă. Muzica acestei bucăți care a devenit populară, este scrisă de Iancu Filip.

Povestitorul Ioan Creangă

Unic în literatura noastră, Creangă își are locul său de frunte, fiind singurul care a scris într-o limbă ce într-adevăr e a noastră. Ioan Creangă va rămâne poate unic și de acum înainte, dat fiind împrejurările de astăzi când toți se învâluiesc într-o cultură străină, împeștrându-și nu numai inspirațiile, dar mai cu samă limba. Creangă nu a cunoscut alta, deci nici o literatură străină și cine știe dacă însuși nu a fugit de ele. Acest lucru ni l-a păstrat curat ca un cristal, pentru a ne putea lăsa de pe urmă-i, acea comoară de pietre prețioase, care-s scrierile lui. Născut în județul Neamțului în preajma vestitei Cetăți a lui Ștefan cel Mare, Ioan Creangă poate fi luat drept cel din urmă urmaș din vâstarul Plăeșilor cari au apărut-o, și cari au vorbit aceeași limbă plină de farmec și de veșnicie

E. G.

In cele întâi zile s'a stabilit o mare prietenie între Creangă și Eminescu, sau mai drept Eminescu a fost cuprins deodată de o mare dragoste pentru Creangă.

Eminescu avea o cultură cu totul de carte. Cu toate acestea, dacă limbajul și ideile erau străine, rămăsese însă la dânsul un fond aproape inconștient de aspirații și de năzuinți naționale. Creangă a trebuit prin urmare să-l captiveze imediat, căci el reprezintă pentru Eminescu tipul românului simplu, natural, nefalsificat de ideile și cultura modernă.

Eminescu ca să poată găsi un tip de român vechiu, își plimbase eroul, *Sărmanul Dionis*, prin veacul lui Alexandru cel Bun, și ca să poată avea înaintea lui case vechi și cerdacuri largi și cu obiceiuri bătrâne, trebuia să le inventeze. Creangă, cu tipul său de țaran îmbrăcat în haine nemțești și cu toate expresiile arhaice care-i presărau vorbirea, repet îi realiză visul lui Eminescu.

Legătura se stabili astfel, încât pe urmă mai nimenea nu mai văzu pe Eminescu fără Creangă și pe Creangă fără Eminescu; amândoi veneau la *Junimea*, amândoi eșeau dola *Junimea*.

Noi cestialaltii ne duceam după *Junimea* câteodată, pe la cafenelele cele mai cu vază ale Iașului. Eminescu ne-a urmat uneori, însă nu cu mare plăcere. Imdată ce cunoscui pe Creangă, el se izolă cu totul de noi, dându-se în societatea aceluia numai.

Ce făceau ei? Unde se duceau? Ce vorbeau oare, zile, nopți întregi?

Ce făceau și unde se duceau, știu. Plecau amândoi și se infundau pe la vre-un crâșmar din Tătărași, Păcurari sau Nicolina, adică prin părțile exterioare ale orașului. Acolo nu se puneau pe băut, cum se pretindea, sau cum se crede, — căci mulți cred că aceasta ar fi ruinat sănătatea lui Eminescu și a lui Creangă, — nu; ei se puneau să trăiască o viață care le plăcea lor, viață simplă și primitivă. Eră o plăcere pentru ei ca să se așeze într-o odăie din fundul unei crâșme, pe lăviți de lemn, cu brațele rezemate de o masă murdară, serviți de un bățel naiv.

Ce făceau ei? Drept masă sau dejun, cereau să le frigă o bucată de pastramă, mai mâncau cârnați cu usturoiu — și vai de lume cum erau preparați. — ordonau ca să li se aducă o cană de vin, de calitate cum s'ar fi întâmplat, și după ce mâncau pastrama, apoi, înaintea unui pahar de vin, stăteau toată noaptea, dacă crâșmarul le da voie. Când crâșmarul vroia să închidă, ei plecau în altă parte a orașului, unde știau că localul stă deschis până în ziua, și vorbeau, vorbeau, vorbeau, vorbeau, dar și beau.

Ce vorbeau între ei? Nu știu. Eminescu și Creangă rar primeau câte un al treilea în intimitatea lor, dar îmi închipui ce trebuiau să vorbească. Creangă istorisind povești din bătrâni și de la țară, Eminescu făcând teorii metafizice și croind visuri cum ar trebui să fie poporul român. Se înțelegeau, cum se zice, ca găscă cu rața; îi uneau aceleași aspirații.

Câteodată întrebam pe Eminescu:

— Ce vorbești tu tot timpul cu Creangă?

El zâmbia, și cu acea privire vagă și rătăcită, care-i era caracteristică, răs-pundeă în mod evaziv :

— Vorbim și noi ce ne trece prin minte!...

Și atâta tot.

Câteodată Creangă și Eminescu dis-păreau câte trei-patru zile; nu se știă ce au devenit. În timpul acesta ei eșiau din oraș pe jos, cutreerau Galata cu târgușorul, treceau înspre bariera Pă-curarilor, făceau înconjurul pe la Copou și Aroneanu, dormiau pe o laviță la vre-un han sau la vre-o crăsmă, mân-cau ce găseau, și erau fericiți.

Câteodată îi indemnau să meargă

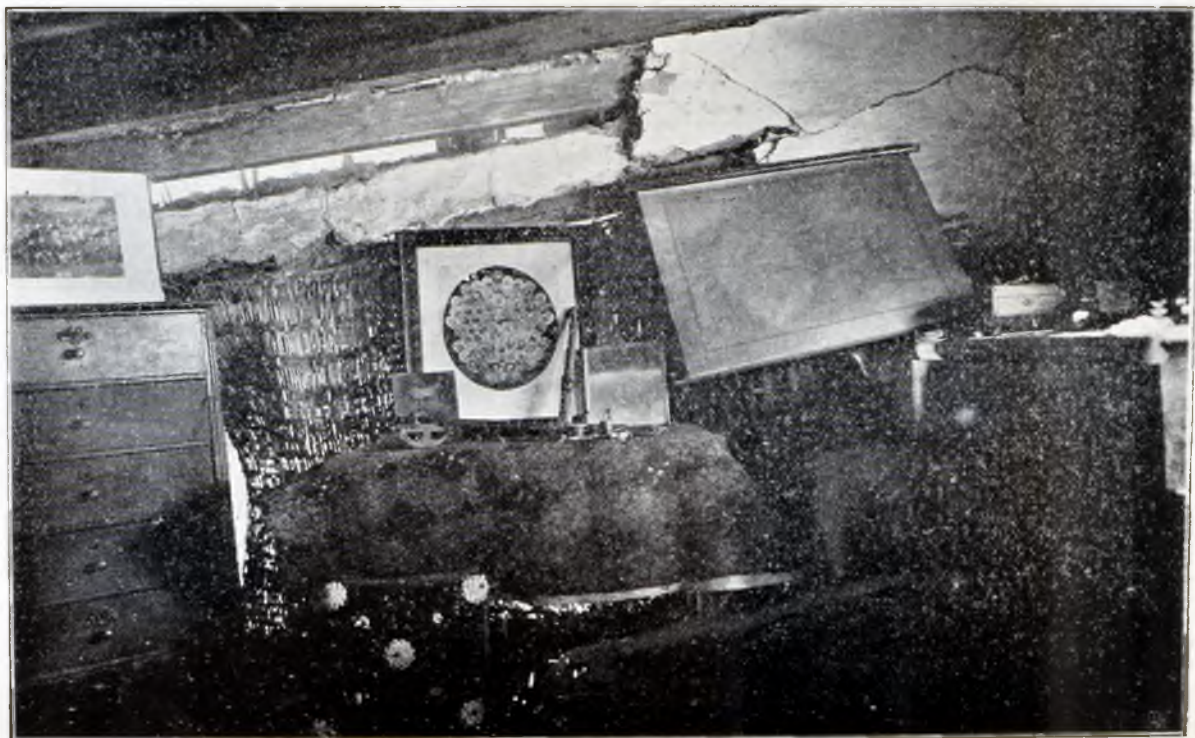
pe la crâșmele noastre boeresti: mai totdeauna refuzau.

— Nu, nu mergem; preferăm să ne ducem la chir Costache crâșmarul, dela Nicolina. Să vezi ce pastramă minunată are! Cer, adaugă Creangă, să-mi aducă pe un hârb de strachină vre-o trei cărbuni și-mi pun eu singur pastrama pe dâșii de se frige. Apoi este băetul Ghiță, care e un drac și jumătate! Vî-nu-i cam aerisor, dar bun. Și stăm de vorbă până în ziuă. Nu-i așa Eminescule?

Eminescu, cu figura plină de mulțu-mire, zâmbea.

Apoi amândoi plecau ca oamenii cei mai fericiți din lume.

George PANU.

Interiorul Casei lui Creangă din Iași.

Partea cea mai ducioasă din viața lui Creangă e prietenia lui cu Mihail Eminescu. Creangă îi face cunoștința pe la 1874, când poetul era revizor școlar; dela început se leagă între acești doi mari oameni o strânsă amicitie, ce nu-i părăsește decât atunci când moartea răpește pe Mihail Eminescu. Mult s'au iubit acești doi oameni și nici nu putea fi altfel, când dela cea dintâi vedere s'au pătruns unul pe altul, s'au înțeles. Oameni simpli în apucături, iubitori de liniște, admiratori ai românismului, prieteni ai celor asupriți, ei se asemănau în toate priviuțele. Ioan Creangă a păstrat până la sfârșitul vieții lui, un adevărat cult pentru Eminescu. Ioan Creangă a fost printre puțini oameni, care încă trăind nefericitul Eminescu, îl considera drept un mare poet, drept cel mai mare al românilor. Iată o însemnare găsită pe una din cărțile lui Creangă, ce o păstra ca amintire dela Eminescu: „Din cărțile subscrisului Ioan Creangă 1878. Dăruită mie de dl. Mihail Eminescu eminentul scriitor și cel mai mare poet al Românilor, 1878. În bojdeuca din Ticău, în căsuța cea mică „povărnită în spre cădere”, cu odăița ei cea hrenguță, au stat de multe ori împreună acești doi mari scriitori ai noștri. Acolo Ioan Creangă a scris minunatele-i Povești, neprețuitele Amintiri, iar M. Eminescu Doina, acea bucată măiastră, unică în felul ei. Acolo au visat împreună de vremuri mai bune pentru țara ce-l lăsa în atât de rele; interiorul acestei odăiți cuprinde: în dreapta serinul lui Eminescu, deasupra căruia se găsește o fotografie a lui Creangă în mijlocul colegilor institutori. În față o masă pe care se află călmara, tamponul și luneta lui Eminescu, apoi un portret în ulei a lui Creangă, și tabloul „Junimea” pe care îl reproducem în album. La stânga mai multe obiecte de a lui Creangă: cărți bisericești, o hartă și altele de puțină însemnătate.

E. G.

Ce e amorul - E un lung
 Pusley pentru durere,
 Căci mîi de lacrimi mîi așung
 Și în mai multe cere

De un nume m încreșt de la ea
 El inflexibil se l lăga,
 Încet să n'o mai poartă uita
 Viala ta întreaga
 Dăruie, de la accepta n' poy
 În mîntre de umghore
 Unde ^{se întinde} ~~se întinde~~ drag și drag
 Cum inima le cere
 După, și ceruși, și pînă
 Și preșul tău se bîta
 Și lotu, atîrnă de un cînd
 Și pînă, pe jurătate
 Te românește se plămîdă
 Un pas făcut a lene
 O dulce stingere de mîni
 Un brînzat de zădă
 Te românește la pînă vîr
 Pe drum de mare lene
 Și pînă și n' oia cere
 Și românește tot de una
 Căci sîm a fost la vîr la
 De dom, și m' uia
 Și a cîmpingă române
 Tranche de om și pînă

S'au împlinit două decenii, dela moartea lui Eminescu. Dacă trăia, nu ar fi numărat nici saizeci de ani. Am fi avut o figură mai mult—și poate pe cea mai mare—in galeria noastră de bătrâni iluștri; încă un român după care trecătorii și-ar fi întors capul să se uite, și a cărui mână s'ar fi străduit fie-care să o strângă, macar o singură dată, socotind aceasta ca o mare zi a vieții; numele său ce sade astăzi incremenit pe piatra unui tîntirim, ar fi plătit numai puțin falnie, pe valul mișcător al vieții, în caldele chemări ale amicilor și pe plicul nenumăratelor răvase ce i le-ar fi adresat admiratorii; am fi avut în locul jubileului funebru*) în care am sărbătorit cu pietate dar și cu amărăciune două decenii dela moarte, aniversarea încântătoare din lanuarie viitor, când Eminescu ar fi împlinit saizeci de ani de viață; sărbătoarea fără pereche—pe care clasică lui modestie ar fi îngăduit-o poate—la care s'ar fi strâns românii tuturor ținuturilor, a căror răslețire sîngeră așa de tare inima marelui poet, o sărbătoare de fericire și frenezie obștească,—căci nu pot face neamului meu rușinea de a crede, că moartea lui Eminescu a fost o condiție neapărată a recunoașterii și-a proslăvirii lui de azi. Asupra lui Eminescu a fost greu de vorbit întotdeauna. Opera lui multilaterală a cerut, pentru a fi zugrăvită, colaborarea criticilor, neajungându-i niciodată descernământul unui singur om. Cu atît mai mult e greu aceasta, în aceste clipe solemne, când

— încă în sfera comemorării — Eminescu apare ca un idol căruiă vii să te închini, multumit că îl găsești în acel colț de cer, care acopere pămîntul patriei tale, când mîna care ar ține scapelul analizei mai poartă tremurătoare și cadelnița adorării. Cel mult poți face acuma câte-va caracterizări generale, cel mult în extazul pios al admirării, prin ceața privirilor ameteite, mai poți să ntrezărești marele contururi ale idolului contemplat...

Pentru români serviciile aduse de Eminescu sunt incomparabile, însemnătatea lui cu totul extraordinară. Lui îi datorăm în măsura în care nu mai datorim nimănuia două lucruri cari ne privesc așa de aproape: Intinderea hotarelor limbii și a granițelor fericirii noastre. Până la el, limba românească își implântase flamura ei modestă pe ținuturi înguste și de-o însemnătate potrivită. Abia era organul dorurilor vagi și neanalizate, a exploziunilor de suprafață, a elegantelor ușoare de salon. Eminescu a fost eroul care, luptând cu greutate ce nu putuse nimeni să le biruască, avîntându-se prin ape fără vaduri, prin locuri fără de poteci,

„Așezând genunchi și mîna când p'un colț
cînd p'un alt colț”,

a izbutit să se scoboare — cu flamura limbii noastre — în fundurile adânci și întunecate ale simțirii, și să se ridice pe înălțimile sublime ale întrezăririlor filozofice. De acum înainte, grație lui, putem porni și noi în spre acele regiuni îndepărtate fără a cere protecție străină, ci numai la adăpostul dulce al pavilionului limbii românești. Cine a fost în stare să exprime mai bine, și care limbă se poate mândri a fi oferit

un vesmânt mai propriu, gândului de viitoare năruire a lumii, decât așa cum apare limba noastră în rândurile următoare?!

În prezent cugetătorul nu-și oprește a sa minte Cînt'r'o clipă gândul l'duce mii de veacuri înainte; Soarele, ce azi e mîndru el îl vede trist și ros, Cum se'nchide ca o rană printre nori întunecoși. Cum planeteii toți îngheață și s'asvărî rebeli în spați, El, din frânele luminii și a soarelui scăpați; Iar catapiteazma lumii în adânc s'a înegrit, Ca și frunzele de toamnă toate stelele-au pierit; Timpul mort și'ntinde trupul și devire veșnicie, Căci nimic nu se întîmplă în întinderea pustie, Ci în noaptea neființii totul cade, totul tace, Căci în sine împăcată reîncepe-eterna pace...

Dar Eminescu a mai lărgit încă un rînd de hotare: pe acele ale fericirii noastre. El, nemulțumitul, el, pesimistul, amărât de nestatornicia iubirilor ce-o clipă le trezise—iubiri, care, dat fiind marelui lor obiect, se cuveneau să dureze cel puțin cît ar fi durat poetul, dacă nu cît inima în care s'au deșteptat;—îndurerat de sîngerările țării sale rupte în bucăți, tăiată de hotare care despart stupid între ele cetatea unde Ștefan cel Mare își odihnea trupul său ostenit, de câmpul pe care atuncea își rotea privirile lui de stăpîn; îngrozit de toată profunda suferință a omenimei, de toată zădărnicia vieții, acest „vis al neființii“; Eminescu este totuși unul din aceia, cari au contribuit la sporirea fericirii, în toate acele inimi unde dînsa poate să aibă un răsunset

mai prelung. A exprima desăvârșit durerea, este într'o măsură a te elibera de ea. Opera lui Eminescu oferă o splendidă expresiune pentru dureri care sunt ale tuturor, dar care, cei mai mulți nu pot să le rostească, decât în vaete scurte ori lamentări banale, și care își dau cei d'întăi seama, cît de puțin au ajuns să spună, din ceiace i-a zguduit. Atăți inamorați de vremuri dispărute, atăția alții, mărginiți a nu-și cunoaște iubita decât din pipăirile privirii, în fine alții cari se despart pentru vecie, după ce o clipă îi învăluiseră aceiași umbră de arbor și aceiași umbră de noroc,—atăția fără număr în luptă cu durerea, cari vor găsi în opera lui Eminescu alinări oricît de fugitive, îngănând după nevoe cutare sau cutare stihuri minunate, unde nu-i nuanță de simțire care să n'aibă glas, unde nu-i moment al zguduirii care să nu fi primit expresiune. Limba românească a întins-o prin locuri unde n'a mai fost; fericirii noastre a deschis perspective, ce pînă la dînsul nu erau. Aceasta a făcut-o Eminescu în câțiva ani de viață și la o vîrstă cînd mai nimeni nu are vre-o însemnătate. Repercutarea numelui său va fi eternă, neperitoare opera lui, care nu a fost o rază trecătoare, ci este „un fulger lung încremenit“.

I. PETROVICI

Docent-Conferențiar la Universitatea de Iași

HENRIETTE EMINESCU

A. Chibici-Râvneanu

Unul din prietenii intimi a lui Eminescu, care l'a întovărășit în Italia, în anii din urmă a vieții sale.

loarea caracterului său, căci poporul concepe cum vede și Shakespeare a fost al poporului său prin excelență.

Cornelia Emilian

Distinsa D-nă, a publicat corespondența ce a avut cu Henriette Eminescu, în timpul boalei poetului.

Cornelia Botez

Autorul „Volumului Comemorativ din Galați” și inițiatorul sărbătorilor aniversării morții lui Eminescu din 16 Iunie 1909.

Poți zidi o lume întreagă, poți s'o sfarmi, ori ce-ai spune, peste toate o lopată de țărână să depune.

Oamenii sunt probleme, ce și le pune spiritul Universului, viețile lor încercări de deslegare.

Empărțită omenirea în cei ce vor și cei ce știu. În cei dintâi trăiește firea, ceilalți o cumpănesc ș'o scriu.

Nu pierd nici odată ocazia, de-a lua parte la petrecerile populare. Ca un prieten pasionat al poporului, când acesta se adună în mase, știut că sunt o parte a totalității. E ceva dumnezeiesc în acest sentiment, așa că orice serbare a poporului mi se pare o sărbătoare sufletească, o rugăciune cucernică. Într'un asemenea moment pare-că deschid un mare Plutarh și din fețele cele vesele sau de-o tristăță ascunsă, din mersul vioiu sau obosit, din legănarea și din gesturile diferite citesc biografiile unor oameni fără nume, dar nimeni nu va putea înțelege pe cei renumiți, fără a fi simțit vre-o dată pe cești necunoscuți.

MIHAIL EMINESCU

Flori mirositoare, însă selbatece ca florile din cununa nebunului Rege Lear. Oare amestecul ce pare fără înțeles al florilor selbatece se strecoară prin pletele bătrânului rege nu sânt metafore vii ale creierilor săi, în cari imaginile, florile gândirei s'amestecau selbatece fără înțeles. Și câtă profunditate în acele gândiri, și cât miros în acele flori. Astfel sânt și florile selbatice—cântecele populare. Pe câmpiile lor a cules Shakespeare și orice poet național—pe alte câmpii

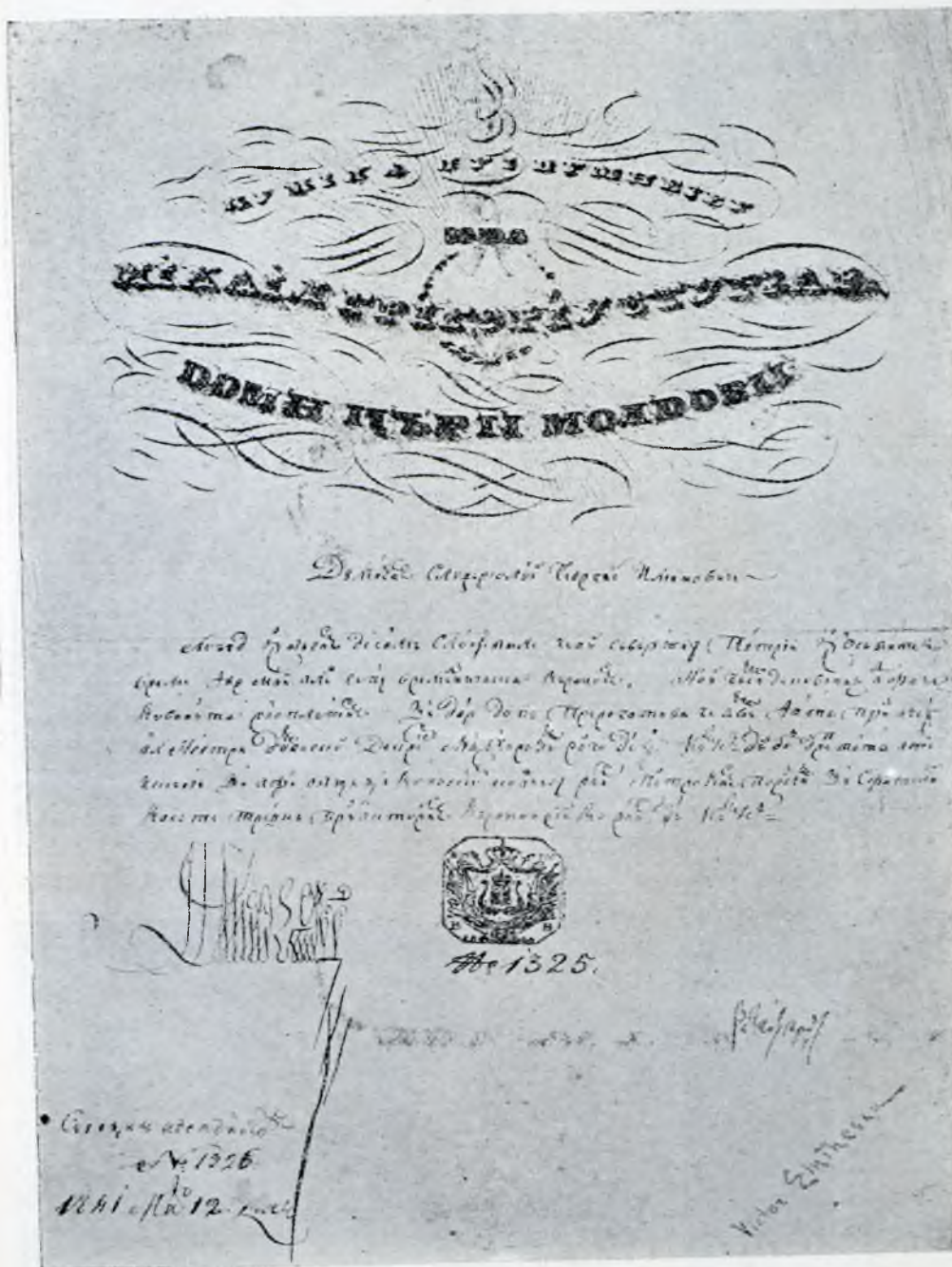
însă au cules poezii aceea cari vorbesc de raiu și iad, de îngeri și demoni, de stelele cerului și de mărgăritarele din fundul mării. Shakespeare a vorbit de om—de om cum e. Bețivul său e bețiv, eroul său erou, nebunul său nebun, scepticul său sceptic și fiecare om e murit din gros cu co-

Teiul lui Eminescu din grădina publică „Copou“ din Iași

Solemnitatea desvelirii bustului lui Eminescu dela Dumbrăveni.

Decretul de Căminar a lui Gheorghe Eminovici

La anul 1840 Gh. Eminovici s'a căsătorit cu cea d'a patra fată a stolnicului Vasile Iurașcă din satul Ioldești (locul unde a fost bătălia între Ștefan cel Mare și Petru Aron Vodă), iar la anul 1841 a fost înaintat la gradul de căminar. Iată textul decretului: Cu mila lui Dumnezeu, Noi, Mihail Grigore Sturza, Voevod, Domn al Țării Moldovei, Dumnealui sulgerului Gheorghe Eminovici. Luând în bagare de seamă slujbele ce a săvârșit patriei în diferite vremi, dar mai ales sub vremelnicească cărmuire, noi găsim de cuviință a'i face cuvenita răsplătire și dar după prerogativa ce avem, iată prin acest al nostru domnesc decret îi hărăzim rangul de căminar, dându-i dreptate a se iscăli și a se face cunoscut cu acest rang, pentru care poruncim statului ca să'l treacă prin acturile cărmuirii cu rangul de căminar. Semnat. M. G. Sturza V. V.—L. S. No. 1325. 1841, Maiu 12 zile.

Cri-cât de amare ar fi decepțiile în care ne aruncă amorul și ori-cât de îndreptățite ar fi învecțiile moralistilor contra exceselor lui, adevărul este că el constituie cel dintâi dintre bunurile omenești, fericirea noastră cea mai scumpă, în această existență de luptă și în această trecere prin valea plângerilor. Dintre toate simțimintele, el este acela către care ne simțim mai porniți din fire și fără care nu putem trăi, căci el este cel mai dulce și cel mai potrivit cu natura noastră, el este cea dintâi mișcare a inimii și cea din urmă mângâiere a ei. Numai el ne face să uităm patimile și instinctele noastre antisociale, mânia, ura, disprețul, dorințele egoiste. El pătrunde în noi fără nici o greutate, iar noi îl aspirăm ca răcoare înviețoare a unei adieri de primăvară ce trece pe d'asupra unui câmp înflorit sau ca suflarea pestiferă a unei vijelii ce nimicește rădăcinile existenței noastre.

Pentru o natură melancolică și visătoare ca a lui Eminescu, acest sentiment nu era o simplă recreație ca la oamenii de lume, ci o rouă binefăcătoare pe niște buze arse de văpaia fericirii întrevăzute, un balsam neapărat existenței lui solitare și lipsite de mângâierile societății. Dar amorul în care așteaptă să găsească un refugiu și o consolatie, fuse pentru dânsul o nouă școală de suferințe. Cu toate acestea, în epoca duleilor iluzii, în rarele momente de fericire ce-i fu permis să guste, acest simțământ făcu să curgă în strofele lui poezia cu o bogăție și o frumusețe de forme ce lasă în umbră pe contemporanii săi. Muzica frazelor

lui cadentate plimbă sufletul prin desfătările ideale și imaginația lui bucolică se desmiardă în murmurul isvoarelor sau în tremurul lacurilor, în răcoarea văilor sau pe întinsele câmpii ce undulează la marginea orizontului depărtat.

De regulă, poeții mari găsesc în amor o ocaziune pentru analiza delicată a acestui simțământ, un prilej de a înălța în strofe entuziaste și strălucitoare pe femeia adorată, care pentru dânsii, cel puțin în acele momente, este idealul întrupat; căci, precum zice Metastasio, vorbind de iubita sa,

*Tutto mi par diffeto
Fuor che la tua bella.*

Firește, în această psihologie fină și artistică, ei comit indiscreții, iau publicul drept confident la fericirile lor ascunse sau la nenorocirile lor exagerate, ce dau în spectacul și par asemenea unui om ce locuiește într-o cameră cu ferestrele la stradă și cu staturile ridicate. Mai rezervat decât alții, Eminescu ne spune cum iubita lui „îi cade pe piept“, pe când el o așteaptă cu brațele întinse, cum ea își „culea fruntea pe brațul lui“, „lăsând buzele ei dulci pradă gurei lui“, cum ea „se desface de dânsul cu o dulce silă, — mai nu vrea și mai se lasă“, — sau când, iubita lui uitându-l, el „bate necontenit drumul casei ei“, sau „degeră uitându-se prin ramuri și așteptându-o să se arate la fereastră“, sau „trece pe lângă plopul fără soț, de-l cunoșteau toți vecinii, afară de iubita lui“. — Dar aceste destăinări pălesc în fața frumuseților naturii, care, chiar în amorul lui norocit ori nenorocit, ocupă primul plan. Ieșirea

lunei „dintr'o rariște de fag“ și „văpaia ei ce se varsă peste ape“, priveleştea unui loc liniștit și încărcat de flori de nufăr, s'au încrețit de o adiere ușoară ori spărgându-și valurile printre trestii, cântecul pitpalacului sau trecerea în stoluri a rândunelilor

*Ce se duc ca clipele
Scuturând aripele,*

Iată ce-l interesează în primul rând. Toate acestea au un suflet pentru dânsul, adică se reproduc în sufletul lui cu liniile și colorile lor, cu mișcările repezi sau blânde, cu energia și contrastele lor, și sentimentul dureros sau plăcut ce se exală din acest complex de tonuri și contururi, naște întrânsul printr'un fel de repercusiune sufletească, o fericire reală sau o tristare adâncă. Cu ce bucurie copilărească revede el codrul și tinerețea lui renăscândă, când aflându-se în mijlocul lui, exclamă :

*Codrule, codrule,
Ce mai faci, drăguțule?
Tu, din tânăru precum ești,
Tot mereu întineresti.*

Cum zâmbesc arborii și picăturile de ploaie ce strălucesc încă pe frunzele lor! Ce melancolic trece alba regină a nopții prin nori, în care s'a deschis o poartă! Și ce tablou de noapte în aceste versuri inimitabile :

*Trece lebăda pe apă
Printre trestii să se culce.
Doar izvoarele suspină,
Pe când codrul negru tace,
Dorm și florile 'n grădină
Dorm în pace!*

În fața acestor privești care aduc în sufletu-i fericirea sau melancolia, ideile și simțirile se nasc, se înalță și se coboară, și iarăși se avântă în regiuni ideale, întocmai ca vâlul de aburi ce se desface de pe suprafața izvoarelor, pe care el le-a cântat cu o simțire așa de adevărată, și care aci se mlădiază, aci se încovoiaie și se răsucesc în spirale diafane, în fine își desfășură capricioasele-i forme cu cât ajunge într'o regiune mai eteriană. Gândirea, care la naturele prozaice se încheagă și se toarnă într'un tipar mai mult sau mai puțin cunoscut, la dânsul este fluidă,

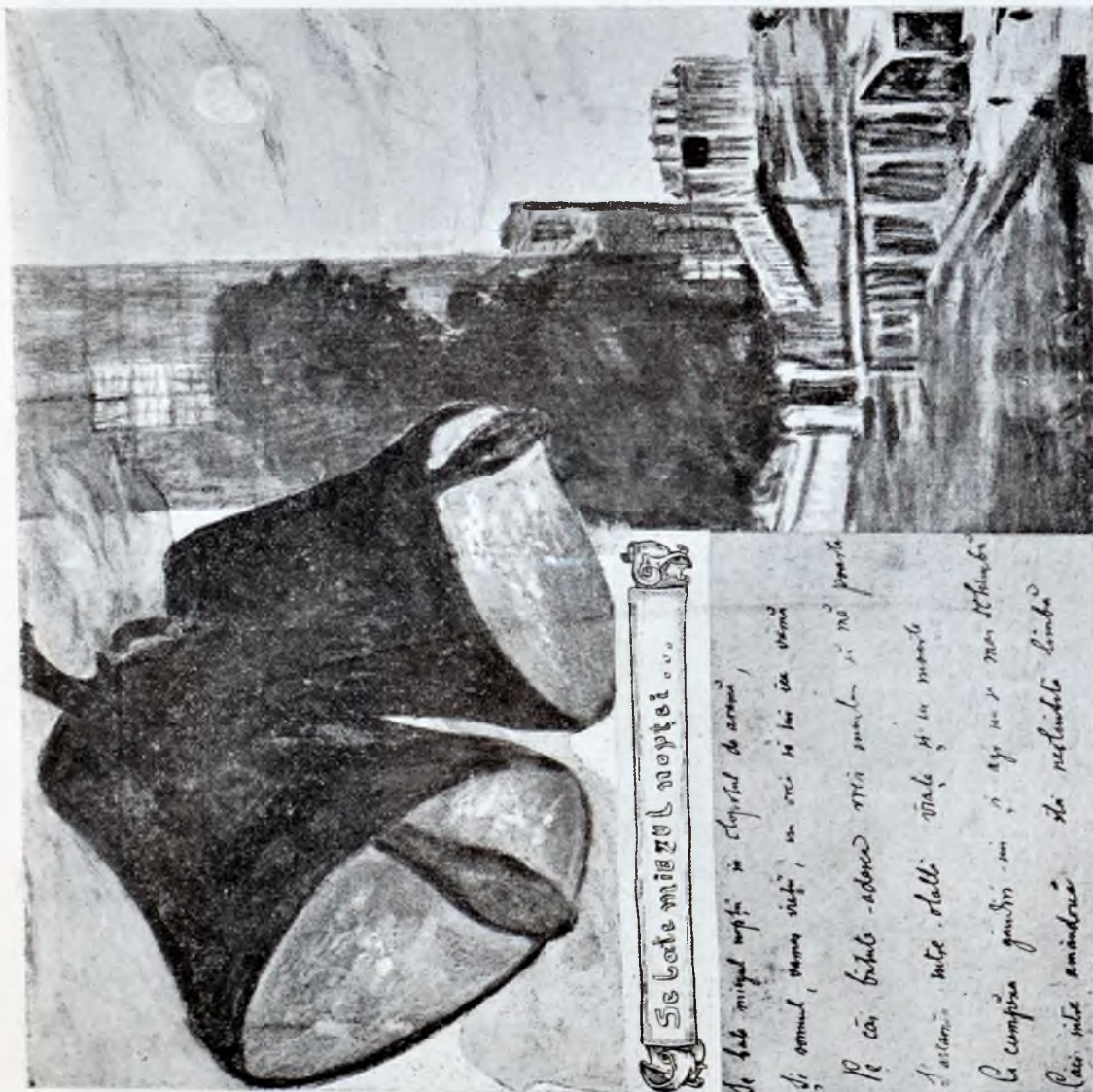
versul are inflexiuni și modulații plăcute. Cu dânsul, spiritul, trecând peste regulile cunoscute ale stilisticii și retoricii, străbate în psihologia profundă, și cuvintele nu slujesc numai ca material pentru structură. Toate aceste intuiții dau stilului său o viață adevărată și o formă originală, care deșteaptă fantazia cititorului, căci mai întâiu ea se izbește de o senzație adevărată, apoi aleasă, și în fine de o senzație d'a gata, —ce e drept,—este un dar superior. A alege dintr'acele imagini care

*Ca și flori în poarta vieții
Bat la porțile gândirii,
Toate cer înțrare în lume,
Cer vestmintele vorbirii,*

pe cele care satisfac pe deplin inteligența și sufletul nostru, și pe care cei ce le caută nu le nemeresc de regulă este arta supremă.

Epilogul vieții sale amoroase este *Lucceafărul*, cu care el își ia rămas bun dela amorul femeiesc, spre a rămânea vecinic „nemuritor și rece“.—Ideia fundamentală a acestei poeme este că viața omului de rând, cu dorințele și pasiunile ei, nu are nici o însemnătate; că d'asupra acestui om este inteligența superioară ce nu se turbură, ce privește cu indiferență și poate cu un fel de milă la nimicurile acestei vieți. Cu cât cineva e mai sus, cu atât disprețuește mai mult caleidoscopul aparentelor lumesti;—*omnia humana contemnere*—și nu se lasă a fi zguduit de ceace face pe alții fericiti sau nefericiti. Cel ce dorește, cel ce iubește, are în sine plumbul care îl trage în jos în durerosul vârtej al vieții. În fond, aici este ceva din concepția budhistă a vieții.—Față de acel fiu a lui Hyperion, față de acele inteligențe lucide și senine, noi suntem niște bucăți grosolane de materie, pe care niște împrejurări de nimic le scot din echilibrul lor nestabil; pe când ele, sub influența unor împrejurări mai norocite, se ridică din ce în ce mai sus, până când, ajungând în regiunile, unde zgomotul nostru nu le mai atinge, unde sensualitatea încețază, unde tot ce întunecă mintea dispare,—plutesc în incomensurabilul azur de unde privesc cu o liniște perfectă la neînțelesele frământări ale existenței noastre.

† Anghel DIMITRESCU.

Se boate miazul noptei...

Se bate miazul noptei in clopotul de aramă,
 Si somnul, somnul vine, in ore si lui i-a venit
 Pe ca, batute-adormit omul somnul si nu poate
 A stama vite, daltă, vială si in marea
 La cumpăna gaurii mi p' aye nu se mai schimbă
 Căci vite amândouă de nedreptate limba

Eminescu n'a avut măcar nici norocul, ca nebunia lui să fie dintre acelea, care să-i producă o iluzie de fericire și să-l înstrăineze complet de trista realitate.

La 28 Iunie 1883, ora 5 dimineața, d. T. Maiorescu primește un bilet dela d-na Catinca Slavici născută Szöke, la care locuia Eminescu, în următorul coprin: „D-l Eminescu a înebunit. Vă rog faceți ceva să mă scap de el, că e foarte rău“.

Eminescu înșiră vorbe fără înțeles, silindu-se a le grupă în pentametre și hexametre și făcându-le să rimeze. Nu pare a cunoaște pe prietenii cel vizitează. Reușind a-l liniști puțin prin mângâeri prietenești și întrebându-l dacă e supărat pe prietenii săi, dânsul răspunde că nu. Spunându-i că în curând se va însănătoși, dânsul răspunde cu durere că boala asta nu-i va trece nici odată și că nu mai știe nici o limbă — ș'apoi iarăși începă a înșiră la pentametre și hexametre cu curinte neînțelese...

E greu ca un om normal să-și dea seama de imensitatea durerii ce simte un nebun în momentele când își dă socoteală de nebunia sa; dar ele trebuie să fie grozave. Și poate că nici o luptă sufletească nu este mai dureroasă, de cât aceea dintre personalitatea constituită a unui om împotriva invaziei nebuniei, care caută să-i iă locul.

Eminescu avu această nenorocire. Nebunia lui a fost adesea întreruptă de momente lucide, în care dânsul își da socoteală de starea de plâns în care se afla.

Odată nebunia declarată, d. *Maiorescu*, care a avut meritul de a se interesa de soarta amărâtă a nenorocitului poet, l-a internat la Döbling, în casa de sănătate a doctorului Obersteiner. Ameliorarea s'a produs repede. Bolnavul și-a revenit treptat-treptat în simțiri; dar n'a mai fost *Eminescu*: genialitatea sa dispăruse pentru tot-

deauna. — Se știe că dela declararea primei nebunii și până la sfârșitul vieții sale, dânsul n'a mai produs nimic mai de seamă.

În urma unei călătorii prin Italia, Eminescu se reîntoarce în țară.

Însănătoșirea lui n'a durat mult. Viața neregulată și alcoolismul au făcut ca boala să-i revină din nou în anul 1886, când ocupă postul de sub-bibliotecar la biblioteca din Iași.

S'a simțit nevoie să fie internat din nou, în ospiciul dela *Mănăstirea Neamțului* în ziua de 9 Noemvrie 1886.

Sunt interesante impresiile pe cari i le-a produs Eminescu, după ieșirea lui din ospiciu, lui I. Păun (Pincio):

„Intr'o zi frumoasă de primăvară, pe când pomii prind să înflorească, serăspândise în Botoșani vestea, că poetul Eminescu s'a întors dela *Mănăstirea Neamțului* și că e pe deplin sănătos.

„Fiecare se grăbea să-l vadă. L'am văzut și eu pentru întâia oară într'un colț de stradă, strângând cu multă căldură mâna lui Scipione Bădescu.

„Eră voinic și vioiu. Fără barbă, fără musteți, părea foarte tânăr și parcă nu-mi venea a crede, că acesta e omul, că acesta e poetul care a suferit atata.

„Răspundeă zâmbind și fumă cu multă poftă un capăt de țigară.

„Purtă îmbrăcăminte de om nevoes. Străe groase de șiac—deși eră cald—în cap o pălărie naltă, neagră și veche.

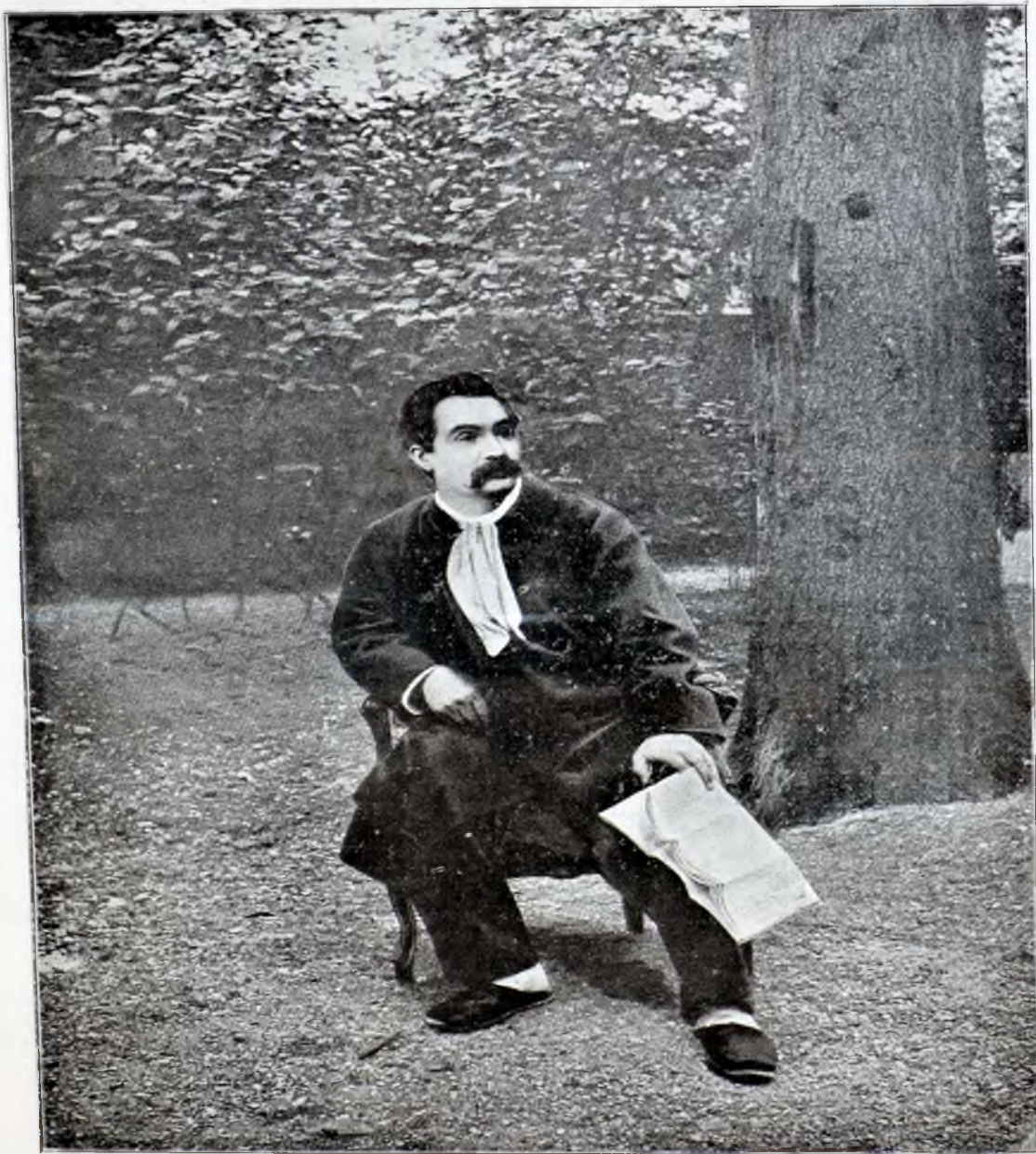
„Poetul râdea! Era sănătos, vesel, mulțămît. Câte o dată se primblă pe stradă, întovărășit de biata lui soră, care îl iubea atât de mult. Dânsa eră bolnavă de picioare și mergea foarte anevoe sprijinindu-se de el... Din când în când se oprea în fața vreunei prăvălii și rugau să li se aducă un scaun. Poposeau.

„Dânsa eră ca și el de înaltă, cu fața searbădă, bolnăvicioasă, ochii ei de o adâncă suferință cătau trist, dar dulce—eră dulce și privirea și zâmbetul ei...

„Uneori îl stăpânea o adâncă melancolie. Călea încet și rar; capul mereu lăsat în jos.

„Îi plăcea să rătăcească prin locuri

părăsite, să nu-l însoțească nimeni. Se furișă în singurătatea aleelor din grădina Vărnăv. Se oprea în loc și ascultă cântecul păsărilor... apoi se plecă de

Ultima fotografie a lui Eminescu, făcută la Mănăstirea Neamțului

culegea cărăbuși, îi puneă pe palmă și stătea cu mâna întinsă, până ce ei își luau sborul, în vreme ce deasupra lui tremurau liniștit florile albe, pe cari el

atât de mult le iubise, și cădeau molcom peste dânsul, cădeau lacrimile primăverii...

„Într-o zi ploioasă de toamnă, poetul

—îmbrăcat într'un palton terfelit și cu aceiaș pălărie în cap, cu care venise dela Monastirea Neamțului—se învârtă de jur împrejurul casei de economie. Eră foarte neliniștit. Trebuia să intre înlăuntru pentru a primi, pare-mi-se, oarecare sumă de bani.

„A stat mult în ploae. De câteva ori a dat să intre... De câteva ori s'a întors dela ușă...

„Nu mult după aceia auzii, că poetul a plecat la București de unde nu s'a mai întors“.

În anul 1889, nebunia revenindu-i din nou, pentru a treia și cea din urmă oară, Eminescu a fost internat în casa de sănătate a doctorului Șuțu.

Foarte mișcător felul în care poetul *Vlahuță* istorisește o vizită ce a făcut-o la ospiciu sârmanului poet. Din spusele sale reese că bolnavul tot mai avea din când în când clipe de luciditate, în care-și da seama de mizeria vieții sale.

L-a găsit recitând versuri. Și când ostenit de acest joc de versuri sonore și pustii, își lăsă tăcut privirea în pământ, figura lui îmbrăcă iarăși acea expresie de tristă vagă—umbra celui apus dureros al conștiinței, care-i dădea în momentul acela înfățișarea unui zeu învins, părăsit de puteri și umilit. Eu mă uitam la el, mi se rupea inima de milă, și nu știam ce să-i spun. După câteva minute de tăcere își împreună mâinile, și rădicându-și aiurit ochii în sus, oftă din adânc și repetă rar, c'un glas nespus de sfâșietor: *Of, Doamne, Doamne!...* Eră în acest suspin a lui și în aceste curinte sințeteza întregii lui vieți, și poate, c'o ultimă fulgerare de conștiință a străbătut în clipa acea lanțul tuturor suferințelor lui, din copilărie și până în ceasul în care se află. *Ma podidit plânsul și am plecat.* O întâmplare pe care am putea-o numi fericită—câci de cât o viață moartă, mai bine nimic—a făcut ca Eminescu să moară în ziua de 15 Iunie 1889.

Iată accentele disperate cu care nenorocita lui soră anunță d-nei Cornelia Emilian moartea iubitului ei frate:

Spuneți la toți că nenorocitul meu frate a murit în cea din urmă mizerie și moartea i-a fost cauzată prin spargerea capului ce i-a făcut-o un nebun, anume Petrea Poenariu.

L'am văzut pe Eminescu întins pe

masa morgei dela spitalul Brâncoveana. Nu-i mai rămăsese nimic din fizionomia de altă dată. Barba crescută și în neregulă, iar fața brăzdată de încrețituri adânci, urmele atâtor suferințe.

Imi amintesc despre înmormântarea sa. Cât se poate de simplă. Un dric tras de doi cai, urmat de un public destul de restrâns dar ales. Am remarcat cum o doamnă distinsă a urmat cortejul pe jos, din dealul Filaretului și până la cimitir, și-mi mai amintesc aerul abătut cu care unul dintre valoroșii lui admiratori aruncă peste capul sicriului coborît în groapă cei dinți bulgări de țărână.

Poate sunteți curioși să știți averea rămasă dela Eminescu și dela sora sa, acești doi nedespărțiți frați de suferință. Iată impresia unui martor ocular.

Câteva luni dela moartea poetului, într'o dimineață pe strada Teatrului din Botoșani, se scoteau în vânzare câteva lucruri: o canapea, vre-o două sofe și niscaiva cărți. Eră mobilierul lui Eminescu. Nefericita lui soră murise și ea, și acum aceste câteva lucruri, toate vechi, toate hârbuite, grăiau lumii de sărăcie, de mizeria în care au trăit cei care le-au arut...

Se știe că din clipa în care a murit un om de rând, uitarea existenței lui merge crescând; pe când omul de geniu care a fost uitat întreaga lui viață, din momentul în care a murit devine din ce în ce mai cunoscut, pe măsură ce timpul trece, până când ajunge un punct culminant dela care începe uitarea, în al cărei nemărginit ocean trebuie, la urma urmei, ca totul să fie înghițit.

Nenorocirea e că această celebritate nu-i mai poate servi la nimic celui care a meritat-o și dacă nu s'a putut bucura de ea timpul cât a trăit, tot una este dacă n'ar fi avut-o nici o dată.

Dar să fim drepti. Când ești cu mult mai presus de mediul în care trăiești, este firesc ca, nefiind înțeles, să nu fii destul de apreciat, iar dunga luminoasă pe care ai lăsat-o în urmă-ți să nu fie văzută, de cât după ce tu ai încetat trupește de-a o mai există.

„Icoana stelei ce-a murit

„Încet pe cer se sue:

„Eră pe când su s'a zărit

„Azi o vedem, și nu e“.

N. ZAHARIA.

